

Περιλήψεις

Αγαθαγγελίδου Μαρία
Συντονίστρια Εκπαίδευσης

*Ελληνικές Παροικίες- Κοινότητες της
Β. Αφρικής (Λιβύης, Τυνησίας,
Αλγερίας, Μαρόκου) από την ίδρυση
τους μέχρι σήμερα*

Η ιστορία των ελληνικών κοινοτήτων στη Β. Αφρική ξεκινάει το 17ο αιώνα, υπήρχαν όμως στην περιοχή ήδη πυρήνες Ελλήνων απελεύθερων σκλάβων, θυμάτων των πειρατών της Μεσογείου. Οι πρώτες ελληνικές παροικίες ιδρύθηκαν το 1647 στην Τύνιδα και την Τρίπολη και λίγο αργότερα στο Αλγέρι και στη Τζέρμα. Τον 19ο αιώνα, έχουμε τις παροικίες στη Βεγγάζη, τη Σφαξ και το Όραν και τελευταία, κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα.,

στο Μαρόκο.

Τα πρώτα γραπτά καταστατικά συντάχτηκαν μετά την κατάλυση της τουρκοκρατίας στην περιοχή. Συγκεκριμένα το 1888 για την κοινότητα της Τύνιδας, περίπου την ίδια περίοδο της Σφαξ, το 1912 της Τρίπολης, το 1927 του Μαρόκου και το 1952 της Βεγγάζης.

Μέχρι τη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους οι κοινότητες τελούσαν υπό την προστασία και πλήρη εξάρτηση του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας. Οικονομικά στηρίζονταν, πέρα από τις εισφορές και δωρεές των μελών, στην εκμετάλλευση των ακινήτων που φρόντιζαν να αγοράζουν.

Από τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα, με την ανάπτυξη της σπογγαλιείας στις ακτές κυρίως της Λιβύης και της Τυνησίας, οι κοινότητες ενισχύθηκαν αριθμητικά, πολιτικά, πολιτιστικά και οικονομικά. Στις περισσότερες κοινότητες οργανώθηκαν σχολεία ελληνικής γλώσσας. Το παλιότερο και καλύτερα οργανωμένο ελληνικό σχολείο της Β. Αφρικής ήταν το ελληνικό σχολείο της Τρίπολης, που ιδρύθηκε το 1889. Ελληνικό σχολείο ιδρύθηκε και στη Βεγγάζη το 1954. Τα σχολεία αυτά λειτουργούν μέχρι σήμερα. Αξιόλογες οργανώσεις που λειτούργησαν παράλληλα ή μέσα στα πλαίσια των κοινοτήτων ήταν ο «Ελληνικός Σύλλογος Νέων» και η «Ελληνική Λέσχη Περσεύς» στην Τρίπολη και οι γυναικείες οργανώσεις της Τρίπολης, της Τύνιδας, της Σφαξ και της Βεγγάζης.

Ελάχιστες από τις κοινότητες στη Β. Αφρική υπάρχουν σήμερα, όπως της Τρίπολης και της Βεγγάζης, αλλά και αυτές έχουν συρρικνωθεί.

Ιστορική και κοινωνιολογική προσέγγιση της υπερατλαντικής μετανάστευσης του ελληνικού στοιχείου από το τέλος του 19ου – αρχές 20ου αι. Σύνδεση με τα νεώτερα ρεύματα, ένταξη του φαινομένου στο ευρύτερο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο ιστορικό γίγνεσθαι / ιστορικοί συσχετισμοί και οριοθέτηση περιόδων.

Η λειτουργία και η χρησιμότητα της συλλογικής μνήμης, των οικογενειακών φωτογραφιών και κειμηλίων, των συζητήσεων, συνεντεύξεων, της αλληλογραφίας, των τραπεζικών εμβασμάτων, των ταχυδρομικών σφραγίδων κ.λπ. Η αξιοποίηση τους ως υλικού παραγωγής Ιστορίας στη σχολική αίθουσα, ως τρόπου ενεργοποίησης του μαθητικού δυναμικού και ως αφετηρία – πρόκληση για τη διδασκαλία της συγκεκριμένης μικροϊστορικής περιόδου.

Η είσοδος στο διαδίκτυο και σε ιστοσελίδες, όπως του Ellis Island, για να αναζητηθεί στους καταλόγους επιβατών και πλοίων ο μετανάστης της οικογένειας. Μελέτη και εξαγωγή συμπερασμάτων για τις ηλικίες, τους τόπους καταγωγής, τα λιμάνια αναχώρησης, τους προορισμούς, τις ποσοστώσεις.

Διαδρομές στη σχετική με τη μετανάστευση ελληνική λογοτεχνική παραγωγή (Αλ. Παπαδιαμάντης με τον «Αμερικάνο» το 1891 και τη «Σταχομαζώχτρα» το 1889, Β. Βασιλικός με τη «Μυθολογία της Αμερικής» το 1964 και το «Γράμμα στον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη» το 1960, Αρ. Νικολαΐδης με τους «Συνυπάρχοντες», Τηλ. Αλαβέρας με τον «Μπαρμπαβρασίδα» το 1998 και «Απ' τις ακτωρούς κι απ' το Τσικάγο» το 1982, Ι. Κονδυλάκης με τις «Εντυπώσεις εξ Αμερικής Έλληνας μη μετάνοστος εις Αμερικήν» το 1898, Μήτσος Κασόλας με την «Άλλη Αμερική» και βέβαια Θανάσης Βαλτινός με το «Συναξάρι Αντρέα Κορδοπάτη» το 1972) και διαπίστωση ότι η λεγόμενη «μεγάλη» λογοτεχνία και μάλιστα η ποίηση – αν εξαιρέσουμε τα τραγούδια του Ν. Γκάτσου - πολύ λίγο και μάλλον συμπτωματικά ασχολήθηκε μ' αυτό που απασχόλησε με τρόπο μοναδικό και ευαισθησία τις λαϊκές μορφές τέχνης όπως το δημοτικό μας τραγούδι (της ξενιτιάς), το ρεμπέτικο, το λαϊκό τραγούδι κυρίως της δεκαετίας του '60 και την ελληνική κινηματογραφική παραγωγή, με δεκάδες κωμωδίες -αναφέρομαι χαρακτηριστικά στη «Θεία απ' το Σικάγο»- αλλά και πιο φιλόδοξες παραγωγές με ταινίες, όπως οι «Γαλάζιες Νύχτες» του Κ. Ανδριώτη, «Μέχρι το πλοίο» του Αλ. Δαμιανού, «Με λένε Αντιγόνη» του Θ. Νέττα, «Γράμματα απ' την Αμερική» του Λάκη Παπαστάθη για να θυμηθούμε τις σημαντικότερες απ' αυτές που έχουν ως σημείο αναφοράς τη μετανάστευση σε Αμερική αλλά και Αυστραλία.

Παρουσίαση «φύλλου εργασίας» για τη διδασκαλία της Ιστορίας της Νεοελληνικής υπερατλαντικής μετανάστευσης στην τάξη.

Αγραφιώτου Περσεφώνη

Δρ. Ιστορίας, Σχολ. Σύμβουλος
Φιλολόγων

Ζαχόπουλος Χρήστος

Υπ. Διδάκτωρ ΑΠΘ

Στοχοθεσία και Μέθοδοι Διδασκαλίας της Ιστορίας της Ελληνικής Υπερατλαντικής Διασποράς

Αρατζιώνη Μαργαρίτα
Επιστημ. Συνεργάτης Ινστιτούτου
Ανατολικών Σπουδών
Ουκρανία

*Οι Έλληνες της Κριμαίας και της
Αζοφικής, 18ος - αρχές 21ου αι.:
Ιστορική Ανασκόπηση στη
Διαμόρφωση των Ελληνικών
Κοινοτήτων και σημερινή
Πραγματικότητα*

1. Έλληνες της Αζοφικής – μία «ιστορική» ελληνική διασπορά στα βόρεια παράλια της Μαύρης θάλασσας. Διαμόρφωση των χριστιανικών ομάδων της μεσαιωνικής Κριμαίας από τον 3ο έως τον 16ο αι. Ιστοριογραφική προσέγγιση των αιτιών μετανάστευσης στην Αζοφική. Γεωγραφική τοποθέτηση των Ελλήνων – μαριουπολιτών (αυτοαποκαλούμενοι - ρουμαίοι ή ουρουμλάρ), στατιστικά στοιχεία με βάση τα δεδομένα της απογραφής του 2001. Σύγχρονα προβλήματα.

2. Οι σημερινοί Έλληνες της Κριμαίας. Διαμόρφωση των κοινοτήτων: Μετανάστες από την Πελοπόννησο, τα ελληνικά νησιά (Κεφαλλονιά, Ιθάκη κ.ά.), τη Μακεδονία και τη Θράκη (ρεύματα της περιόδου 1774-1914, γνωστοί ως Έλληνες της Μπαλακλάβας, της Γιάλτας, Θρακιώτες, αυτοαποκαλούμενοι – ρωμιοί ή έλληνες), και μετανάστες από την περιοχή της Μαριουπόλης (παλαιότεροι κάτοικοι της Κριμαίας, γνωστοί ως μαριουπολίτες). Μετανάστες της περιόδου 1860-1920 από τα νότια παράλια της Μαύρης θάλασσας και την Μικρά Ασία (Σμύρνη, Κωνσταντινούπολη, Τραπεζούντα, Ερζερούμ, Καρς, Πάθρα κλπ.), οι οποίοι είναι γνωστοί ως Έλληνες - πόντιοι (αυτοαποκαλούνται ρωμιοί). Όλοι εξορίζονται το 1944. Μετανάστες στην Κριμαία μετά το 1944: Έλληνες - μαριουπολίτες (1960-1990) και Έλληνες-πόντιοι (1980-1990) από τη Νότια Ρωσία, την Αμπχαζία και την Γεωργία (αποκαλούνται ρωμιοί / ουρουμλάρ των περιοχών Τσάλκα και Τσιντσακάρ). Επιστροφή των Ελλήνων από την εξορία στις δεκαετίες 1960-1990. Γεωγραφική τοποθέτηση των Ελλήνων της Κριμαίας και στατιστικά στοιχεία με βάση τα δεδομένα της απογραφής του 2001. Σύγχρονα προβλήματα.

3. Δραστηριότητα κέντρων ελληνικών σπουδών, εθνικών και πολιτιστικών συλλόγων της Ουκρανίας σε ζητήματα μελέτης της ιστορίας της ελληνικής διασποράς, διάδοσης και ανάπτυξης της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού.

Η γλωσσική πολιτική και η ανάπτυξη προγραμμάτων εκπαίδευσης είναι ένα από τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά στις μεταβιομηχανικές και φιλελεύθερες κοινωνίες, οι οποίες στη βάση τους είναι πολυπολιτισμικές.

Η αυστραλιανή πολιτική για την μετανάστευση, σε ολόκληρη την ιστορική της διαδρομή, αντανakλά ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών και πολιτικών συμπεριφορών από την αφομοίωση έως και την ενθάρρυνση των γλωσσών και της πολιτιστικής διατήρησης με την καθιέρωση του πολυπολιτισμού. Ωστόσο, η ύπαρξη των διαφορετικών εθνικών ομάδων σε αυτό το πλαίσιο πυροδότησε τη δημιουργία σημαντικών εκπαιδευτικών, πολιτιστικών και κοινωνικών δομών με σκοπό την πολιτιστική και γλωσσική διατήρηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ελληνική παροικία και η ανάπτυξη ενός ισχυρού εκπαιδευτικού ιστού που εκφράστηκε κυρίως μέσα από τη λειτουργία των απογευματινών σχολείων.

Στην παρούσα εισήγηση θα επικεντρωθούμε περισσότερο στην εκπαιδευτική πολιτική των Αυστραλιανών Αρχών (από το Β'ΠΠ μέχρι και σήμερα) σε μια προσπάθεια να κατανοήσουμε καλύτερα το τοπικό πλαίσιο λειτουργίας της ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης. Ωστόσο αυτή η ιστορική αναφορά θα γίνει μέσα από το πρίσμα ανάλυσης των λεγόμενων 'τριαδικών σχέσεων' (σχέσεις μεταξύ μητρόπολης, χώρας εγκατάστασης και διασποράς) που συνιστά το παγκόσμιο/διασπορικό πλέγμα μέσα στο οποίο κινείται όλη η προσπάθεια για τη στήριξη της ελληνομάθειας.

Αρβανίτη Ευγενία

Λέκτορας
Πανεπιστήμιο RMIT
Αυστραλία

*Η Αυστραλιανή Εκπαιδευτική Πολιτική
και οι Μορφές Εκπαιδευτικής Αυτο-
οργάνωσης της Ελληνικής Παροικίας:
Το Παράδειγμα των Εθνικών
Σχολείων*

Βεντούρα Λίνα
Επικ. Καθηγήτρια
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

*Έλληνες Μετανάστες στο
Μεταπολεμικό Βέλγιο:
Διαδικασίες Διαμόρφωσης
Κοινότητας και Ταυτότητων*

Στην ανακοίνωση μελετώνται οι διαδικασίες διαμόρφωσης του αισθήματος του ανήκειν σε μια εθνοτική ομάδα και των ταυτοτήτων της μικρής ελληνικής εργατικής μεταναστευτικής κοινότητας που εγκαταστάθηκε στο μεταπολεμικό Βέλγιο. Καλύπτεται η περίοδος από την εγκατάσταση των πρώτων Ελλήνων ανθρακωρύχων στη χώρα το 1955 έως το 1981.

Η πλήρης ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ τη χρονιά αυτή άλλαξε σταδιακά όχι μόνο το νομικό καθεστώς των Ελλήνων υπηκόων, αλλά και τις αναπαραστάσεις της κοινωνίας υποδοχής. Η διαμόρφωση των ταυτοτήτων αναλύεται ως δυναμική, αενάως ανολοκλήρωτη, διαδικασία. Οι ταυτότητες προσεγγίζονται ως ασταθή δημιουργήματα κοινωνικών σχέσεων, εμβαπτισμένα στις ιστορικές συγκυρίες.

Περιγράφονται η ενσωμάτωση των μεταναστών στους εργασιακούς χώρους και στην εργατική τάξη του Βελγίου, αλλά και οι μηχανισμοί διαμόρφωσης και αναπαραγωγής της κοινωνικής ανισότητας μεταξύ των γηγενών και των ξένων εργατών. Αναλύονται οι μεταμορφώσεις των αναπαραστάσεων της κοινωνίας υποδοχής για την Ελλάδα και τους Έλληνες, η ταύτιση των Ελλήνων μεταναστών με τη στερεοτυπική εικόνα των δυτικών κοινωνιών για τους μεσογειακούς λαούς. Περιγράφονται οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων ξένων εθνοτικών ομάδων στο Βέλγιο και οι μεταλλαγές που επέφερε η εγκατάσταση μουσουλμάνων μεταναστών στη χώρα: διαχωρίστηκαν οι Ευρωπαίοι από τους Μουσουλμάνους μετανάστες και ταυτίστηκε στη συνείδηση των περισσότερων Βέλγων η λέξη «μετανάστης» με τον μουσουλμάνο. Διευκολύνθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο η παράλληλη διαδικασία διαμόρφωσης μιας «ευρωπαϊκής ταυτότητας».

Η συγκροτημένη, πριν την αναχώρησή τους από την Ελλάδα, εθνική ταυτότητα των μεταναστών μετασχηματίστηκε μέσα από τις νέες κοινωνικές εμπειρίες και σχέσεις, ανασυγκροτήθηκε βάσει της αλληλεπίδρασης των κοινωνικών δομών, των ταξικών αντιθέσεων και των πολιτισμικών σχημάτων της Ελλάδας και του Βελγίου. Οι κοινωνικές και εθνοτικές ταυτότητες των μεταναστών δεν ήταν ούτε ενιαίες ούτε στατικές, αλλά πολλαπλές, σε μεγάλο βαθμό άμορφες και υβριδικές.

Οι εθνικές ομάδες εκτός εθνικών κέντρων αποκτούν σήμερα στο παγκόσμιο πλαίσιο άλλη θέση στο χώρο υποδοχής και άλλη σχέση με τις μητέρες πατρίδες. Η ελληνική μειονότητα στην Αλβανία αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση που δείχνει τη διπλή αυτή μεταβολή, δηλ. της θέσης της στην Αλβανία και της σχέσης της με την Ελλάδα. Συνακόλουθα, και το ζητούμενο της διδασκαλίας της ιστορίας τίθεται σήμερα με διαφορετικούς όρους απ' ό,τι στην ψυχροπολεμική περίοδο. Αυτό το διαφορετικό διεθνές περιβάλλον μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου θέτει σε διαφορετική βάση την κοινωνική λειτουργία της ιστορίας. Η μεταβολή αυτή αποτελεί ήδη ένα πολύπλοκο ζήτημα που έχει προκαλέσει ζωντανό ιστοριογραφικό διάλογο. Πολύ περισσότερο η διδασκαλία μιας εθνικής ιστορίας στη μειονότητα – η περίπτωση της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία – δηλαδή σ' ένα διαφορετικό εθνικό κράτος, αποτελεί ένα ακόμα πιο πολύπλοκο ζήτημα καθώς θέτει το πρόβλημα της διαπλοκής δύο διαφορετικών εθνικών κοινωνιών και κρατών.

Η ανακοίνωση στοχεύει: α) να θέσει τους νέους όρους με τους οποίους χρειάζεται στο εξής να ερευνάται το θέμα, β) να προτείνει αρχές και διαδικασίες για τη συγγραφή και την επιλογή των εγχειριδίων ιστορίας, και γ) να διατυπώσει εναλλακτικές προτάσεις για τη διδασκαλία της ιστορίας που κινούνται στο πνεύμα της ενοποιημένης Ευρώπης και αναπροσδιορίζουν τόσο τη θέση της Ελλάδας μέσα στον κόσμο όσο και τη θέση των Ελλήνων της Αλβανίας στην αλβανική κοινωνία, σε σχέση με την Ελλάδα.

Βούρη Σοφία

Αναπλ. Καθηγήτρια
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

*Η Διδασκαλία της Ιστορίας στην
Ελληνική Μειονότητα της Αλβανίας
σήμερα:
Ιδεολογία και Πολιτική*

Βρυώνης Σπύρος
Professor of Hellenic Civilization &
Culture New York University
USA

*The Greek-American in the Fifth
Generation. A Family Case Study in
Reference to the Processes of
Absorption, Acculturation, and
Accommodation.*

In preparing this presentation I have purposely limited it to the five generations of my own family (of which the first two generations were immigrants from Greece, and the other three generations were born in America). Although the scholarly bibliography on the Greek-Americans is by now very extensive, and the analyses have been made from the varying points of views of sociologists, anthropologists, historians, and political scientists these analyses are most often, by necessity, based on a partial sampling of the evidence. That which is still lacking is the input of the archives of the hundreds of individual Greek-American communities. This neglect of the community archives is threefold: the failure to preserve them at the local level, the failure to make them available to researchers. An earlier proposal to begin the systematic cataloging and to microfilm the archives of twelve of the oldest and largest communities, a proposal made at the request of the Academy of Athens, was accepted by its then President. But his successor stated that the Academy did not wish to undertake the sponsorship of any project which might generate problems (phasaries). And so the matter was dropped in a brief conversation of five minutes.

A result of this archival neglect is the fact that though histories have been written of a small number of these communities the majority have become part of a vague ghost-body of "statistics". The basic problem, then, of speaking of the hundreds of Greek-American communities and their history, local social, economic, and political activities, is rendered difficult by the lack of this vast body of evidence, and renders all discussions of the processes of absorption, acculturation and accommodation, that and as individual, extremely difficult and inexact.

I have chosen in this very limited exercise, to turn to the case of the experiences of my own family for which I possess extensive documentary and archival materials as to their lives, their emigration, home life, community life, marriages and divorces, economic transaction and professions through all of which are reflected their own consciousness of identity.

This brief attempt to place members of each of the five generations within the broader phenomena and institutions, that influenced them and to which they reacted, will be generalized under the headings of absorption, acculturation, and accommodation.

The Greeks, like the Armenians, Jews, Scots, Irish, Chinese and a number of other peoples, are pre-eminently a people of the diaspora. Only in the 1990s has Greece become a country of immigration rather than emigration. The great influx of Greeks into the Greek state in the early 1920s arose out of what would now be termed 'ethnic cleansing' and the forcible exchange of populations and cannot therefore be considered as part of a migratory process. Given the centrality of *xeniteia*, or sojourning in foreign parts, to the historical experience of the Greek people in modern times, the Greek diaspora phenomenon has not so far received the attention it deserves, although recent years have seen a welcome resurgence of interest in the diaspora on the part of historians, geographers, anthropologists, sociologists, political scientists and others. It is still the case, however, that there is no museum or institute in Greece dedicated to the study of the diaspora.

This paper will trace the emergence and development of the Greek diaspora in modern times, ie from the 18th century onwards. Attention will be paid to the importance of distinguishing between the great Greek presence outside the boundaries of the Greek state in the Near and Middle East that existed until 1922 and the diaspora proper, the emigration of Greeks outside the boundaries of *I kath' imas Anatoli*, the Greek East. Likewise attention will be given to questions of definition and an attempt will be made to answer the perennial question of how membership of the Greek diaspora is to be determined.

Clogg Richard

Professor of Modern Balkan
History
University of London

*Defining the Diaspora: the Case of
the Greeks*

Γεωργιογιάννη Ν. Ευαγγελία
Επίκ. Καθηγήτρια
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

*Η Κοινωνική Δραστηριότητα των
Ελλήνων της Ρουμανίας το 19ο
αιώνα: Το Έργο των Κωνσταντίνου
Ξενοκράτους και Γεωργίου Κυριαζή*

Η παρούσα εισήγηση αναφέρεται σε μια πτυχή της ιστορίας του Ελληνισμού που άνησε στη Ρουμανία το 19ο αιώνα, στην κοινωνική δραστηριότητα, παρουσιάζοντας μια ενδεικτική περίπτωση, το έργο δύο επιφανών Ελλήνων της Ρουμανίας της περιόδου αυτής, του Κωνσταντίνου Ξενοκράτους, εμπόρου, και του ανιψιού του, του διακεκριμένου ιατρού Γεωργίου Κυριαζή.

Η εν λόγω έρευνα έχει ως στόχο να συμβάλει, αφενός, στην ιστορία του Παραδουνάβιου Ελληνισμού, και, αφετέρου, στη διερεύνηση της λειτουργίας και της σημασίας της πλούσιας κοινωνικής δραστηριότητας που ανέπτυξαν, γενικότερα, οι Έλληνες της «ιστορικής» διασποράς.

Η κοινωνική δραστηριότητα των Κ. Ξενοκράτους και Γ. Κυριαζή υπήρξε σημαντική και αφορούσε στους τομείς της υγείας, της κοινωνικής πρόνοιας, της παιδείας και της άμυνας. Οι προαναφερθέντες έδειξαν ιδιαίτερη ευαισθησία για τις ανάγκες του νεοσύστατου ελληνικού κράτους, για την ελληνική παροικία όπου ζούσαν, καθώς και για τον αλύτρωτο Ελληνισμό. Εκτός αυτών, έδειξαν έμπρακτο ενδιαφέρον και για τους ιθαγενείς κατοίκους της Ρουμανίας. Το σημαντικότερο κληροδοτήμα του Ξενοκράτους αφορούσε στην ίδρυση νοσοκομείου στο Βουκουρέστι. Ο Γ. Κυριαζής, όρισε, επίσης, με τη διαθήκη του σημαντικά κληροδοτήματα για τη συντήρηση του νοσοκομείου, για τη θέσπιση υποτροφίας για άπορους Ρουμάνους μαθητές λυκείου, καθώς και για την ίδρυση της «Επαγγελματικής Σχολής Γεωργίου και Ελένης Κυριαζή» στο Μεσολόγγι.

Στο πλαίσιο αυτό κινήθηκαν πολλοί Έλληνες της «ιστορικής» διασποράς, οι οποίοι ανέπτυξαν κοινωνική δραστηριότητα με αποδέκτες τόσο τη χώρα προέλευσης όσο και τη χώρα εγκατάστασης. Η δραστηριότητα αυτή φανερώνει μια γενικότερη στάση ζωής των αποδήμων Ελλήνων, που συνίστατο, αφενός, στη νομιμοφροσύνη προς τις αρχές των χωρών υποδοχής και στην επιδίωξη να γίνουν αποδεκτοί από τις τοπικές κοινωνίες, και, αφετέρου, στη διατήρηση της εθνικής τους ταυτότητας και των δεσμών τους με τις ρίζες τους.

Μια δημοκρατική κοινωνία χρειάζεται ώριμους, καλά πληροφορημένους και πολιτικά δρώντες πολίτες. Το πώς θα οργανώσουν το παρόν και το μέλλον τους, εξαρτάται από το πώς γνωρίζουν, εξετάζουν και κρίνουν την ιστορία τους. Σ' αυτό συμβάλλει αναμφισβήτητα η διδασκαλία της Ιστορίας και η απόκτηση ιστορικής συνείδησης.

Η τύχη των ελλήνων μαθητών στο εξωτερικό είναι άμεσα εξαρτημένη από τη μετανάστευση των γονιών τους. Αυτό σημαίνει, ότι δεν μπορούν να αλλάξουν αυτή τη δεδομένη κατάσταση με δική τους πρωτοβουλία, δηλαδή να μεγαλώνουν ως παιδιά μεταναστών στην «ξενιτιά». Είναι πολύ σημαντικό, όμως, για τα παιδιά να μην έχουν το συναίσθημα, ότι είναι μόνα τους μέσα σ' αυτό «το πρόβλημα», να καταλάβουν, ότι πρόκειται για μαζικό φαινόμενο και ότι υπάρχουν καθαρά αντικειμενικοί λόγοι γ' αυτό. Βασικό είναι, ακόμα, να κατανοήσουν, ότι μπορούν να επηρεάσουν σ' ένα βαθμό θετικά αυτήν την κατάσταση με τη δική τους συμπεριφορά και πρωτοβουλία. Προϋπόθεση, βέβαια, να συνειδητοποιήσουν, όσο το δυνατόν περισσότερο, αυτή τη συγκεκριμένη κατάσταση τους. Εδώ πρέπει να αναγνωρίσουν, ότι αυτή χαρακτηρίζεται από ειδικές δυσκολίες, προσφέρει, όμως, και ευκαιρίες. Το γεγονός ότι η μετανάστευση είναι για τους Έλληνες ένα πανάρχαιο φαινόμενο (τις περισσότερες φορές με θετικά αποτελέσματα), μπορεί να οδηγήσει τα παιδιά στην αποδοχή των δικών τους συνθηκών ζωής και στο συνειδητό άνοιγμα προς τον πολιτισμό της χώρας υποδοχής. Μ' αυτό τον τρόπο δίνεται η δυνατότητα στο μαθητή να αξιολογήσει σωστά τις συνθήκες ζωής του, σε μια διπολιτισμική ή πολυπολιτισμική κοινωνία. Με άλλα λόγια, θα πρέπει αυτή η κατάσταση να θεματοποιηθεί στην ελληνόγλωσση διδασκαλία και να διδαχτεί η ιστορία της μετανάστευσης.

Οι ιστορικές γνώσεις δεν είναι απομονωμένες πληροφορίες για πρόσωπα και πράγματα, αλλά προπάντων και σε σχέση με την ηλικία των μαθητών μας, απόψεις για τα γεγονότα, τις διαδικασίες, τις συγκυρίες και τις συγκρούσεις των ενδιαφερόντων στα ιστορικά δρώμενα. Η σύνθεση μια τέτοιας ιστορικής διαδικασίας δομής και κατανόησης, σε σχέση μάλιστα με τον περιορισμένο διαθέσιμο χρόνο για τη διδασκαλία του συγκεκριμένου μαθήματος, πρέπει να δρομολογηθεί και σχεδιαστεί διδακτικά και μεθοδολογικά με μεγάλη φροντίδα κι επιμέλεια, ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της στοχοθεσίας.

Γιωτίσας Ναπολέων

Σύμβουλος Υπουργού Παιδείας
Έσσης
Γερμανία

*Ιστορία της Μετανάστευσης:
Αναγκαιότητα και Δυνατότητες
Διδακτικής Προσέγγισης*

Γκόττοβος Αθανάσιος
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

*Εθνική, Εθνοτική και Πολιτισμική
Ταυτότητα: Διασπορές, Διαφορές
και Πατρίδες*

Οι διασπορές – είτε με τη μορφή της επισημώς αναγνωρισμένης μειονότητας, είτε με τη μορφή της χαλαρής και άτυπης μεταναστευτικής κοινότητας – παρουσιάζονται τόσο από την οπτική γωνία της αυτοπαράτηρησης, όσο και από εκείνη της ετεροπαράτηρησης, ως συλλογικότητες που χαρακτηρίζονται από διαφορετικότητα σε σύγκριση με την (γηγενή) πλειοψηφία. Τι είναι ή τι λογίζεται ότι είναι κοινό ανάμεσα στα άτομα που συγκροτούν την (κάθε φορά) ομογένεια, είναι αντικείμενο διερεύνησης και πάντως δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτονόητο ή απλό προϊόν λογικής επεξεργασίας συλλογισμών. Από την εποχή κατά την οποία η αρχή των εθνοτήτων αρχίζει να νομιμοποιεί μορφές πολιτικής οργάνωσης πληθυσμών μέσα σε συγκεκριμένα γεωγραφικά όρια, η βιβλική έννοια της διασποράς εμφανίζεται στο προσκήνιο όλο και περισσότερο με το εθνοτικό της πρόσωπο, παρότι η θρησκευτική και γλωσσική της διάσταση παραμένουν ενεργές. Οι μεταναστεύσεις ατόμων με ελληνική εθνότητα - ανεξαρτήτως υπηκοότητας – από τον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο του μείζονος ελληνισμού σε υπερπόντιες χώρες και χώρες του ευρωπαϊκού βορρά δημιούργησαν νέες ελληνικές διασπορές σε χώρες που δεν υπήρχαν παλαιότερες, αλλά και σε χώρες που υπήρχαν ήδη ελληνικοί από εθνοτικής πλευράς πληθυσμοί. Η σχέση των ελληνικών διασπορών με τις κοινωνίες φιλοξενίας παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση και καλύπτει όλο το φάσμα από την αμυντική περιχαράκωση μέχρι την αφομοίωση και την απώλεια της συνείδησης ελληνικότητας.

Η πολλαπλότητα των μορφών προσαρμογής των διασπορών στα νέα περιβάλλοντα θα μπορούσε να περιγραφεί και να ερμηνευτεί μέσω ενός πολυ-παραγοντικού μοντέλου στο οποίο έχουν θέση οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές παράμετροι της κοινωνίας υποδοχής, η συμπεριφορά του εθνικού κέντρου, η κοινωνικο-οικονομική και κοινωνικο-πολιτισμική ταυτότητα των μεταναστών που συγκροτούν τη διασπορά καθώς και οι μορφές οργάνωσης της ίδιας της διασποράς. Το μοντέλο αυτό πρέπει να έχει τη δύναμη να ερμηνεύσει περιπτώσεις απογόνων ελληνικών μεταναστών που δεν έχουν πλέον σχέση και ταύτιση με τη διασπορά, περιπτώσεις απογόνων μεταναστών που αντιλαμβάνονται τη σχέση τους με τη διασπορά μέσω της διαφοράς από τους εκτός διασποράς συμπολίτες, καθώς και απογόνων μεταναστών που συνεχίζουν να συνδέουν τον εαυτό τους με τη διασπορά, χωρίς ωστόσο να διαφοροποιούνται πολιτισμικά από τον εκτός διασποράς πληθυσμό ή να θεμελιώνουν τη σχέση τους με τη διασπορά πάνω σε μια παρόμοια διαφορά.

Το μοντέλο αυτό πρέπει επίσης να μπορεί να διασυνδεθεί με τη διδασκαλία και προπάντων μ' εκείνη που έχει ως αντικείμενό της την ιστορία της ίδιας της διασποράς.

Στο πρώτο μέρος της εισήγησης επιχειρείται μια σύντομη ανάλυση των μέτρων που θεσπίστηκαν από το ελληνικό κοινοβούλιο και τις μετά το 1974 ελληνικές κυβερνήσεις, με στόχο να αναδειχθεί μέσα απ' αυτή την ανάλυση κυρίως η πολιτική και πολιτισμική διάσταση στη σχέση μεταξύ νεοελληνικού κράτους και νεοελληνικής διασποράς.

Η ανάλυση αυτή επικεντρώνει κυρίως στα θεσμικά μέτρα που αφορούν: στη Γενική Γραμματεία του Απόδημου Ελληνισμού, στο Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού, στην Ειδική Γραμματεία Παιδείας Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης, στη Μόνιμη Διακομματική Επιτροπή της Βουλής και στο νόμο για την Αποκατάσταση Παλινοστούντων Ομογενών από την τώως Σοβιετική Ένωση.

Στη συνέχεια επιχειρούνται η σκιαγράφηση και η θεώρηση της εκπαιδευτικής πολιτικής της Ελλάδας- όπως αυτή εκφράζεται μέσα από το Νόμο 2413/1996, αλλά και τον αρχικό σχεδιασμό του έργου «Παιδεία Ομογενών» - σε συνάρτηση με τα λοιπά θεσμικά μέτρα για τους Έλληνες της διασποράς.

Αν ληφθεί υπόψη ότι τα θεσμικά μέτρα αποτελούν έκφραση και συγκεκριμενοποίηση του πολιτικού λόγου, τότε γεννάται το ερώτημα, αν και σε ποιο βαθμό αυτός ο εκπεφρασμένος πολιτικός λόγος συμφωνεί και συμβαδίζει με τον παιδαγωγικό λόγο που έχει ήδη αρθρωθεί ή οφείλει να αρθρωθεί σε σχέση με την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στη διασπορά.

Η σχέση μεταξύ πολιτικού και παιδαγωγικού λόγου θεματοποιείται στο δεύτερο μέρος της εισήγησης, με την έννοια ότι ο εισηγητής παρουσιάζει την παιδαγωγική προσέγγιση η οποία αποτελεί τη βάση για το συνολικό έργο «Παιδεία Ομογενών» και τη διασυνδέει με τον εκπεφρασμένο πολιτικό λόγο περί «ελληνισμού της διασποράς».

Ο εισηγητής προχωρεί, επίσης, σε μια σύντομη παρουσίαση παιδαγωγικών εφαρμογών αυτής της θεωρίας, και μάλιστα σε σχέση με τη διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού στις διάφορες μορφές ελληνόγλωσσης εκπαίδευσης στη διασπορά, έτσι ώστε ο ακροατής να αποκτήσει μια έστω αδρομερή εικόνα για τους θεωρητικούς πυλώνες του έργου «Παιδεία Ομογενών», και προπάντων για εκείνη τη Δράση του έργου που αφορά στην παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.

Δαμανάκης Μιχάλης
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Νεοελληνικό Κράτος και
Νεοελληνική Διασπορά:
Θεσμικές και Εκπαιδευτικοπολιτικές
Διαστάσεις στη μεταξύ τους Σχέση*

Διαλεκτόπουλος Θανάσης
Δρ. Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής
- Βυζαντινολόγος
Ολλανδία

*Ιστορική Προσέγγιση της Παρουσίας
των Ελλήνων στις Κάτω Χώρες από
το 1600 μέχρι την Εποχή της
Μετανάστευσης του 1950*

Ιστορικά ο Ελληνισμός εμφανίζεται στις Κάτω Χώρες ήδη από το τέλος του 17ου αιώνα. Τόποι της αρχικής εγκατάστασης αποτελούν το Άμστερνταμ και η Αμβέρσα. Πληροφορίες για τη ζωή και τη δράση τους αντλούνται από το αρχειακό υλικό που βρίσκεται συγκεντρωμένο στα Γενικά Αρχεία του Κράτους, στην πανεπιστημιακή βιβλιοθήκη του Λέυντεν, τα Δημοτικά Αρχεία του Άμστερνταμ και άλλα τοπικά αρχεία Πρεσβειών και Προξενείων. Οι αναφορές που γίνονται σ' αυτές τις πηγές

αφορούν κυρίως τον εμπορικό και διπλωματικό τομέα καθώς και την εκπαίδευση.

Στα μέσα του 17ου αιώνα με την άνθιση του ολλανδικού λεβαντινού εμπορίου, αναπτύχθηκε μια έντονη εμπορική κίνηση μεταξύ των Κάτω Χωρών και των χωρών γύρω από το Αιγαίο. Βασικός πυρήνας της εμπορικής αυτής κίνησης ήταν η ανταλλαγή ανάμεσα σε προϊόντα ευρωπαϊκής υφαντουργίας και στο ανατολικό βαμβάκι και τα μεταξωτά. Οι Έλληνες υπήκοοι του σουλτάνου είχαν το δικαίωμα να εμπορεύονται ελεύθερα από την Τουρκία στις Κάτω Χώρες και να εγκατασταθούν εκεί ως έμποροι.

Η ελληνική παροικία του Άμστερνταμ μέσα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής οικονομίας λειτουργούσε ως μεταπρατική μονάδα. Αποτελεί μια τυπική μικρή εμπορική κοινότητα συγκροτημένη από ελληνορθόδοξουςπραματευτές. Μορφοποιήθηκε ανάμεσα στο 1750 και 1760 και διατηρήθηκε μέχρι τα μέσα του 19ου αιώνα παραμένοντας πολύ δεμένη. Μια από τις κύριες φροντίδες των πάροικων στάθηκε η ίδρυση ορθόδοξης εκκλησίας με μόνιμο ιερέα ώστε να μπορούν να τελούν τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Η πρώτη εκκλησία στεγάστηκε σε ένα υπερώο και αφιερώθηκε στην Αγία Αικατερίνη.

Το φθινόπωρο του 1771 έφτασε στο Άμστερνταμ ο Αδαμάντιος Κοραής ως αντιπρόσωπος μιας τετραμελούς εμπορικής εταιρείας. Ήταν μια εποχή που η ελληνική παροικία βρισκόταν σε ένα μεταίχμιο ανάμεσα στις παραδόσεις της ορθόδοξης εκκλησίας και την ανεκτική και φιλελεύθερη κοινωνία της Ολλανδίας. Στο τέρμα της εμπορικής του σταδιοδρομίας ο Κοραής γνώρισε αποτυχία, όμως, μέσα απ' αυτή την αποτυχία, κέρδισε ο ελληνικός διαφωτισμός τον ηγέτη του.

Τον καιρό της ελληνικής επανάστασης του 1821, εκδηλώθηκε στις Κάτω Χώρες ένα έντονο φιλελληνικό κίνημα που είναι από τα πρώτα στην Ευρώπη. Ιδρύθηκαν διάφορες φιλελληνικές επιτροπές με σκοπό την υποστήριξη των Ελλήνων στον απελευθερωτικό τους αγώνα. Στα χρόνια μετά την επανάσταση, ο ελληνισμός έφτασε στο ελάχιστο. Μέχρι την εποχή του Β' Παγκοσμίου πολέμου η παροικία αποτελούνταν από πρώην ναυτικούς που είχαν εγκατασταθεί στο Ρότερνταμ και η οικονομική δραστηριότητά τους είχε σχέση με το λιμάνι, αυτούς που ήρθαν στην Ολλανδία μέσω του εμπορίου των καπνών, και αυτούς που έφτασαν από την Ιωνία ως μετανάστες μετά τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922.

The post war exodus of Greeks created a "Diaspora" of many millions. Large Greek communities around the world emerged and struggled to achieve upward mobility and recognition in their host countries. This was often in the face of significant racism, officially sanctioned assimilation policies and language and other structural disadvantages.

Greeks in the Diaspora grappled with maintaining loyalty to Greece and to their Hellenic culture (including passing this on their children) in an often hostile environment in the host country and little sympathy or understanding in Greece.

Despite these obstacles Greeks engaged in politics in the Diaspora. Today, there are more than 150 Greek background MPs in the Diaspora with their own organization supported by Greece and about 20 in Australia alone. In Australia Greeks achieved a political voice beyond that of other ethnicities partly because of the experiences they faced as «ξένοι» and partly because of their engagement in the «Πολιτεία». Politicization occurred whilst fighting for their rights and against racism and economic and social disadvantage.

Today Greeks represent a huge social, economic and political resource spread across the world and capable of promoting Hellenism in its broadest understanding as the philosophical and cultural underpinning of Western society and thought.

Θεοφάνους Θεοφάνης

Minister for Development and Resources Victorian Government
Australia

*Political Integration of Greeks
in Australia*

Ιορδανίδου Δόμνα
Εκπαιδευτικός
Β/θμιας Εκπαίδευσης
Ιταλία

*Ελληνική Διασπορά στην Ιταλική
Χερσόνησο. Βενετία, Ρώμη, Αγκόνα,
Νάπολη (μέσα 15ου/17ος αι.)*

Οι Έλληνες μπροστά στην επέλαση και την κατοπινή κατάκτηση εκ μέρους των Τούρκων εγκαταλείπουν τις πατρογονικές τους εστίες και κατευθύνονται πρώτα προς τις βενετοκρατούμενες περιοχές και μετά – με ένα είδος εσωτερικής μετανάστευσης μπορούμε να πούμε – φτάνουν στη Βενετία. Σχηματίζουν ‘αδελφότητα’, η οποία έχει ως βασικούς στόχους την ίδρυση εκκλησίας ορθόδοξου δόγματος, την εκπαίδευση των νέων και την φιλανθρωπία.

Η αδελφότητα είναι αφιερωμένη στον Άγιο Νικόλαο, προστάτη των ναυτικών, ενώ η εκκλησία που θα ανεγερθεί αργότερα θα αφιερωθεί στον Άγιο Γεώργιο, προστάτη των στρατιωτικών. Οι Έλληνες είναι καλοδεχόμενοι, γιατί χρησιμοποιούνται για εμπορικούς σκοπούς, ενώ στη Νάπολη θα χρησιμοποιηθούν από τους Ισπανούς ως στρατιωτικοί και ως ‘κατάσκοποι’ εναντίον των Τούρκων.

Και εδώ δημιουργείται αδελφότητα γύρω από την εκκλησία των Αγίων Πέτρου και Παύλου, με στόχους παρόμοιους με αυτούς της αδελφότητας της Βενετίας.

Η Ρώμη αποτελεί ειδική περίπτωση, γιατί είναι η έδρα του Πάπα. Εδώ δεν ιδρύεται κοινότητα, αλλά δύο φορές θα ξεκινήσει από δω η προσπάθεια προσηλυτισμού στον καθολικισμό των ορθόδοξων Ελλήνων (Ελληνικό Γυμνάσιο, Κολλέγιο Αγίου Αθανασίου), με την ανώτατη εκπαίδευση νέων προέρχομενων από τουρκοκρατούμενες περιοχές. Η Αγκόνα είναι ένα λιμάνι που ανήκει στο παπικό κράτος. Οι Έλληνες συμμετέχουν στην εμπορική ανάπτυξη του και έτσι αποκτούν εκκλησία στις αρχές του 16ου αι. και μετά, σύμφωνα με τις διαθήκες δύο Ελλήνων, αποκτούν και νοσοκομείο, όπως συμβαίνει και στην γειτονική Βενετία.

Το μάθημα "Εθνισμός και λογοτεχνία: Το ελληνοαμερικανικό παράδειγμα" διδάσκεται στο τομέα Αμερικανικής λογοτεχνίας και πολιτισμού της Φιλοσοφικής σχολής του Α.Π.Θ. Ξεκινώντας από καθαρά θεωρητικές μελέτες που επικεντρώνονται σε ζητήματα προσδιορισμού όρων όπως εθνισμός, εθνοτική ταυτότητα, εθνικισμός και διασπορά, εξετάζουμε αποσπάσματα από οδηγούς μεταναστών αλλά και ρεμπέτικη μουσική που ηχογραφείται στις αρχές του 20ού αιώνα στη Νέα Υόρκη.

Παρατηρούμε το πέρασμα από τον ελληνικό χώρο στις Η.Π.Α. μεταναστών/λογοτεχνών και διαβάζουμε κείμενά τους ως παραδείγματα μετάβασης από τον λογοτεχνικό κανόνα της Ελλάδας σ' αυτόν της Αμερικής. Θέματα που μας απασχολούν είναι ο προσδιορισμός της φυλικής εθνοτικής ταυτότητας, η αναπαράσταση της μητέρας πατρίδας, η ένταξη ή μη στην κυρίαρχη ιδεολογία των Η.Π.Α. αλλά και η "μετάφραση" λογοτεχνικών τόπων και τρόπων.

Σημαντικό κομμάτι του εξαμήνου αφορά την εξέταση κινηματογραφικών ταινιών που είτε έχουν γραφτεί είτε έχουν σκηνοθετηθεί από Έλληνες της Διασποράς. Το εξάμηνο κλείνει με ένα τρίωρο όπου οι φοιτήτριες/τές καλούνται να εκφράσουν συνολικά τη γνώμη τους πάνω στη πολυπλοκότητα των ζητημάτων εθνισμού και εθνοτικής ταυτότητας και να αποσαφηνίσουν ότι ο εθνισμός δεν εκφράζεται μοναχά και απόλυτα μέσα από το εθνικό περιεχόμενο των κειμένων που εξετάσαμε.

Καλογεράς Γεώργιος
Καθηγητής
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

*Η Διδασκαλία της Καλλιτεχνικής
Παραγωγής των Ελλήνων
Μεταναστών και των Αμερικανών
Ελληνικής Καταγωγής στη
Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Μια
Πρόταση*

Καναβάκης Μιχάλης
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

*Δημιουργία και Στόχοι των Ελληνικών
Κοινοτήτων και Συλλόγων
στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της
Γερμανίας*

Η κοινωνικότητα αποτελεί ένα βασικό χαρακτηριστικό της κουλτούρας του Έλληνα και της ιδιοσυγκρασίας του, που παρέμεινε σταθερό από τα βάθη της αρχαιότητας μέχρι σήμερα.

Η δημιουργία των Ελληνικών Κοινοτήτων στη Γερμανία αποτελεί μια γνήσια έκφραση της ανάγκης αυτής για ανθρώπινη επαφή και επικοινωνία. Ωστόσο, στη συγκρότηση και τη σύστασή τους συνέβαλε καθοριστικά το γεγο-

νός πως ο Έλληνας μετανάστης στη δεκαετία του '60 βρέθηκε αντιμετώπος, χωρίς καμία απολύτως προετοιμασία, με πρωτόγνωρα προβλήματα τόσο στον εργασιακό όσο και στον κοινωνικό χώρο, τα οποία μόνο συλλογικά μπορούσαν να αντιμετωπιστούν.

Με την πάροδο του χρόνου οι Ελληνικές Κοινότητες αναδείχθηκαν από τόπος συνάντησης των αποδήμων σε χώρους δημοκρατικής χειραφέτησης, σε φορείς συλλογικής διεκδίκησης των δικαιωμάτων τους και σε επίσημους συνομιλητές με τις ελληνικές και γερμανικές αρχές. Στην απόλυτη πλειοψηφία τους οι Ελληνικές Κοινότητες εκπροσωπούνται από ένα δευτεροβάθμιο όργανο, την «Ομοσπονδία Ελληνικών Κοινοτήτων», η οποία στηρίζει και συντονίζει την ενιαία τους δράση.

Στα πλαίσιά τους λειτουργούν διάφοροι αθλητικοί σύλλογοι ενώ παράλληλα έχουν συσταθεί και σύλλογοι Εκπαιδευτικών, Επιστημόνων, Φοιτητών. Ιδιαίτερης αξίας είναι οι μικρότεροι εθνικοτοπικοί σύλλογοι, όπως των Ποντίων, των Κρητών, των Ηπειρωτών, των Θεσσαλών που επιτελούν ένα μοναδικό πολιτιστικό έργο, διατηρώντας τις ιδιαίτερες παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα ζωντανά και ακέραια.

Οι ελληνικοί σύλλογοι στη Γερμανία έχουν ένα ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων, προσφέροντας εθνικό, κοινωνικό, μορφωτικό, ψυχαγωγικό και ανθρωπιστικό έργο υψίστης σημασίας, διαφυλάττοντας την ελληνικότητα και μεταγγίζοντάς την έξω από τα σύνορα της πατρίδας.

Η μετάβαση Ελλήνων από τον ελλαδικό χώρο στα εμπορικά κέντρα της Μεσογείου, της Κεντρικής Ευρώπης και της Ρωσίας στον 18ο και στις αρχές του 19ου αιώνα συνέβαλε στη συγκρότηση των εμπορικών κοινοτήτων του παροικιακού Ελληνισμού. Στους τόπους υποδοχής οι Έλληνες δημιούργησαν εμπορικούς οίκους και σε μεγάλο βαθμό κυριάρχησαν στις εμπορικές διασυνδέσεις και στις μεταφορές μεγάλων αποστάσεων.

Παράλληλα με τις εμπορικές ενασχολήσεις τους, οι Έλληνες έμποροι ενίσχυσαν καθοριστικά το κίνημα του νεοελληνικού διαφωτισμού, είτε με τη χρηματοδότηση για την έκδοση έργων των ελλήνων λογίων, είτε με συνδρομές στα έντυπα που εκδόθηκαν από εκπροσώπους των Φώτων. Το ενδιαφέρον των ομογενών εμπόρων για την εκπαίδευση εκδηλώθηκε σχεδόν αμέσως με την εγκατάστασή τους στις ξένες χώρες, γεγονός που απέφερε την ίδρυση σημαντικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

Το περιεχόμενο και τα προγράμματα των εκπαιδευτηρίων συνδέονται ευθέως με την ανάπτυξη της νεοελληνικής γραμματείας, την καλλιέργεια των θετικών επιστημών και του εμπορίου, διευκολύνοντας ουσιαστικά τη διείσδυση των νεωτερικών ιδεών του δυτικού διαφωτισμού στον Ελληνισμό των παροικιών και μέσω αυτών στον οθωμανοκρατούμενο ελλαδικό χώρο. Η διδασκαλία των Μαθηματικών, της Φυσικής, της Γεωγραφίας, όσο και της Ιστορίας, των Αρχαίων Ελληνικών, της Λογικής, συνδυάστηκε με την εκμάθηση των τεχνικών του εμπορίου και της καταστιχογραφίας.

Έτσι κατ' αντίθεση με τις παραδοσιακού τύπου σχολές που προϋπήρχαν στον ελλαδικό χώρο και οι οποίες είχαν ως αντικείμενο την ανάδειξη της εκκλησιαστικής ιεραρχίας και τη διδασκαλία της θρησκευολογικής παράδοσης, οι νέες σχολές αντιπροσώπευαν το πνεύμα του ευρωπαϊκού διαφωτισμού και ανταποκρίνονταν στις νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που διαμορφώνονταν στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο στη διάρκεια του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα, εξελίξεις που υπαγόρευε η επεκτεινόμενη εκβιομηχάνιση και η ανάπτυξη των εμπορικών ανταλλαγών.

Καρδάσης Βασίλης
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Εκπαίδευση στην Ελληνική Διασπορά:
18ος-19ος αιώνας*

Καρπόζηλος Κωστής
Μεταπτ. Φοιτητής

*Το Πρώιμο Σοσιαλιστικό Κίνημα στις
Η.Π.Α. και η Περίπτωση της
Εφημερίδας «Φωνή του Εργάτου»*

Έως και πολύ πρόσφατα, η μελέτη των πολιτικών δραστηριοτήτων του ελληνικού στοιχείου στις Η.Π.Α, κατά το πρώτο τέταρτο του 20ου αιώνα, επικεντρωνόταν αποκλειστικά στους τρόπους μεταφοράς της αντιπαράθεσης Βενιζελικών-Κωνσταντινικών στην Αμερικανική ήπειρο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ιστορικής ανάγνωσης έχει περάσει σχετικά απαρα-

τήρητη η, αρχικά σποραδική και μετέπειτα συστηματικότερη, εμπλοκή μεταναστών στο εργατικό και σοσιαλιστικό κίνημα των Η.Π.Α.

Η παρούσα ανακοίνωση, βασιζόμενη κυρίως σε αδημοσίευτο αρχείο υλικό, επιχειρεί να καταδείξει ότι πέραν της συμμετοχής στο εργατικό κίνημα, από τα μέσα της δεκαετίας του 1910 εμφανίζονται οι πρώτες ελληνόφωνες ομαδοποιήσεις σοσιαλιστικής κατεύθυνσης.

Ειδικότερα θα παρουσιαστεί η εκδιδόμενη στην Νέα Υόρκη εφημερίδα «Φωνή του Εργάτου», της οποίας η κυκλοφορία καλύπτει την περίοδο 1918-1923. Μέσω της εν λόγω εκδοτικής προσπάθειας παρακολουθούμε την διαδρομή της «Ελληνικής Σοσιαλιστικής Ενώσεως» που ενώ αρχικά συνδέθηκε με το σοσιαλδημοκρατικό Socialist Party, σταδιακά προσχώρησε σε πολιτικούς φορείς κομμουνιστικής αναφοράς (Workers Party). Σε ένα πρώτο επίπεδο, η «Φωνή του Εργάτου» μας παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για την σοσιαλιστική κίνηση και το βαθμό διάδοσης των επαναστατικών ιδεών στις τάξεις των ελλήνων μεταναστών (εκδόσεις, διαλέξεις, οργανωτικός ιστός).

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, παρακολουθούμε πως προσλαμβάνουν οι έλληνες μετανάστες-κομμουνιστές τα ερωτήματα για τον εθνικό αυτοπροσδιορισμό –ιδίως στο φόντο της Μικρασιατικής Καταστροφής- και εν τέλει ποιές πολιτικές και πολιτιστικές πρακτικές προκρινόταν ως απάντηση στα ερωτήματα της «μετέωρης» ταυτότητας.

Συνοψίζοντας, σκοπός αυτής της ανακοίνωσης είναι να ενισχυθεί το ρεύμα αποκατάστασης της φωνής των εδώ και χρόνια λησμονημένων ελλήνων μεταναστών, που ενεπλάκησαν ενεργά στο επαναστατικό κίνημα της εποχής τους, σε έναν τόπο τόσο μακρινό από αυτόν που οριζόταν ως «πατρίδα».

Σε όλη τη διάρκεια του 19ου αιώνα, μετά το τέλος κάθε ρωσοτουρκικής πολεμικής σύγκρουσης, ελληνικοί πληθυσμοί του Πόντου μετοικούσαν προς τις επαρχίες της ρωσικής επικράτειας. Έτσι, αμέσως μετά τον Ρωσοτουρκικό Πόλεμο του 1877-1878 και ενώ η τσαρική Ρωσία είχε λάβει ως πολεμική αποζημίωση από την Οθωμανική Αυτοκρατορία την περιοχή του Καρς, πληθυσμοί προερχόμενοι από τον Πόντο εγκαταστάθηκαν στην περιοχή. Ο πληθυσμός του Κυβερνείου αποτελούνταν από πολλές εθνότητες με διαφορετικά θρησκευόμενα. Κυρίαρχη εθνότητα ήταν η ρωσική σε όλα τα επίπεδα της κοινωνικής ζωής.

Στο Κυβερνείο η τσαρική κυβέρνηση εγκατέστησε μια στρατιωτικοτοπική διοίκηση, στα δευτεροβάθμια όργανα της οποίας συμμετείχαν αποκλειστικά εκπρόσωποι της ρωσικής εθνότητας οι οποίοι ήταν εξαρτημένοι άμεσα από τον αντιβασιλέα του Καυκάσου. Τα πρωτοβάθμια όργανα, που αποφάσιζαν για θέματα τοπικής σημασίας, αποτελούνταν κυρίως από εκπροσώπους των υπόλοιπων εθνοτήτων, εξασφαλίζοντας σε κάποιο βαθμό την αυτοδιοίκηση των κοινοτήτων.

Η θρησκευτική οργάνωση ήταν άμεσα εξαρτημένη από τις ρωσικές μητροπόλεις και τα συνοδικά όργανα της Τιφλίδας. Μόνο στην έδρα κάθε διοίκησης του Κυβερνείου που διέθετε ικανό αριθμό Ελλήνων τοποθετούνταν ένας αρχιερατικός επίτροπος που ανήκε στην ελληνική εθνότητα. Το θρήσκευμα ήταν το κατεξοχήν διαφοροποιητικό στοιχείο που λειτουργούσε ταυτοποιητικά.

Τα πρωτοβάθμια ελληνικά σχολεία του Κυβερνείου ανήκαν σε δυο κατηγορίες: α) τα εκκλησιαστικά, υπό την προστασία της εκκλησίας και του ιερέα κάθε χωριού, που διηύθυνε σύμφωνα με τις οδηγίες του εκκλησιαστικού συνεδρίου που έδρευε στο Καρς, το οποίο διοριζόταν από το εκπαιδευτικό τμήμα της Ιεράς Διοικούσας Συνόδου με έδρα την Τιφλίδα και β) τα κυβερνητικά, που ήταν άμεσα εξαρτημένα από την Πολιτεία και διευθύνονταν από έναν επόπτη ο οποίος έπαιρνε οδηγίες από το ρωσικό Υπουργείο Παιδείας. Τα έσοδα των σχολείων προέρχονταν κυρίως από τις κρατικές επιχορηγήσεις και από τα ενοίκια των χωραφιών του σχολείου που ενοικιάζονταν προς καλλιέργεια. Για την επιμόρφωση των δασκάλων κάθε χρόνο γινόταν Πανρωσικό Παιδαγωγικό Συνέδριο, σε κάποια μεγάλη πόλη του Καυκάσου και κάθε Κυβερνείο έστελνε έναν έως και τέσσερις δασκάλους ως αντιπροσώπους, ενώ η συμμετοχή όλων των επιθεωρητών ήταν υποχρεωτική.

Κασκαμανίδης Ιωάννης
Εκπαιδευτικός Α/θμιας
Εκπαίδευσης
Μεταπτυχιακός φοιτητής

Ο Ελληνισμός του Κυβερνείου Καρς της Ρωσίας (1878-1920). Διοικητική, Θρησκευτική και Εκπαιδευτική Οργάνωση

Κεφαλληνού Ελισάβετ
Λέκτορας
Macquarie University
Αυστραλία

*Διδασκαλία της Ελληνο-
Αυστραλιανής Ιστορίας στο
Πανεπιστήμιο:
Καινοτομία και Γνώση μέσω της
Ελληνο-αυστραλιανής Εμπειρίας*

Η εισήγηση βασίζεται σε μελέτη που βρίσκεται σε εξέλιξη και η οποία έχει επιχορηγηθεί από το Πανεπιστήμιο Macquarie. Η μελέτη αυτή φιλοδοξεί να δημιουργήσει πιλοτικά ένα μοναδικό υλικό διδασκαλίας – μια βιντεοβιβλιοθήκη – προερχόμενο από την ιστορία της ζωής των Ελλήνων της Αυστραλίας.

Στα πλαίσια του προγράμματος έχουμε μαγνητοφωνήσει μέχρι τώρα πέντε διακεκριμένους Αυστραλούς ελληνικής καταγωγής οι οποίοι έχουν διαπρέψει στο χώρο του Θεάτρου, της Λογοτεχνίας, της Τέχνης και της

Θρησκείας. Οι μαγνητοφωνημένες διαλέξεις θα επεξεργαστούν καλλιτεχνικά, θα εμπλουτιστούν με σχετικές εικόνες, σχεδιαγράμματα, συναφείς πληροφορίες και θα αποτελέσουν βιντεοσκοπημένα προγράμματα διδασκαλίας της ιστορίας των Ελλήνων της Αυστραλίας.

Δύο είναι οι στόχοι μας σε αυτή τη μελέτη: Πρώτος στόχος η ευαισθητοποίηση των Αυστραλών για την συνεισφορά των Ελλήνων στην ανάπτυξη και εξέλιξη της αυστραλιανής κοινωνίας, ως βασικά μέλη της κοινωνίας αυτής- εφόσον σκοπεύουμε να διαθέσουμε τα προγράμματα σε Αυστραλούς καθηγητές το γνωστικό αντικείμενο των οποίων έχει σχέση με ταυτότητα, τέχνη, θρησκεία, εθνότητα, θέατρο κ.λπ. και δεύτερο την προσέλκυση φοιτητών ελληνικής καταγωγής οι οποίοι μέσα από αυτό το ιστορικό υλικό θα αναγνωρίζουν και θα ταυτίζονται με τις εμπειρίες των προγόνων τους.

Αυτό το τελευταίο στοιχείο ελπίζουμε ότι θα γίνει αιτία να δημιουργηθεί τμήμα μεταπτυχιακής έρευνας που θα ασχολείται με τη συλλογή και την έρευνα του ιστορικού υλικού που υπάρχει στην Αυστραλία, προτού είναι αργά.

Το θέμα μας είναι ο ρόλος των ηγετικών στρωμάτων των μεταναστών Ελληνικής καταγωγής στις ΗΠΑ στη διαμόρφωση της εθνοπολιτισμικής ταυτότητας των Ελληνο-Αμερικανών από το 1950 μέχρι την επαύριο των γεγονότων της 11/9/01.

Οποιαδήποτε προσέγγιση της ιστορίας της Ελληνο-Αμερικανικής εμπειρίας στις ΗΠΑ οφείλει να λάβει υπ' όψη τρία βασικά στοιχεία. Πρώτο, η λεγόμενη ομογένεια δεν είναι ομοιογενές σύνολο και στη πραγματικότητα τα μέλη της βιώνουν τις κοινές της πολιτισμικές ρίζες πολύ διαφορετικά. Δεύτερο υπάρχει μια σημαντική κοινωνική διαστρωμάτωση και ένας τεράστιος γεωγραφικός κατακερματισμός ανάμεσα στους μετανάστες ελληνικής καταγωγής. Όλα αυτά σημαίνουν, πως, τρίτο, η δημιουργία μίας νοερής Ελληνο-Αμερικανικής κοινότητας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις λειτουργίες διαφόρων ειδών ομογενειακών οργανώσεων και φορέων που σε πολλές περιπτώσεις έχουν σχέσεις ανταγωνιστικές.

Με βάση τα παραπάνω, θα προχωρήσουμε σε μια επισκόπηση της εξέλιξης της εθνοπολιτισμικής ταυτότητας των μεταναστών ελληνικής καταγωγής στις ΗΠΑ την περίοδο 1950-2001 εστιάζοντας τη προσοχή μας στις στρατηγικές επιλογές των κυριότερων ομογενειακών οργανώσεων.

Μια τέτοια θεώρηση δεν αγνοεί τον αναμφισβήτητο ρόλο που παίζουν οι σημαντικές αφομοιωτικές επιδράσεις της αμερικανικής κοινωνίας, και βέβαια δεν παραμελεί την πολιτισμική και πολιτική επίδραση της Ελλάδας. Όμως θεωρεί πως ο κυριότερος παράγοντας είναι η ίδια ομογένεια και οι οργανώσεις της που όπως και άλλες εθνοτικές ομάδες στις ΗΠΑ διατηρούν μια σχετική αυτονομία από τις επιρροές της αμερικανικής κοινωνίας καθώς και των χωρών καταγωγής των μεταναστών πρώτης αλλά ακόμη και δεύτερης γενιάς.

Κιτροέφ Αλέξανδρος
Καθηγητής
Haverford College
ΗΠΑ

*Εξέλιξη της Εθνοπολιτισμικής
Ταυτότητας των Ελλήνων στις ΗΠΑ
1950-2001*

Κόκκινος Γεώργιος
Επικ. Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

*Ιστοριογραφία και Μειονότητες: «Οι
Πόλεμοι της Ιστορίας» και η
Διεκδίκηση του Δικαιώματος στη
Διαφορά. Το Παράδειγμα των ΗΠΑ*

Η εθνική ιστοριογραφία και η σχολική ιστορία μιλώντας στο όνομα του αδιαφοροποίητου συλλογικού υποκειμένου του έθνους ή του λαού κατέστησαν «αθέατες» όλες εκείνες τις πτυχές της ιστορικής πραγματικότητας που σχετίζονταν με τις τομές και τις διαφοροποιήσεις του κοινωνικού ιστού, με τις κοινωνικές τάξεις, τις ηλικίες, τα κοινωνικά φύλα, τις μειονότητες.

Η αποσιώπηση της εσωτερικής ετερότητας δεν ήταν παρά η άλλη όψη του εθνοκεντρισμού, που αντιμετώπιζε την ιστορική εξέλιξη ως αυτοεκδίπλωση της ιστορίας του έθνους στην πορεία του χρόνου.

Η αποσιώπηση της ιστορίας των εσωτερικών «άλλων» συμβάδιζε με την αποσιώπηση της ιστορικής παρουσίας των εξωτερικών «άλλων» είτε αυτοί νοηματοδοτούνταν ως εχθροί είτε ως φίλοι. Ομως, ενώ οι εξωτερικοί «άλλοι» εμφανίζονταν στο ιστορικό προσκήνιο κάθε φορά που οι ιστορικές τύχες τους συναντούσαν τις τύχες του «περιούσιου» έθνους, οι εσωτερικοί «άλλοι» εξακολουθούσαν να παραμένουν αόρατοι και κάθε αίτημα διεκδίκησης και καταγραφής της εθνοπολιτιστικής τους ιδιαιτερότητας αντιμετωπιζόταν ως έγκλημα καθοσιώσεως κατά του έθνους.

Η μεταπολεμική κυριαρχία της ιδεολογίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του πολιτικού φιλελευθερισμού στις δυτικές κοινωνίες και κυρίως μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού η δυναμική των μεταναστευτικών κυμάτων προς τις μητροπόλεις της Ευρώπης και των ΗΠΑ και η ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας σε κανονιστικό πλαίσιο της εσωτερικής και της εξωτερικής πολιτικής των κρατών, σε συνάρτηση με τη θέσπιση μιας κοινωνικά δεσμευτικής πολιτικής ορθότητας συνέβαλαν αποφασιστικά στην αναζήτηση της θεσμικής κατοχύρωσης της ισοτιμίας των εθνοπολιτισμικών ομάδων, αλλά και στην ιστοριογραφική τους δικαίωση.

Η αναζήτηση αυτή, που δεν κατόρθωσε, ωστόσο, να άρει τον φόβο της επικοινωνίας και της όσμωσης των κυρίαρχων ομάδων με την πολιτισμική ετερότητα – παρά την αναγωγή της πολιτισμικής ιδιαιτερότητας σε μαζικό καταναλωτικό προϊόν – διευκολύνθηκε από την αποεθνοποίηση των δυτικών κρατών και γενικότερα από τον εκδημοκρατισμό της πολιτικής κουλτούρας.

Ο εκδημοκρατισμός χαρακτήρισε και την ιστοριογραφία, η οποία υπό την αιγίδα του μεταμοντερνισμού ανέδειξε την ιστορική ετερότητα όχι σε συνάρτηση με την εκάστοτε κυρίαρχη ομάδα, αλλά σε αναφορά με την συγκρότηση και τη μετεξέλιξη της συλλογικής ταυτότητας των μειονοτικών ομάδων.

Στην εισήγηση αυτή γίνεται προσπάθεια να σκιαγραφηθεί η ελληνική παρουσία στη Βιέννη από τα τέλη του 17ου αιώνα μέχρι σήμερα. Το ελληνικό στοιχείο της Βιέννης διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στην εθνικίωση του σύγχρονου ελληνικού κράτους, αλλά ήταν και καθοριστικό για τη σημερινή γοητεία της πόλης του «Γαλάζιου Δούναβη».

Χαρακτηριστικό δείγμα αποτελεί το ίδιο το αυστριακό κοινοβούλιο, χτισμένο στα πρότυπα των προπυλαίων του Παρθενώνα και η θεά Αθηνά μπροστά από αυτό να δείχνει το «Δρόμο της Σοφίας» στον «Ευρωπαϊό Πολίτη».

Στην προσπάθεια ανάλυσης της κοινωνικοοικονομικής, πολιτισμικής, εκπαιδευτικής θρησκευτικής και πολιτικής οργάνωσης των Ελλήνων της Βιέννης θα γίνει αναφορά: α. Στην ίδρυση των δυο Ναών από τις ομώνυμες ιστορικές ελληνικές κοινότητες της Βιέννης, του Αγίου Γεωργίου, τόπος εμπνεύσεων και εξορμήσεων εκείνων που οραματίστηκαν τη δημιουργία της Νέας Ελλάδας και της Αγίας Τριάδας, που λειτουργήσε ως κέντρο έκφρασης του ομογενειακού στοιχείου σαν σημαντικού οικονομικού παράγοντα στην οικονομία της τότε Αυστρο-Ουγγαρίας και στην πολιτιστική ζωή της σημερινής ομοσπονδιακής Αυστριακής πρωτεύουσας. β. Στην ίδρυση και λειτουργία της Ελληνικής Εθνικής Σχολής Βιέννης που ιδρύθηκε το 1804 και είναι το πρώτο ελληνικό σχολείο στο είδος του σε ευρωπαϊκό χώρο.

Στην πνευματική κίνηση (Ελληνικά Τυπογραφεία, Ελληνικές Εφημερίδες, οραματιστής Ρήγας Φεραίος κ.ά.). Στην οικονομική κίνηση (ρόλος των εμπορικών οίκων όπως ο οίκος του βαρώνου Σίνα, ο Γεώργιος Σίνας είχε εξελιχθεί σε έναν από τους μεγαλύτερους τραπεζίτες και χορηγούσε δάνεια στο ίδιο τον Αυτοκράτορα), ο οίκος του βαρώνου Δούμπα, (ο Νικόλαος Δούμπας ως υπουργός των Οικονομικών συνετέλεσε στην ανέγερση του «Musikverein» το οποίο αποτελεί κέντρο καλλιτεχνικής κίνησης έως σήμερα στη Βιέννη). Στη βιβλιοθήκη της Ελληνικής Εθνικής Σχολής Βιέννης. Στην ίδρυση της Ιεράς Μητρόπολης Αυστρίας, Εξαρχίας Ουγγαρίας και Μεσευρώπης με την σημερινή της μορφή [Ίδρυση 1963, Αναγνώριση Ν229/23 (1967) ως ΝΠΔΔ], που μαζί με το Σχολείο, έχει το βαρύ προνόμιο να συνεχίσει σιωπηρά και υπερήφανα στον 21ο αιώνα την εθνική μας πολιτική για τους Απόδημους Έλληνες του εξωτερικού και ιδιαίτερα της Αυστρίας.

Κουδουνά Μαιρη
M. Ed. - Υπ. Διδάκτωρ
Πανεπιστήμιο Αθηνών

*Κοινωνικοοικονομική, Πολιτισμική,
Εκπαιδευτική, Θρησκευτική
και Πολιτική Οργάνωση των Ελλήνων
στην Πόλη της Βιέννης*

Κωνσταντινίδης Στέφανος
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Μόντρεαλ -
Διευθυντής ΚΕΕΚ
Καναδάς

Ελληνική Διασπορά και Ιστορία

Η μελέτη της ελληνικής διασποράς είναι ένα νέο φαινόμενο στο χώρο της ελληνικής ιστοριογραφίας αλλά και των κοινωνικών επιστημών γενικότερα.

Το παροικιακό φαινόμενο της εποχής του ελληνικού διαφωτισμού, συνδέεται περισσότερο με τον ελληνικό αλυτρωτισμό παρά με τη διασπορά όπως αυτή ορίζεται σήμερα, σε σχέση με τα μεταναστευτικά ρεύματα της νεό-

τερης εποχής που έχουν αφετηρία τη δημιουργία του ελληνικού εθνικού κράτους.

Στην ανακοίνωση αυτή γίνεται μια προσπάθεια ορισμού της ελληνικής διασποράς σε επίπεδο ιστορικού γίνεσθαι και ιστορικής πορείας από τη διασπορά του αλυτρωτισμού στη σύγχρονη μεταναστευτική διασπορά. Εξ αντικειμένου προκύπτουν μια σειρά από επιστημολογικά και μεθοδολογικά προβλήματα στα οποία θα γίνει μια πρώτη προσέγγιση.

Με την εισήγηση που ακολουθεί σκοπεύω:

1. Να σημειώσω ότι, στο πλαίσιο της παγκοσμιότητας του σύγχρονου πολιτικού κράτους, υφίστανται ευνοϊκές συνθήκες για ενίσχυση της διαπολιτισμικής διδασκαλίας και εκπαίδευσης στη χώρα μας, καθώς η συγκυρία της πολιτικής ανάπτυξης του ελληνικού κράτους και αντίστοιχα η προωθημένη ευελιξία των προγραμμάτων σπουδών του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος ωθούν προς εφαρμογές ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας και προς δραστηριότητες που μπορούν να υποδηλώνουν αξιосέβαστες συμπεριφορές απέναντι σε όλους, ανεξάρτητα από την κοινωνική ή εθνική προέλευση, άλλα κοινωνικά ή φυλετικά χαρακτηριστικά, την κοινωνική ή την οικονομική κατάστασή τους.

2. Να προβάλλω βασικές σκέψεις μου σχετικά με διδακτικές και εκπαιδευτικές δραστηριότητες που προωθούν και αναδεικνύουν, μέσω της διδασκαλίας του μαθήματος της ιστορίας, θεμελιακές συμπεριφορές αναγνώρισης και σεβασμού της ετερότητας στην αίθουσα διδασκαλίας, στη σχολική ζωή, στην κοινωνία.

3. Να επισημάνω την ανάγκη ύπαρξης και διατήρησης ανοικτής σχέσης εκπαιδευτικού συστήματος και πολυπολιτισμικότητας, ιστορικής παιδείας και εκπαιδευτικού συστήματος και να προτείνω τρόπους ανάδειξης, μέσα από το ιστορικό μάθημα, των δημοκρατικών αρχών περί ισότητας και κοινών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνειδητής προβολής του σεβασμού προς τη διαφορετικότητα, ανεξάρτητα από την κοινωνική, εθνική ή φυλετική προέλευση.

4. Να εκθέσω τη βασική προβληματική μου αναφορικά με τα όρια δυνατοτήτων πολιτικής αναγνώρισης της πολυπολιτισμικότητας από το σύγχρονο πολιτικό κράτος και να σημειώσω ότι είναι θεμιτό να λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες και οι συναισθηματικές φορτίσεις όλων των μαθητών, στο πλαίσιο ενός εύκαμπτου προγράμματος σπουδών (συνειδητή προσέγγιση και αξιολόγηση, μέσω του μαθήματος της ιστορίας και του περιβάλλοντος, του πολιτισμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ατομικών ελευθεριών στο σύγχρονο κόσμο).

5. Να δείξω ότι είναι αναγκαίο να προάγεται η πολυπολιτισμική εκπαίδευση και να ενισχύεται το συνεχώς εκδηλούμενο στη χώρα μας ενδιαφέρον για την εκπαιδευτική και κοινωνική ένταξη και ισότιμη παρουσία εθνικών μειονοτήτων, φυλών και άλλων κοινωνικών ομάδων στο σύγχρονο σχολείο, γεγονός που χρειάζεται να αναδεικνύεται από τα προγράμματα σπουδών της ιστορικής εκπαίδευσης, από το γραπτό ιστορικό λόγο των συγγραφέων των διδακτικών εγχειριδίων, από τον ιστορικό λόγο των μαθητών, από τη μέθοδο διδασκαλίας και της σχολικής ιστορικής έρευνας καθώς και από άλλες πρόσφορες διδακτικές δραστηριότητες και πρακτικές εφαρμογές στο μάθημα της ιστορίας και του περιβάλλοντος.

Λεοντσίνης Γεώργιος
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Αθηνών

*Πολυπολιτισμικότητα και Διδακτική
της Ιστορίας*

Λουκασβίλι Νίνο
Λέκτορας
Πανεπιστήμιο Βατούμ
Γεωργία

Το Ελληνικό Σχολείο του Βατούμ

Οι πρώτοι έλληνες (Πόντιοι) εμφανίστηκαν στην περιοχή της Ατζαρίας κατά τη διάρκεια των Ρωσοτουρκικών πολέμων και εγκαταστάθηκαν στις όχθες της Μαύρης Θάλασσας.

Στην πόλη του Βατούμ οι έλληνες έφτασαν το 1846. Ήδη από το 1863 άρχισε την λειτουργία του το δημοτικό σχολείο της ελληνικής κοινότητας το οποίο υπήρξε το μοναδικό χριστιανικό σχολείο στην τουρκοκρατούμενη Ατζαρία.

Το 1879 το σχολείο σταμάτησε την λειτουργία του λόγω της απαγόρευσης του Πασά της πόλης.

Μετά την απελευθέρωση της Ατζαρίας και την ένωσή της με την υπόλοιπη Γεωργία, το ελληνικό σχολείο ξαναϊδρύθηκε και στεγάστηκε σε ένα μονοόροφο κτήριο που κτίστηκε ειδικά γι' αυτό.

Το ελληνικό σχολείο του Βατούμ ήταν ένα από τα καλύτερα της πόλης και πόλος έλξης των ελλήνων των γύρω περιοχών. Σε λίγα χρόνια το σχολείο απέκτησε τέτοια φήμη που έρχονταν οι έλληνες σ' αυτό για τις σπουδές τους όχι μόνο απ' όλη τη δυτική Γεωργία, αλλά και από τις περιοχές της Τιφλίδας και της Τσάλκας.

Σύμφωνα με τα δημοτικά αρχεία το 1934-35 στο σχολείο φοιτούσαν περίπου 550 μαθητές ενώ το διδακτικό του προσωπικό αποτελούνταν από 32 άτομα. Στο σχολείο όλα τα μαθήματα γίνονταν στην ελληνική γλώσσα. Τα σχολικά εγχειρίδια εξέδιδε ο ελληνικός εκδοτικός οίκος «Κομμουνιστής» στην Μαριούπολη.

Το ελληνικό σχολείο έκλεισε το 1938 και στη θέση του ιδρύθηκε το ρωσικό σχολείο. Η αιτία ήταν η πολιτική του Στάλιν ο οποίος ήθελε να ενσωματώσει τις μειονότητες. Οι περισσότεροι δάσκαλοι του σχολείου εξορίστηκαν και οι υπόλοιποι συνέχισαν την παιδαγωγική τους δραστηριότητα στα ρωσικά σχολεία της πόλης.

Η εισήγηση αυτή υποστηρίζει πως οι Έλληνες της διασποράς δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν ένα συμπαγές κομμάτι του ελλαδικού ελληνισμού, αλλά πρέπει να μελετώνται ως υβριδικά μορφώματα, που διαθέτουν χαρακτηριστικά του, όπως και του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν και με το οποίο έρχονται σε επαφή.

Μεταφέροντας λοιπόν το κέντρο βάρους στην θεωρητική προσέγγιση από τη βιολογική συνέχεια στο κοινωνικό πεδίο, η εισήγηση αυτή προσεγγίζει τον ελληνισμό της Αιθιοπίας κατά τον 20ο αιώνα μ.Χ.

Εξετάζονται τρεις ομάδες Ελλήνων της Αιθιοπίας: οι 'Αυτοκρατορικοί Έλληνες', δηλαδή αυτοί (-ές) που ταύτισαν τα συμφέροντά τους με την άρχουσα τάξη και τις κυρίαρχες εθνοτικές ομάδες στην προ του 1974 περίοδο, οι 'Μισοί-Μισοί', δηλαδή αυτοί (-ές) που προήλθαν από σχέσεις κυρίως Ελλήνων με Αιθιοπίδες και οι 'Έλληνες-Ορόμο', δηλαδή αυτοί που προήλθαν από τις σχέσεις και τη συνύπαρξη Ελλήνων με τους Ορόμο, μια εθνοτική ομάδα της Αιθιοπίας, η οποία δεν ανήκε στις κυρίαρχες του πολιτικού και οικονομικού παιχνιδιού της χώρας.

Η εισήγηση αυτή, χωρίς να εξαντλεί το αντικείμενό της, αποπειράται να προσεγγίσει τις δυναμικές που αναπτύσσονται ανάμεσα σε μια μειοτική ομάδα προνομιούχων μεταναστών, τους Έλληνες, και το πλαίσιο στο οποίο ζουν, το οποίο υφίσταται κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές.

Λουκέρης Κώστας

Υπ. διδάκτωρ

The Graduate Center, City
University of New York

*«Αυτοκρατορικοί Έλληνες»,
«Μισοί-Μισοί» και «Έλληνες-Ορόμο»:
Τάξη, Φυλή και Έθνος στην Ταυτότητα
των Ελλήνων της Αιθιοπίας»*

Μακράκη Λίλη

Ph.D.

Dean of Hellenic College

USA

*TRAVELS in GREECE: A New
Interdisciplinary and Diachronic
Approach to Greek History for
American Students of Greek Descent*

The course "Travels in Greece" was conceived as a means of attracting students of Greek descent and various disciplines in a course dealing with the history and culture of Greece. The description of the course in the 2002-03 Hellenic College catalogue shows its range:

"Greek landscape and culture as observed by eloquent travelers from the East and West. Eighteen centuries of tourism and philhellenism illustrated by the writings of adventurers and scholars, poets and diplomats, such as Pausanias and de Clary, Evliya Celebi and Lord Elgin, Colonel Leake and Lord Byron, Henry Miller and Edmund Keeley. A historical and ideological survey of this persistent cultural phenomenon, based upon the primary literary and artistic sources."

Students who attended this weekly seminar came from a broad range of disciplines: the classics, religious studies, human development, history, education. We tried to tie together geography, history, literature, and the arts, aiming at filling a gap in the undergraduate offerings of Hellenic College by presenting to non-specialists and through the literature of Greek travel an introduction to the Greek physical, social, literary and political landscape

I find this approach a pleasing pedagogical way to introduce American students of Greek descent-- and no special background in Greek Studies-- to the history and culture of ancient, Byzantine, and modern Greece.

Χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα την διδακτορική μου διατριβή για τους Έλληνες της Μασσαλίας (1816-1900), στην εισήγηση αυτή, θα συγκρίνω τις επιχειρηματικές κοινότητες των Ελλήνων μεγαλεμπόρων στην βόρειο μεσογειακή λεκάνη. Κι αυτό γιατί, αφενός, η συγκριτική μελέτη του πολυδιάστατου φαινομένου της ελληνικής μετανάστευσης βρίσκεται ακόμη στην αφετηρία της και αφετέρου, μπορεί πλέον να πραγματοποιηθεί με τους καλύτερους δυνατούς όρους, εφ' όσον σήμερα οι εργασίες υποδομής είναι ικανοποιητικές.

1. Μεταναστεύσεις και Μετεγκαταστάσεις: συνθήκες, μέσα και στρατηγικές

Στο πρώτο μέρος θα εξεταστούν οι κοινωνικοί και οικονομικοί χώροι διαμόρφωσης των ελληνικών επιχειρηματικών ελίτ, στα πρώτα χρόνια της δραστηριότητάς τους. Η Οθωμανική αυτοκρατορία (και ειδικότερα η Κωνσταντινούπολη και η Σμύρνη) αποτελούν το λίκνο των ελλήνων επιχειρηματιών και η Τεργέστη, το Λιβόρνο και η Μασσαλία τους χώρους διεξόδου και ανάπτυξης. Η ιστορία των μεσογειακών αυτών πόλεων-λιμανιών, λοιπόν, διατρέχει την ιστορία των ελλήνων αλλά και οι ίδιες οι πόλεις διαμορφώνονται από τις δραστηριότητές τους. Το εισαγωγικό και εξαγωγικό εμπόριο, ο εφοπλισμός και οι χρηματιστικές εργασίες θα αναλυθούν τόσο ως δομές της καθημερινής ζωής, όσο και ως προσλαμβάνουσες αυτοπροσδιορισμού, ετερότητας, μίμησης ή απόρριψης σε άμεση σχέση με το κοινωνικό περιβάλλον της Τεργέστης, του Λιβόρνου και της Μασσαλίας.

2. Θεσμοί και Κοινωνίες Υποδοχής

Στο δεύτερο μέρος θα αναλυθούν συγκριτικά οι θεσμοί που αναπτύσσονται οι Έλληνες στις κοινωνίες υποδοχής, ώστε να διαγραφούν οι ομοιότητες και οι διαφορές, τόσο με τις κοινωνίες υποδοχής όσο και με τις κοινωνίες καταγωγής. Η Εκκλησία και η Κοινότητα αναδεικνύονται ως οι κύριοι θεσμοί οργάνωσης και εσωτερικής διοίκησης της παροικίας, οι οποίοι χρηματοδοτούνται από τους έλληνες μεγαλεμπόρους. Διαφαίνονται, επίσης, οι στέρεοι συγγενικοί και οικονομικοί δεσμοί με εμπορικά και χρηματιστικά κέντρα της Ανατολικής και Δυτικής Μεσογείου. Από την αρχή, δηλαδή, της εγκατάστασής τους οι έλληνες επιχειρηματίες βρίσκονται στην κορυφή μιας άτυπης αλλά εμπειρικά ανιχνεύσιμης ιεραρχίας, που διαπερνά τα σύνορα πολλών κρατών και συνενώνει διαφορετικές αγορές.

3. Προς μια συνολική Συγκριτική Ανάλυση

Στο τρίτο μέρος θα χρησιμοποιηθεί ως αναλυτικό εργαλείο αυτό που η ιστορικός της Μετανάστευσης Nancy Green ονόμασε «πολυσυγκριτικό μοντέλο», ώστε να αναλυθούν οι τρεις ελληνικές παροικίες στο σύνολό τους μέσα από την διαμόρφωση ομάδων και δικτύωσεων. Η μελέτη θα επιχειρήσει να επεξεργαστεί έννοιες που θα διευκόλυναν την σύγκριση και με άλλες ομάδες μεταναστών κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Μανδουλαρά Άννα

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο-
Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου
Αθηνών

*Ελληνικές επιχειρηματικές κοινότητες
στη Μεσόγειο την Εποχή του
Κεφαλαίου: Τεργέστη, Λιβόρνο,
Μασσαλία.
Μια συγκριτική προσέγγιση*

Μάντζαρης Ευάγγελος
Καθηγητής
University of Durban
N. Αφρική

*Οργανωτικές παράμετροι του
Ελληνισμού στη Ν. Αφρική: Μια
ιστορική περιοδολόγηση 1890-2002*

Επειδή μέχρι την ώρα παράδοσης του προγράμματος στο τυπογραφείο δεν είχαμε λάβει περίληψη της εισήγησης του κ. Μάντζαρη, αυτή δίδεται σε ειδική πολυγραφημένη σελίδα.

Ο Ευγ. Μιχαηλίδης, με τη διπλή ιδιότητα του χριστιανού θεολόγου και του αραβολόγου, και με τη γεωγραφικά σύνθετη αραβική εμπειρία του (Παλαιστίνη, Λίβανος, Αίγυπτος) πρωτοπορεί αναλαμβάνοντας να γνωστοποιήσει στο αιγυπτιακό κοινό, κατά τη μεσοπολεμική περίοδο, μια σειρά από εκπροσώπους των φιλελεύθερων ιδεολογικών ρευμάτων της σύγχρονης Αιγύπτου, τα οποία συνιστούν τη λεγόμενη nahdah (Αναγέννηση).

Αυτά διακλαδίζονται, α) στην ομάδα των κοσμικών μουσουλμάνων διανοουμένων, οι οποίοι εισηγούνται τον εκδυτικισμό της κοινωνίας στην προοπτική ενός εδαφικού αιγυπτιακού εθνικισμού, β) στον κύκλο των χριστιανών Συρο-Λιβανέζων, οι οποίοι διαπλέκονται αμεσότερα με την ευρωπαϊκή διείσδυση, λειτουργώντας ως ένας προνομιακός χώρος διαμεσολάβησης, και γ) στην κατηγορία των ulama (θεολόγων του al-Azhar), οι οποίοι προτείνουν έναν επίκαιρο επανακαθορισμό των θεμελιακών αρχών του Ισλάμ προσβλέποντας σε μια αναγεννητική απάντηση στις δυτικές προκλήσεις.

Η πρόσδεση της αφετηρίας αυτού του μορφωτικού κινήματος στο 'εκπολιτιστικό' σκέλος της ναπολεόντειας εκστρατείας, και στον εκσυγχρονισμό του κρατικού μηχανισμού από τη δυναστεία του Muhammad Ali, η οποία συμπυκνώνεται στο πολιτικό και πολιτισμικό πρόταγμα: 'Η Αίγυπτος αποτελεί τμήμα της Ευρώπης', σκοπεύει αφενός να αναδείξει, και να νομιμοποιήσει την αιγυπτιακή συμμετοχή ως μέρος του ευρωπαϊκού στρατηγικού εγχειρήματος της 'εκπολιτιστικής αποστολής', και αφετέρου να παρακάμψει ως 'φανατικές' τις αντιστάσεις που προβάλλονται από τα υποτελή μουσουλμανικά στρώματα. Οι μεσολαβήσεις του στοχεύουν στην παραγωγή ενός ελληνικού αρχείου αραβικής γνώσης για να κατατεθεί στο προτεινόμενο σχέδιο ίδρυσης τμήματος αραβικών σπουδών στα ελληνικά πανεπιστήμια (1933). Ταυτόχρονα, εντάσσεται σε ένα γενικότερο κλίμα προσαρμογής στις συνθήκες που διαμορφώνονται κυρίως από τις διεκδικήσεις απο-αποικιοποίησης που προβάλλει έντονα το αιγυπτιακό εθνικό κίνημα.

Τέλος, το εγχείρημα διασταυρώνεται με τη μεγάλη αφήγηση της ιστορικής γενεαλογίας της παροικίας, η οποία συντίθεται αυτή την περίοδο, χρωματίζοντάς την με μια κίνηση παραχώρησης και ευνοϊκής δεξίωσης της εξευρωπαϊσμένης ελίτ των μορφωμένων Αιγύπτιαων θεωρούμενης ως το πιο 'φιλελληνικό' λόγιο στρώμα.

Μαραγκούλης Μανόλης

Εκπαιδευτικός-Υπ. Διδάκτωρ
Πανεπιστήμιο Κύπρου

*Πτυχές της Σύγχρονης Κουλτούρας
της Αιγύπτου μέσα από τις
Διαμεσολαβήσεις του Ευγ. Μιχαηλίδη*

Ματαράγκας Βύρων
Δρ. Νομικής
Διεθνολόγος

*Ο Ελληνισμός της
Κωνσταντινούπολης, Ίμβρου, και
Τένεδου: 80 χρόνια μετά την
Συνθήκη της Λωζάνης (1923-2003)*

Η Συνθήκη της Λωζάνης προστατεύει τα δικαιώματα των «μη Μουσουλμανικών μειονοτήτων της Τουρκίας» αφενός και της «Μουσουλμανικής μειονότητας» της Δυτικής Θράκης αφετέρου (άρθρα 37-45).

Τα έτη-σταθμοί στην ιστορία του Ελληνισμού υπήρξαν:

1941: Η Τουρκία, μολοντί ουδέτερη κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, επιστράτευσε μόνο τους «μη Μουσουλμάνους Τούρκους υπηκόους». Όλοι οι άρρενες ελληνικής, αρμενικής και εβραϊκής καταγωγής, ηλικίας 20-45 ετών σκορπίστηκαν στα βάθη της Μικράς Ασίας για να φτιάξουν δρόμους ή στρατιωτικά κτίρια κάτω από τις πιο αντίξοες συνθήκες.

1942: Η επιβολή του εξοντωτικού Φόρου Περιουσίας με κριτήριο το θρήσκευμα και την εθνική καταγωγή. Οι περιουσίες 1869 μειονοτικών δημεύθηκαν και οι ίδιοι εκτοπίστηκαν σε στρατόπεδα καταναγκαστικής εργασίας στο Άσκαλε, μεταξύ των πόλεων Έρζινταν και Έρζουρουμ (Θεοδοσιούπολη).

1955: Οι καλά οργανωμένες οχλοκρατικές εκδηλώσεις, πρωτοφανείς σε βανδαλισμό, εναντίον των χριστιανών της Κωνσταντινούπολης.

1964: Η κρίση στην Κύπρο τον Δεκέμβριο 1963, παρέσχε θαυμάσια ευκαιρία στις Τουρκικές Αρχές να ξεκληρίσουν τον Ελληνισμό. Αρχίζουν οι ομαδικές απελάσεις των Ελλήνων, των οποίων η κινητή και ακίνητη περιουσία κατάσχεται. Με «μυστικό διάταγμα», το οποίο τα Τουρκικά Δικαστήρια εφήρμοσαν επί δεκαετίες, απαγορεύτηκε η δικαιοπρακτική ικανότης των Ελλήνων επί ακινήτων. Στην Ίμβρο και στην Τένεδο εφαρμόζεται το «Πρόγραμμα Εκτουρκισμού».

1967: Τα γεγονότα του Αγίου Θεοδώρου και της Κοφίνου στην Κύπρο, στις 15 Νοεμβρίου, επέτειναν την ανθελληνική ατμόσφαιρα στην Κωνσταντινούπολη, Ίμβρο και Τένεδο.

1974: Η κρίση στην Κύπρο τον Ιούλιο ήταν η χαριστική βολή εναντίον του Ελληνισμού.

Κατά τα έτη που ακολούθησαν έως το 1999 η φυγή των εναπομεινάντων Ελλήνων οδήγησε στην δραματική συρρίκνωση του Ελληνισμού, αναπόφευκτο αποτέλεσμα των διαρκώς επιδεινούμενων ελληνο-τουρκικών σχέσεων.

Οι Έλληνες εμφανίζονται στο Καμερούν (κεντροδυτική Αφρική) αρχικά την περίοδο μεταξύ των ετών 1918 – 1938 και δευτερευόντως στα χρόνια μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Στη δεύτερη αυτή περίοδο έρχονται κυρίως για να συναντήσουν συγγενείς και φίλους που είχαν ήδη εγκατασταθεί στο Καμερούν.

Οι πρωτοπόροι ασχολήθηκαν κυρίως με το εμπόριο του κακάο και του καφέ. Δραστηριοποιήθηκαν στις παράκτιες περιοχές, στο κεντρικό, δυτικό και νότιο τμήμα της χώρας (κυρίως στις γαλλόφωνες περιοχές). Η γαλλική επιρροή καλύπτει ευρύ φάσμα αυτού του γεωγραφικού χώρου. Τα κύρια χαρακτηριστικά στοιχεία του Καμερούν είναι ο μεγάλος αριθμός εθνοτικών ομάδων και η γεωγραφική (εδαφική, κλιματική) πολυσημία του.

Στο Καμερούν οι Έλληνες οργανώθηκαν σε δύο κοινότητες (Ντουάλα, Γιαουντέ). Σημαντική είναι η παρουσία του “ελληνικού ονόματος” στο Καμερούν, ανεξάρτητα από την περιορισμένη αριθμητικά παρουσία τους. Εκτιμάται ότι ο ελληνισμός του Καμερούν έφτασε στα χρόνια της ακμής του τα 2.500 άτομα. Η ανεξαρτησία της χώρας (1960) δεν δημιούργησε ιδιαίτερο πρόβλημα στις ελληνικές κοινότητες. Η ελληνική παρουσία υπέστη πλήγμα μόνο από την οικονομική κρίση (μετά το 1985) και την υποτίμηση του νομίσματος της χώρας (1993), οπότε και παλιννόστησαν αρκετοί από αυτούς.

Σήμερα οι Έλληνες του Καμερούν αριθμούν περίπου 250 άτομα που κινούνται μεταξύ Γαλλίας, Ελλάδας και Καμερούν. Ασχολούνται κυρίως με το γενικό εμπόριο, την αρτοποιία – ζαχαροπλαστική, την κοπή – επεξεργασία και το εμπόριο ξυλείας, τις μεταφορές, την αλιεία, το εμπόριο του κακάο και του καφέ. Οι ελληνικές επιχειρήσεις απασχολούν σημαντικό αριθμό ντόπιων ως εργατικό προσωπικό. Κυριότεροι ανταγωνιστές τους είναι σήμερα οι Λιβανέζοι (εμπόριο, ξυλεία, μεταφορές), οι Ινδοί (εμπόριο), και οι ντόπιοι Μπαμιλεκέ (εμπόριο).

Το οικονομικό περιβάλλον για τους Έλληνες είναι ιδιαίτερα σκληρό, δεδομένου και του αθέμιτου συχνά ανταγωνισμού που υπάρχει, και οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις υπόγειες οικονομικές δραστηριότητες του ανταγωνισμού, αλλά και στην πολιτική αστάθεια που επικρατεί σε άλλες γειτονικές προς το Καμερούν χώρες.

Μεταξίδης Νικόλαος

Υπ. Διδάκτωρ

Πανεπιστήμιο Bordeaux

Η Ελληνική Παρουσία στην Αφρική. Η Περίπτωση των Ελλήνων του Καμερούν

Μιχελακάκη Θεοδοσία
Υπ. Διδάκτωρ
Ερευνήτρια Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Από το Σύμβουλο στο Συντονιστή
Εκπαίδευσης. Οι Οργανωτικές
Παράμετροι της Ελληνόγλωσσας
Εκπαίδευσης στο Εξωτερικό*

Στην παρούσα εισήγηση θα μελετηθεί η ιστορική εξέλιξη του θεσμού του Συντονιστή Εκπαίδευσης στα πλαίσια της ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης στο εξωτερικό.

Ο ειδικός θεσμός του Συντονιστή Εκπαίδευσης θα αναλυθεί τόσο στα πλαίσια της οργάνωσης/διοίκησης της εκπαίδευσης, όσο και κάτω από το πρίσμα της εκπαιδευτικής κυβερνητικής πολιτικής που σχεδιάζεται από ένα εθνικό κράτος προς τους "πολίτες" του που διαβιούν εκτός των γεωγραφικών και πολιτικών

ορίων του, ακόμα και όταν τα όρια του εθνικού κράτους συμπίπτουν με νοητά όρια, όπως αυτά της Ενωμένης Ευρώπης.

Το θεσμικό πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργεί ο θεσμός του Συντονιστή Εκπαίδευσης στην ιστορική του διάσταση, αποτελεί τη συνισταμένη της σχεδιαζόμενης και εφαρμοζόμενης εκπαιδευτικής πολιτικής. Εξάλλου, η ιστορική εξέταση του θέματος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον τόσο από τη σκοπιά του ελληνικού κράτους, των στόχων και των επιδιώξεων που αυτό θέτει, όσο και από τη σκοπιά της ελληνικής ομογένειας, των φορέων, οργανώσεων και κοινοτήτων, μέσω των οποίων εκπροσωπείται.

Η παρουσίαση αυτή θα περιορισθεί στην εξέταση ενός μικρού αλλά σημαντικού αριθμού επιφανών ελληνοαμερικανών, οι οποίοι έπαιξαν πρωτεύοντα ρόλο στα ομογενειακά δρώμενα, αλλά είχαν και μιά ισχυρή και ενίοτε καταλυτική επιρροή στην αμερικανική κυβέρνηση, ιδιαίτερα σε θέματα που αφορούσαν την Ελλάδα και την ομογένεια.

Ο Λουκάς Μιλτιάδης Μίλλερ, ένα ορφανό της Ελληνικής Επανάστασης, υπήρξε ο πρώτος επιφανής ελληνοαμερικανός, αφού ήταν και ο πρώτος που εξελέγη Ομοσπονδιακός Βουλευτής (1891-93). Η πρώτη αυτή «πανηγυρική είσοδος» στον αμερικανικό δημόσιο χώρο συνεχίστηκε με τον Μιχαήλ Αναγνωστόπουλο, που έπαιξε καταλυτικό ρόλο στο χώρο της παιδείας κωφαλάλων σε παναμερικανικό και διεθνές επίπεδο, ενώ βοήθησε τα μέγιστα την Ελλάδα και την ομογένεια.

Στον εικοστό αιώνα οι αδελφοί Σκούρα ήταν για μία 30ετία οι πιο ισχυροί παράγοντες στον επιχειρηματικό και πολιτικοκοινωνικό χώρο της ομογένειας με ισχυρές διασυνδέσεις σε Ελλάδα και ΗΠΑ.

Στο χώρο της πολιτικής παρουσιάζεται μιά ισχυρή ομάδα ανερχομένων αστέρων, όπως ο Τζων Μπραδήμας, Πωλ Τσόγκακας, Μιχάλης Δουκάκης και Πωλ Σαρμπάνης. Παρότι όλα τα μέλη της ομάδας αυτής έκλεισαν τον πολιτικό τους κύκλο, χωρίς την άλωση του υπάτου αξιώματος των ΗΠΑ, εντούτοις προσέφεραν ύψιστες υπηρεσίες στην ομογένεια, την Ελλάδα και τις ΗΠΑ. Η ατομική και συλλογική προσφορά τους προς την ομογένεια προσιωνίζει ένα εξ ίσου λαμπρό, ίσως και λαμπρότερο, μέλλον για την νέα γενεά ελληνοαμερικανών πολιτικών.

Με την είσοδό της στον 21ο αιώνα και μιά ιστορία τεσσάρων γενεών, η Ομογένεια έχει όλες τις προϋποθέσεις να κατακτήσει νέους ορίζοντες και να επιτύχει επιτεύγματα που μέχρι τώρα εθεωρούντο ακατόρθωτα.

Η παρουσίαση θα κλείσει με μια σύντομη σκιαγράφηση του σημερινού ομογενειακού δυναμικού, που διαθέτει τις δυνατότητες για νέες και μεγαλύτερες κατακτήσεις στους πολλούς και διάφορους τομείς της αμερικανικής και ελληνοαμερικανικής ζωής.

Μιχόπουλος Αριστοτέλης
Καθηγητής Hellenic College
ΗΠΑ

*Ο Ρόλος των Επιφανών
Ελληνοαμερικανών στην Ομογένεια
και στις ΗΠΑ: Μια σύντομη
ανασκόπηση*

Μπαμπούνης Χ., Μουζάκης Στ.,
Καλάη Αναστ., Κωνσταντοπούλου Π.,
Μουζάκης Αντ., Μπαμπούνης Ν.

*Έλληνες της Διασποράς στο Σουδάν.
Η Περίπτωση του Χαρτούμ (19ος -
20ος αι.): Κοινωνική οργάνωση,
ταυτότητες και συμπεριφορές*

Με την εισήγηση αυτή επιδιώκεται να προσεγγιστεί το ζήτημα των Ελλήνων μεταναστών στο Σουδάν, όπου ίδρυσαν αρκετές κοινότητες, εκ των οποίων δυναμικότερη υπήρξε εκείνη του Χαρτούμ (έτος ίδρυσης: 1902).

Αφού δοθεί το ιστορικό, κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο ανάπτυξης της συγκεκριμένης αποδημίας, εκτίθενται όσα αφορούν στην ίδρυση και τους σκοπούς της Κοινότητας, στις σχέσεις της με τη μητροπολιτική Ελλάδα και το

Πατριαρχείο Αλεξανδρείας καθώς και στις εκπαιδευτικές της δραστηριότητες.

Γίνεται, επίσης, λόγος για το κοινωνικό status των αποδήμων, την εθνική τους ευαισθησία, την ψυχολογία και νοοτροπία του εκεί παροικιακού ελληνισμού, τις ταυτότητες και ετερότητες, τις συμπεριφορές και τις εκδηλώσεις του, όπως αυτές πιστοποιούνται αλλά και χαρτογραφούνται στους οργανωτικούς μηχανισμούς της κοινότητας, τη λειτουργία λεσχών και άλλων συλλόγων, τα αθλητικά, θεατρικά και εν γένει πολιτιστικά δρώμενα.

Για την εργασία αυτή πραγματοποιήθηκε έρευνα σε αρχειακές πηγές της Κοινότητας του Χαρτούμ, της Ορθόδοξης Επισκοπής της Νουβίας, της Βουλής των Ελλήνων, του Υπουργείου Εξωτερικών καθώς και του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων της Ελλάδας. Αξιολογήθηκαν, επιπλέον, στοιχεία που αντλήθηκαν από προφορικές πηγές και αξιοποιήθηκε ανέκδοτο φωτογραφικό υλικό.

Ο φιλελεύθερος άνεμος που πνέει στην αυταρχική οθωμανική αυτοκρατορία το δεύτερο μισό του 19ου αι. οριοθετεί το ιστορικό περίγραμμα μιας εποχής αλλαγών, που επηρεάζει αποφασιστικά τη ζωή και τη δράση των Ελλήνων του Πόντου και προσφέρει ευκαιρίες για διεκδικήσεις πολιτισμικές και εθνικές. Ο δυναμισμός, που χαρακτηρίζει τους Έλληνες στον τομέα του πνεύματος εκείνη την περίοδο, εκδηλώνεται με την ίδρυση συλλόγων με δραστηριότητες φιλανθρωπικές και πολιτιστικές, με την εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού των σχολείων και με την αναπτυσσόμενη εκδοτική δραστηριότητα.

Ανατρέχοντας στα περιοδικά τις ειδήσεις που αφορούν το θέατρο, γινόμαστε μάρτυρες μιας πολιτιστικής δραστηριότητας που δοκιμάζει τα πρώτα της βήματα και προσπαθεί να καταξιωθεί. Αποσπάσματα πρωτοεμφανιζόμενων θεατρικών έργων, μελέτες, ειδήσεις σχετικά με την εκδοτική κίνηση και τέλος, οι πρώτες ερασιτεχνικές απόπειρες στη σκηνική πράξη. Στα πρώτα βήματα, η σύνδεση της θεατρικής δραστηριότητας με τη σχολική εκπαίδευση είναι στενή. Οι τελετές των απολυτηρίων εξετάσεων, που παίρνουν πάνδημο χαρακτήρα, συχνά πλαισιώνονται από θεατρικές παραστάσεις, που καθοδηγούνται από καθηγητές.

Η θεατρική πράξη, σε αυτό το στάδιο ανάπτυξης και ως απόρροια του ερασιτεχνικού της χαρακτήρα, έχει κυρίως στόχο φιλανθρωπικό και πολιτιστικό. Παράλληλα όμως με τη ψυχαγωγική και τη φιλανθρωπική, η πολιτιστική και κοινωνική λειτουργία της θεατρικής πράξης προβάλλει ως επείγον αίτημα των καιρών και των νέων αναγκών που δημιουργούνται. Το θέατρο γίνεται μια από τις προνομιακές λειτουργίες, με τις οποίες η κοινωνική ομάδα συνειδητοποιεί την ταυτότητά της και ισχυροποιεί τους δεσμούς που εξασφαλίζουν τη συνοχή της.

Μπενάκη Πολυξένη

Υπ. Διδάκτωρ

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Η Θεατρική Δραστηριότητα στον Πόντο στα τέλη του 19ου αιώνα

Μπλιούμη Αγλαΐα
Διδάσκων Π.Δ. 407
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

*Πολιτιστική Ένταξη Απόδημων
Ελλήνων στη Δυτική Γερμανία:
Παραδείγματα από τη Λογοτεχνία και
το Θέατρο*

Η μετανάστευση προς τη Γερμανία από τα μέσα της δεκαετίας του '50 δεν υπήρξε προϊόν μετακίνησης για μόνιμη εγκατάσταση, αλλά ούτε και η Γερμανία ως χώρα υποδοχής αυτοπροσδιορίστηκε ως χώρα μόνιμης εγκατάστασης μεταναστών.

Παρ' όλα αυτά η Γερμανία βρίσκεται, όπως αναφέρει ο Bade, στην παράλογη κατάσταση να αποτελεί στην ουσία χώρα υποδοχής μεταναστών, επίσημα όμως να μην αναγνωρίζει αυτήν την πραγματικότητα. Έτσι, υπό συνθή-

κες δυσκολίας αυτοπροσδιορισμού, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η διερεύνηση της λογοτεχνίας των απόδημων Ελλήνων στη Γερμανία, η οποία δεν αποτελεί εθνικό συμφραζόμενο.

Στο πρώτο μέρος της παρούσας ανακοίνωσης, θα επικεντρωθούμε στην επισκόπηση της λογοτεχνικής παραγωγής των Ελλήνων στη Γερμανία παρουσιάζοντας την εξελικτική της πορεία από τη δεκαετία του '60 μέχρι σήμερα. Στην ιστορική αυτή αναδρομή θα παρουσιαστούν οι τρεις μεγάλες κατηγορίες συγγραφέων: α) συγγραφείς πρώτης γενιάς που διαμένουν στη Γερμανία και γράφουν λογοτεχνικά έργα τόσο στα Ελληνικά όσο και στα Γερμανικά, β) συγγραφείς δεύτερης γενιάς που διαμένουν στη Γερμανία και γράφουν λογοτεχνικά έργα επίσης στις δύο γλώσσες και γ) συγγραφείς πρώτης γενιάς που δεν υπήρξαν ποτέ μετανάστες, αλλά πραγματεύονται λογοτεχνικά το μεταναστευτικό φαινόμενο των Ελλήνων στη Γερμανία.

Σκοπός της παρουσίασης είναι να δοθούν οι θεματολογικές και υφολογικές ορίζουσες αυτής της λογοτεχνίας τόσο στην ποίηση όσο και στην πρόζα. Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης θα γίνει η παρουσίαση των θεατρικών σκηνών: «Ελληνικό θέατρο Βούπερταλ» και «Γερμανοελληνικό θέατρο».

Το πανεπιστήμιο του Μπόχουμ ιδρύεται στις αρχές τις δεκαετίας του '60 στη βιομηχανική περιοχή του Ρουρ και άρχισε να λειτουργεί βαθμηδόν στο δεύτερο μισό της ίδιας δεκαετίας. Την ίδια περίοδο εξελίσσεται και η μαζική μετανάστευση ελληνικού εργατικού δυναμικού στην ευρύτερη περιοχή. Η ελληνική παρουσία στο πανεπιστήμιο του Μπόχουμ, αρχικώς δε συσχετίζεται με τις αναδυόμενες γειτονικές ελληνικές μεταναστευτικές κοινότητες της ευρύτερης περιοχής. Η εγκαθίδρυση του στρατιωτικού καθεστώτος στην Ελλάδα και οι φοιτητικές κινητοποιήσεις του εγχωρίου σπουδαστικού κινήματος αποτελούν στα τέλη της δεκαετίας του εξήντα ορόσημα για την εξέλιξη και την περαιτέρω διαμόρφωση της ελληνικής παρουσίας στο εν λόγω πανεπιστήμιο. Η ραγδαία αύξηση του ελληνικού φοιτητικού πληθυσμού στο πρώτο ήμισυ της δεκαετίας του '70 σηματοδοτεί τη σταδιακή ανάδυση μιας ελληνικής σπουδαστικής κοινότητας στο πανεπιστήμιο του Μπόχουμ. Η εγκαινίαση του Uni-Center (κτιριακό συγκρότημα εμπορικών καταστημάτων και φοιτητικών εστιών, το οποίο γειτνιάζει με το πανεπιστήμιο) εκείνη τη χρονική περίοδο αποτελεί το εφελκτήριο για τη σύσταση ενός συμπαγούς ελληνικού επικοινωνιακού χώρου. Παράλληλα επιτυγχάνεται η όσμωση με τις γειτονικές ελληνικές παροικίες εξαιτίας της μεταβολής του κοινωνικού προφίλ του ελληνικού φοιτητικού πληθυσμού του Μπόχουμ. Η εξέγερση του Πολυτεχνείου, ο εντεινόμενος αντιδιδακτορικός αγώνας και η οριστική κατάρρευση του διδακτορικού καθεστώτος στην Ελλάδα φανερώνουν και τη κοινωνικο-πολιτική διάσταση αυτής της όσμωσης και αποτελούν συνάμα και το ευρύτερο χωρο-χρονικό πλαίσιο για την έναρξη της διαδικασίας σύστασης της ελληνικής φοιτητικής κοινότητας στο εν λόγω πανεπιστήμιο.

Η ίδρυση του Συλλόγου Ελλήνων Φοιτητών και Επιστημόνων Μπόχουμ (ΣΕΦ Μπόχουμ) το έτος 1976 συμβαίνει στο μεταίχμιο δύο ιστορικών περιόδων του φοιτητικού αλλά και του μεταναστευτικού κινήματος της Γερμανίας, δηλαδή μεταξύ αντιδιδακτορικού αγώνα και κομματικοποίησης των συνδικαλιστικών κινήσεων και φορέων. Η συνεχιζόμενη αύξηση του αριθμού των ελλήνων φοιτητών στο Μπόχουμ προξενεί ακόλουθα έναν μη αμελητέο ηλικιακό διαχωρισμό στις φοιτητικές παρατάξεις που στελεχώνουν το ΣΕΦ Μπόχουμ. Στις αρχές της δεκαετίας του '80 οδηγεί αυτός ο διαχωρισμός στην αποσύνδεση του ελληνικού επικοινωνιακού χώρου από το ΣΕΦ Μπόχουμ. Την ίδια περίοδο λαμβάνουν χώρα γεγονότα καθοριστικής σημασίας, που επηρεάζουν την πορεία και την εξέλιξη της ελληνικής φοιτητικής κοινότητας του Μπόχουμ. Ο περιορισμός της μαζικής φοιτητικής μετανάστευσης από την Ελλάδα προς τη Γερμανία καταδεικνύει με τον πιο εύγλωττο τρόπο τον αυξανόμενο μεταναστευτικό χαρακτήρα της ελληνικής φοιτητικής κοινότητας του Μπόχουμ, αφού εξακολουθεί η αύξηση του αριθμού των ελλήνων φοιτητών στο εν λόγω πανεπιστήμιο. Η ανοδική κοινωνική κινητικότητα των ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία μέσω της αυτοαπασχόλησης στον τομέα της γαστρονομίας οδηγεί στην εκ νέου όσμωση ελλήνων φοιτητών και μεταναστών και παγιώνει τις προθέσεις των Ελλήνων της Γερμανίας για την παροχή ανώτατης παιδείας για τα παιδιά τους.

Νικολαΐδης Αλέξανδρος
Υπ. Διδάκτωρ
Πανεπιστήμιο Bochum

*Η Διαδικασία Συγκρότησης της
Ελληνικής Φοιτητικής Κοινότητας του
Μπόχουμ*

Νικολιδάκης Νικόλαος
Συντονιστής Εκπαίδευσης

*Η Συμβολή του Διδασκαλικού
Κολεγίου της Ακαδημίας Αγίου
Βασιλείου, Ν. Υόρκης,
στην Ελληνόγλωσση Εκπαίδευση
των Η.Π.Α.*

Από την ίδρυση της Αρχιεπισκοπής Β. και Ν. Αμερικής, υπήρξε έντονο ενδιαφέρον για την ελληνική εκπαίδευση, ήταν δε μια από τις προτεραιότητες που ετέθησαν από τον πρώτο κλόλας Αρχιεπίσκοπο Μιχαήλ.

Πρώτη προσπάθεια για την «οργάνωση και καθοδήγηση της κοινοτικής παιδείας και την υπαγωγή της σε ελεγχόμενο από κεντρική υπηρεσία εκπαιδευτικό παράγοντα» (Παιδεία, Αρχιεπισκόπου πρ. Αμερικής Ιακώ-

βου, εκδόσεις Πατριαρχικού Ιδρύματος Πατερικών Κειμένων, 2001), έγινε το 1931, από τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνάγορα, ο οποίος συνέστησε την πρώτη Κεντρική Εκπαιδευτική Αρχή με την επωνυμία «Ανώτατο Εκπαιδευτικό Συμβούλιο» με σκοπό την «προαγωγή και συστηματικήν οργάνωσιν των σχολείων της Ελληνικής Ορθοδόξου Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής».

Στο ιδρυτικό καταστατικό του οργάνου αυτού ο Αθηνάγορας έθεσε και τους μακροπρόθεσμους στόχους της παιδείας από πλευράς Αρχιεπισκοπής με «απώτερον στόχον, σκοπόν την απόκτησιν ανωτέρου ελληνικού καθιδρύματος εν Αμερική, προς διδασκαλίαν της ελληνικής φιλοσοφίας, φιλολογίας και τέχνης».

Ο στόχος αυτός δεν επετεύχθη με αφορμή την κήρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, ένεκα του οποίου η Αρχιεπισκοπή αδυνατούσε να προμηθευτεί προσοντούχους εκπαιδευτικούς εξ Ελλάδος. Ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνάγορας για να καλύψει αυτό το κενό αποφάσισε να «ανοίξει Ελληνοαμερικανικόν Διδασκαλείον δια την μόρφωσιν των διδασκάλων της νέας γενεάς, όπως έγινεν και με τους ιερείς του μέλλοντος».

Για το λόγο αυτό αγοράστηκε οικοπεδική έκταση με κτιριακές εγκαταστάσεις στην περιοχή Γκάρρισον της Νέας Υόρκης, όπου λειτούργησε η Παιδαγωγική Ακαδημία του Αγίου Βασιλείου από το έτος 1944.

Από το μοναδικό αυτό στην Αμερική ανώτερο εκπαιδευτικό ίδρυμα, με πρόγραμμα σπουδών ανάλογο των λειτουργούντων τότε Παιδαγωγικών Ακαδημιών της Ελλάδας, προσαρμοσμένο στις τοπικές εκπαιδευτικές διδακτικές ανάγκες των Η.Π.Α., αποφοίτησαν περίπου 300 δασκάλες. Οι δασκάλες αυτές αποτέλεσαν τη βασική δεξαμενή άντλησης διδακτικού προσωπικού για τα ημερήσια και απογευματινά σχολεία, η δε σχολή, μέχρι τη συγχώνευσή της το 1973 με το Ελληνικό Κολέγιο της Βοστώνης, εθεωρείτο ως η ουσιαστικότερη εκπαιδευτική, πολιτική παρέμβαση της Αρχιεπισκοπής για τη στήριξη των ελληνόγλωσσων προγραμμάτων των κοινοτικών σχολείων.

Τη συμβολή της Σχολής αυτής, στη διαδρομή του χρόνου από την ίδρυσή της μέχρι και σήμερα και την αξιοποίηση των αποφοίτων της που εξακολουθούν να υπηρετούν σε κοινοτικά σχολεία, επιχειρεί να αναδείξει και να φωτίσει η παρούσα εισήγηση.

Επιμέρους θέματα τα οποία εξετάζονται είναι τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, το διδακτικό προσωπικό, η ευρύτερη στήριξη του ιδρύματος από την ομογένεια, η προβολή του έργου της από τον ομογενειακό τύπο και τέλος η ένωσή της με το Ελληνικό Κολέγιο Βοστώνης. Μια ένωση που δεν επέφερε τα αναμενόμενα αποτελέσματα αναβάθμισης, αλλά που οδήγησε αντίθετα στην ακύρωση του θεσμού και στην κατάργηση του ιδρύματος.

Στην τελευταία δεκαετία του 20ου αιώνα, οι Ορθόδοξες Εκκλησίες αναζητούν, μέσα από μια πανορθόδοξη προσυνοδική διαδικασία, να ξεπεράσουν την αδυναμία καθορισμού της κοινής εκκλησιολογικής ταυτότητας της ορθόδοξης διασποράς. Το γεγονός ότι, στο παρελθόν, οι παροικίες των ορθοδόξων στη δύση, οργανώθηκαν με κριτήριο την εθνικότητα και την καταγωγή, οδήγησε τις Ορθόδοξες Αυτοκέφαλες Εκκλησίες να αναπτύξουν, με βάση κριτήρια πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά, τις δικές τους ερμηνευτικές τάσεις, σχετικά με τη θρησκευτική και πολιτισμική διάρθρωση της λεγόμενης ορθόδοξης διασποράς, στην Ευρώπη. Η πραγματικότητα αυτή επιδείνωσε την υπάρχουσα αντικανονική κατάσταση, αλλά και προσέγγισε με διαφορετική ερμηνεία τη σημασία και την καταλληλότητα του «χρόνου» μετάβασης, από τη διασπορά στην οργανωμένη τοπική Ορθόδοξη Εκκλησία.

Στο χώρο της Ευρώπης η προβληματική για το λεγόμενο ζήτημα της ορθόδοξης διασποράς περιπλέκει σε δικαιοδοσιακά εκκλησιαστικά ζητήματα αλλά και σε προβληματισμούς καθορισμού της πολιτισμικής ταυτότητας τους ορθόδοξους χριστιανούς που προέρχονται από τον ελληνόφωνο, τον παρευξείνιο και τον αραβόφωνο χώρο. Η προβληματική αυτή απασχολεί πολύ περισσότερο εκείνους τους γηγενείς ευρωπαίους που προσχωρούν στην Ορθοδοξία ή τις επόμενες γενιές των μεταναστών, που πλέον εντάχθηκαν ή αφομοιώθηκαν στη χώρα υποδοχής και προσπαθούν να καθορίσουν μια ταυτότητα ορθοδόξων «δυτικού τύπου». Οι διάφορες αυτές τάσεις, των ελληνόφωνων ορθοδόξων μεταναστών οικονομικής τάξης, των παρευξείνιων ορθοδόξων μεταναστών πολιτικής τάξης και των λεγόμενων «δυτικών» ορθοδόξων πολιτισμικής τάξης προκαθορίζουν και τον τρόπο ερμηνείας και αυτοκαθορισμού της θρησκευτικής και πολιτισμικής ταυτότητας της λεγόμενης διασποράς των Ορθοδόξων.

Οι προτάσεις των Διορθόδοξων Προπαρασκευαστικών Επιτροπών του 1990 και 1993, σχετικά με τη διοικητική οργάνωση και την ενότητα της ορθόδοξης διασποράς εξακολουθούν στο ξεκίνημα του 21ου αιώνα να λειτουργούν μέσα από την πρακτική ενότητας των Επισκοπικών Συνελεύσεων, όπου το ρόλο του Προέδρου ασκεί ο Αρχιερέας του Οικουμενικού Θρόνου, που επιβλέπει εξαρχικώς την καθορισμένη γεωγραφική περιοχή. Ωστόσο, στην πράξη, άλλες Εκκλησίες δείχνουν να αγνοούν αυτήν την πρακτική και άλλες εργάζονται με σκοπό να ενσωματώσουν κάποιες παροικίες στη δικαιοδοσία τους. Στον ευρωπαϊκό χώρο των δικαιοδοσιακών προβλημάτων και των ανταγωνισμών, με αφορμή και τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις ανατολικές χώρες, η αναθεώρηση των οικονομικών και πολιτικών, των κοινωνικών και πολιτισμικών στόχων και οραμάτων που επιχειρεί η Ευρώπη επηρεάζει και τα πλαίσια εφαρμογής της θρησκευτικής και πολιτισμικής διάρθρωσης της λεγόμενης διασποράς των Ορθοδόξων, που παροικούν στις παραδοσιακές ευρωπαϊκές χώρες του ρωμαιοκαθολικισμού και του προτεσταντισμού.

Ντάλντας Νικόλαος
Διδάσκων
Πανεπιστήμιο Θράκης

Τα Διαφορετικά Κριτήρια Ερμηνείας της Ελληνόφωνης και της Παρευξείνιας Ορθόδοξης Διασποράς, αναφορικά με τη Θρησκευτική και Πολιτισμική της Δίθρωση, στην Ευρώπη του 21ου Αιώνα

Ξανθοπούλου Άρτεμις
Καθηγήτρια
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

*Η Παρουσία των Ελλήνων της Ρωσίας
/ ΕΣΣΔ στην Ελληνική Ιστοριογραφία
(19ος-20ος αι.)*

Στην εισήγηση γίνεται προσπάθεια να προσδιοριστούν οι περίοδοι εξέλιξης της σχετικής με την ελληνική διασπορά στη Ρωσία /ΕΣΣΔ, ιστοριογραφικής παραγωγής των Ελλήνων ιστορικών, μετά τη δημιουργία του ελληνικού κράτους (1830).

Παράλληλα αναζητούνται και αιτιολογούνται αλλαγές που παρατηρούνται ως προς την οπτική των συγγραφέων.

Επισημαίνονται επίσης οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει στις μέρες μας η σχετική με το θέμα έρευνα, όχι τόσο εξαιτίας αγκυλώσεων του παρελθόντος, όσο λόγω της ποικιλίας που παρουσιάζει η αλματώδως αυξανόμενη σύγχρονη μας ιστοριογραφική παραγωγή.

Η Διδασκαλία Στοιχείων Ιστορίας και Πολιτισμού, όπως αυτή εντάσσεται στα πλαίσια του Προγράμματος «Παιδεία Ομογενών», προωθεί την υπέρβαση του παραδοσιακού πλαισίου στον τρόπο συγκρότησης, προσέγγισης και αντιμετώπισης του εκπαιδευτικού υλικού, αλλά και της ίδιας της μεθόδου διδασκαλίας του.

Ήδη στα πλαίσια του προγράμματος έχουν παραχθεί –και παράγονται- μια σειρά διδακτικών εγχειριδίων γύρω από θέματα Ιστορίας και Πολιτισμού τα οποία αποτελούν τα Επίσημα Διδακτικά Εγχειρίδια Ιστορίας και Πολιτισμού για το σύνολο των μαθητών της απανταχού ελληνικής ομογένειας.

Στην παρούσα ανακοίνωση παρουσιάζεται η φιλοσοφία του εκπαιδευτικού αυτού υλικού, η οποία συμπορεύεται με τη σύγχρονη οικουμενική ιστορική συνάρτηση και την εξέλιξη της επιστήμης της ιστορίας. Παρουσιάζονται αναλυτικά οι νέες μέθοδοι όπως, η διαθεματική και διεπιστημονική προσέγγιση των ιστορικών ζητημάτων, η τοπική ιστορία (ιστορία διαμερισμάτων, πόλεων κ.λπ.), η πολιτισμική και διαπολιτισμική προσέγγιση, η βιογραφία κ.ά. Επιπρόσθετα, αναδεικνύονται αναφορές σε νέα ιστορικά πεδία («νέες ιστορίες»), όπως η καθημερινή ζωή και ο υλικός πολιτισμός, οι νοοτροπίες, η καλλιτεχνική έκφραση και η πνευματική παραγωγή, η οικονομία, ιστορία των γυναικών και των παιδιών κ.ά.

Όσον αφορά τα βιβλία της ιστορίας και του πολιτισμού ανασηματοδοτείται ο ρόλος που καλούνται να διαδραματίσουν, καθώς ο σκοπός τους εδράζεται –μεταξύ άλλων- στην κατάργηση των ιδεολογικών μηχανισμών που επηρεάζουν τη διάδοση και αποδοχή των ιστορικών γνώσεων, στο συνδυασμό εργαστηρίου και διδασκαλίας και στη συμπληρωματικότητα ανάμεσα στη μεταβίβαση των γνώσεων και στην καλλιέργεια της προσωπικότητας του μαθητή με την ενεργό συμμετοχή του στην ανακάλυψη της ιστορικής γνώσης.

Πρόκειται στην ουσία για ενεργοποίηση ενός νέου επιστημονικού και διδακτικού παραδείγματος με βασικό άξονα την πολυδιάστατη θεώρηση (multidimensional perspective) και τη διαπολιτισμική αλληλεπίδραση (cross-cultural interaction).

Παπαδάκης Νίκος
Λέκτορας
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Μπόκολας Βασίλης
Υπ. Διδάκτωρ
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Εγχειρίδια Ιστορίας και Πολιτισμού
των Ελλήνων της Διασποράς:
Μεθοδολογία Συγγραφής Διδακτικού
Υλικού*

Παπαδημητρίου Παναγιώτα
Λέκτορας
Πανεπιστήμιο Αθηνών

*Η «Ελληναιγυπτιακή Ορθόδοξος
Κοινότητα Μανσούρας»
γίνεται «Ελληνική»*

Η επιβίωση και ευημερία μιας απόδημης ομάδας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εδραίωση, ανάπτυξη και συντήρηση μηχανισμών, προκειμένου να αντιμετωπιστούν με επιτυχία βασικές προτεραιότητες, όπως η ανάγκη για εκπροσώπηση, επικοινωνία, λήψη αποφάσεων και προσαρμογή στην περιβάλλουσα κοινωνία.

Κάτω από αυτό το πρίσμα, η εισήγηση αυτή εστιάζεται στη δόμηση ενός διοικητικού μηχανισμού, μιας «Κοινότητας», σε μια ελληνική παροικία που αριθμούσε περίπου 3.000 ομογενείς και δρούσε στη Μανσούρα, μια πόλη της αιγυπτιακής ενδοχώρας. Οι όροι «Ελληναιγυπτιακή» και «Ορθόδοξος» στον αρχικό τίτλο της Κοινότητας (1860) αποκαλύπτουν ότι είχε συγκροτηθεί γύρω από ένα θρησκευτικό άξονα και ότι φιλοδοξούσε να εκπροσωπεί όχι μόνο τους ομογενείς της περιοχής αλλά και τους ομόδοξους ετερογενείς. Στη συνέχεια, η Κοινότητα «ελληνοποιήθηκε» (1893).

Η μετάβαση σε μια «Ελληνική» Κοινότητα στη Μανσούρα συνδέεται άμεσα με την ισχυροποίηση των Ελλήνων αστών και την εξωτερική τους πρόθεσή τους για αύξηση της πολιτικής τους δύναμης και αποτελεσματικότερο έλεγχο του ανομοιογενούς παροικιακού πληθυσμού. Στα γεγονότα και τις ενδοομαδικές - διαομαδικές συγκρούσεις που οδήγησαν στην «ελληνοποίηση» μιας αιγυπτιώτικης Κοινότητας, επικεντρώνεται η παρούσα ιστορική έρευνα που βασίζεται σε αδημοσίευτες πηγές από το Αρχείο της Ελληνικής Κοινότητας Μανσούρας και δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη δυναμικότητα και τις διαφοροποιήσεις της κοινοτικής διοίκησης σε σχέση με τις μεταβολές του κοινωνικοοικονομικού πλαισίου.

Η εισήγηση αυτή παρουσιάζει αδημοσίευτα στοιχεία της έρευνας για την πρώτη ελληνική κοινότητα που συγκροτήθηκε στο Παρίσι προς το τέλος του 19ου αιώνα. Οι Έλληνες κινούνται προς τη γαλλική πρωτεύουσα κατά το δεύτερο μισό του 19ου αι. είτε αναζητώντας ένα καλύτερο οικονομικό μέλλον (μερικές φορές η μετακίνηση είναι αναγκαστική και λόγω κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών που επικρατούν στην περιοχή προέλευσής τους) είτε, για ορισμένες κατηγορίες τους, γοητευμένοι από την πολιτιστική ακτινοβολία του Παρισιού.

Η Γαλλία την περίοδο αυτή έχει μετατραπεί σε χώρα υποδοχής μεταναστών, ενώ ειδικότερα το Παρίσι εξελίσσεται σε μια μεγάλη αστική αγορά που προσελκύει Έλληνες εμπόρους και τεχνίτες, ιδίως γουναράδες, ράφτες και υποδηματοποιούς. Ταυτόχρονα, αρκετοί Έλληνες φοιτητές σπουδάζουν στα γαλλικά πανεπιστήμια, ενώ, τέλος, το κοσμοπολίτικο Παρίσι του 19ου αιώνα αποτελεί συνήθη επιλογή για Έλληνες εισοδηματίες, όπως τους μεγαλεμπόρους της Μασσαλίας και τους απογόνους τους.

Η ελληνική παροικία στο Παρίσι χαρακτηρίζεται συνεπώς από ετερογένεια. Πέρα από τα κοινωνικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά των παροίκων, διαφοροποίηση παρατηρείται και ως προς τον τόπο προέλευσής τους. Πάντως, η παροικία συσπειρώνεται γρήγορα γύρω από ορισμένες οργανώσεις, σε βαθμό που μας επιτρέπει να κάνουμε λόγο για τη συγκρότηση κοινότητας. Επίκεντρο της κοινοτικής ζωής είναι η ελληνορθόδοξη εκκλησία του Αγίου Στεφάνου που αρχίζει να λειτουργεί το 1896 ενώ νωρίτερα έχουν δραστηριοποιηθεί οι πρώτοι ελληνικοί σύλλογοι, ενώσεις και αδελφότητες στο Παρίσι. Όπως και σε άλλες κοινότητες της διασποράς, η φιλανθρωπική δραστηριότητα εκπορεύεται από την οικονομική ελίτ της παροικίας. Πρωτοβουλίες που αποβλέπουν στην ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας και του πατριωτισμού των Ελλήνων παίρνει και η Ένωση των φοιτητών, ενώ το Προξενείο και η Πρεσβεία παρακολουθούν στενά τη λειτουργία της κοινότητας συμμετέχοντας ενεργά ή και παρεμβαίνοντας στα δρώμενα των κοινοτικών οργανώσεων.

Παπαδοπούλου Δέσποινα

Υπ. Διδάκτωρ

Ecole des Hautes Etudes en
Sciences Sociales, Παρίσι

*Έλληνες στο Παρίσι στα τέλη του
19ου αιώνα: Η Αρχική Οργάνωση
μιας Κοινότητας της Διασποράς*

Παπαϊωάννου Σκεύος
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Σύστημα Επικοινωνίας και Κοινωνικής
Οργάνωσης των
Κοινωνικοπολιτιστικών
και Οικονομικών Σχέσεων των
Ελλήνων Μεταναστών.
Το παράδειγμα της Νυρεμβέργης*

Η εργασία αυτή προτίθεται να αναδείξει τις διαδικασίες γένεσης και εξέλιξης καθώς και τα χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών κοινοτήτων (Immigrant colony, Einwandererkolonie), στις χώρες υποδοχής μεταναστών και ιδιαίτερα στη Γερμανία, επικεντρώνοντας στο παράδειγμα της Νυρεμβέργης.

Σε ένα πρώτο μέρος θα επιχειρήσουμε μια εννοιολογική αποσαφήνιση αντιλήψεων που ταυτίζουν την μεταναστευτική κοινότητα με την αρνητική έννοια του Γκέτο και θα προτείνουμε μια θετική κατανόηση της έννοιας αυτής. Αυτό θα επιχειρηθεί διαμέσου της ανασυγκρότησης κλασικών περι μετανάστευσης εργασιών της Σχολής του Σικάγου, αλλά και άλλων πιο σύγχρονων συγγραφέων, όπως του γερμανού κοινωνιολόγου Friedrich Heckmann.

Η ανασυγκρότηση αυτή θα πλαισιωθεί με μια δική μας θεωρητική πρόταση που αντιλαμβάνεται τη μετανάστευση ως μια μακρόχρονη διαλεκτική διαδικασία αποστασιοποίησης από την κοινωνία καταγωγής και ότι αυτό συνδηλώνει, και προσέγγισης της κοινωνίας υποδοχής, με ενδιάμεσο σταθμό την μεταναστευτική κοινότητα, η οποία συγκροτεί τον οικείο κόσμο ζωής των μεταναστών.

Η κοινότητα συμβολίζει την προσπάθεια να μειωθεί η ταχύτητα και η ένταση της ελεύθερης πτώσης των μεταναστών στο άγνωστο για αυτούς κενό, συμβάλλει στην επιβράδυνση επώδυνων διαδικασιών και συγκρούσεων. Η κοινότητα είναι μια μορφή άμυνας και αντίστασης στην κυρίαρχη κοινωνία που γίνεται αντιληπτή και βιώνεται ως απειλητική, απορριπτική και συχνά επιθετική.

Τις θεωρητικές αυτές σκέψεις θα προσπαθήσουμε σε ένα δεύτερο μέρος να συγκεκριμενοποιήσουμε με το παράδειγμα της Νυρεμβέργης.

Η προσέγγιση της ταυτότητας σε επίπεδο ατόμων ή ομάδων είναι μια προσέγγιση συναρθρωτική. Και αυτό γιατί εμπεριέχει τη δυναμική εμπλοκή στοιχείων που εντάσσονται στην προσωπική σφαίρα του ατόμου και στοιχείων που χαρακτηρίζουν κοινωνικές κατηγορίες και συλλογικότητες. Ένα μέρος των προαναφερομένων στοιχείων είναι προϊόν φαντασιακών κατασκευών στα πλαίσια μιας νοηματικής διαπραγμάτευσης που οριοθετεί την έννοια της κοινωνικής συνοχής και της αίσθησης του «ανήκειν». Με τον τρόπο αυτό το άτομο δημιουργεί ένα υπαρξιακό πλαίσιο αναφοράς που του προσφέρει ασφάλεια ενώ παράλληλα δημιουργείται ένα προστατευτικό κέλυφος και φίλτρο που επιτρέπει τη σύνθεση και ερμηνεία στοιχείων που πηγάζουν από διαφορετικά εθνοπολιτισμικά πλαίσια.

Στα πλαίσια της παρούσας μελέτης διεξήχθησαν δέκα (10) συνεντεύξεις σε ομογενείς μαθητές από τη Γεωργία, ηλικίας 12-16 ετών. Βασικοί άξονες της συνέντευξης ήταν η ανίχνευση στοιχείων της ελληνικότητάς τους στο ατομικό επίπεδο (γνωστικές και συναισθηματικές δομές) και στο μικροεπίπεδο (φορείς κοινωνικοποίησης). Οι συνεντεύξεις διενεργήθηκαν εξ' ολοκλήρου στη ρώσικη γλώσσα και αυτό γιατί οι περισσότεροι μαθητές διακρίνονταν από χαμηλό επίπεδο γλωσσομάθειας της Ελληνικής.

Η προσπάθεια διερεύνησης της ταυτότητας των ομογενών μαθητών από τη Γεωργία, μέσα από το πρίσμα της ελληνικότητάς τους, ανέδειξε το σημαντικό βαθμό εμπλοκής των εξιδανικεύσεων κατά διάρκεια της κοινωνικοποίησής τους. Ο τρόπος που οι μαθητές βιώνουν τη διττή καταγωγή τους και ο τρόπος που την προβάλλουν βρίσκονται σε άμεση συσχέτιση με την «εικόνα» που έχουν για την Ελλάδα και τους Έλληνες.

Η θέαση αυτή της ελληνικότητας προκύπτει μέσα από μια σειρά στοιχείων που δεν εντάσσονται σε ορθολογικά ερμηνευτικά σχήματα. Αντίθετα είναι προϊόντα μιας ιδιαίτερα υποκειμενικής θέασης που σχετίζεται περισσότερο με ψυχολογικά μεγέθη. Ανιχνεύοντας τα στοιχεία της κοινωνικοποίησης των ομογενών μαθητών από τη Γεωργία, διαπιστώνεται η σχετική έλλειψη συγχρονικών στοιχείων ταυτότητας (ελληνική γλώσσα, ιστορία, ήθη και έθιμα), ενώ παράλληλα εντοπίζονται σε υπερθετικό βαθμό στοιχεία που εντάσσονται στα πλαίσια μιας «πλασματικής πραγματικότητας».

Παπαλεξοπούλου Ευθυμία
Μεταπτυχιακή φοιτήτρια
Πανεπιστήμιο Κρήτης (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)

*«Εξιδανίκευση του Ιστορικού
Παρελθόντος και η Συμβολή της στη
Δόμηση της Ταυτότητας: Η
Περίπτωση των Ομογενών Μαθητών
από τη Γεωργία*

Πετράκη Κυριακή
Ερευνήτρια Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Αίγυπτος - Αυστραλία - Ν. Ζηλανδία -
Ελλάδα - Ν. Ζηλανδία: Ιστορικές
Προεκτάσεις και Κοινωνικο-
Ψυχολογικές Διαστάσεις μιας
Βιογραφίας*

Είναι γνωστό ότι το εκπαιδευτικό προσωπικό που στελεχώνει την ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό, δεν είναι αμιγές, ούτε χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια. Αντιθέτως, το κύριο χαρακτηριστικό του είναι η διαφοροποίηση και η ετερογένεια.

Είναι επίσης γνωστό, ότι η κυρίαρχη ομάδα που απαρτίζει το εκπαιδευτικό προσωπικό, είναι αυτή των «ομογενών» εκπαιδευτικών. Οι ομογενείς εκπαιδευτικοί με την σειρά τους δεν είναι μια συμπαγής ομάδα με κοινά πολιτισμικά, ακαδημαϊκά ή επαγγελματικά χαρακτηριστικά.

Στα πλαίσια έρευνας που υλοποιήσαμε με αντικείμενο μελέτης τους ομογενείς εκπαιδευτικούς επιχειρήσαμε να καταγράψουμε τα κύρια στοιχεία που διαφοροποιούν τη συγκεκριμένη ομάδα, αλλά και τα κοινά στοιχεία που την διακρίνουν.

Μέσα από τη μελέτη ατομικών βιογραφιών, εντοπίσαμε και περιπτώσεις όπως αυτή που παρουσιάζουμε στην παρούσα εισήγηση.

Μια ομογενής εκπαιδευτικός, με πολλαπλή μεταναστευτική βιογραφία, γεννήθηκε στην Αίγυπτο, περιδιαβαίνει σε διάφορες χώρες, επαναπατρίζεται προσωρινά, για να μεταναστεύσει εκ νέου και να εγκατασταθεί μόνιμα πλέον στη Ν. Ζηλανδία.

Βιώνοντας κάθε στάδιο κοινωνικοποίησής της σε μια διαφορετική χώρα, και έχοντας πολλαπλές και συχνά αλληλοσυγκρουόμενες πολιτισμικές προσλαμβάνουσες, η εκπαιδευτικός αυτή διαμορφώνει μια ταυτότητα με πολλαπλές διαστάσεις.

Μέσα από την ανάλυση της συγκεκριμένης βιογραφίας, επιχειρείται η ανάδειξη των κοινωνικών και ψυχολογικών διαστάσεών της, καθώς και οι ιστορικές της προεκτάσεις.

Η ιστορία των ελληνικών ομογενειακών ΜΜΕ, και ειδικότερα του ελληνικού ομογενειακού τύπου στην περιοχή της Νέας Υόρκης οφείλεται άμεσα στην διατήρηση της πολιτισμικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των ελληνικών μεταναστών από τα τέλη του 19ου αιώνα ως και τις μέρες μας.

Στην πολυπολιτισμική πόλη της Νέας Υόρκης σήμερα κατοικούν πάνω από 3.000.000 νόμιμοι μετανάστες, από 56 διαφορετικές εθνικότητες ή εθνικές ομάδες. Οι διάφορες εθνικές μειονότητες ή εθνικές ομάδες της πόλης εκδίδουν σε καθημερινή, εβδομαδιαία ή μηνιαία βάση 198 εφημερίδες και περιοδικά σε 36 διαφορετικές γλώσσες. Παρατηρούμε μια ξεχωριστή εκδοτική άνθηση που συνδυάζεται και ενισχύεται με την διαπολιτισμική διάθεση και τη θεματική αισθητική των εντύπων που κυκλοφορούν.

Η πόλη αποτελεί την πρωτεύουσα της επικοινωνίας και της πληροφόρησης της αγγλόφωνης Αμερικής αλλά συνάμα και εκείνη των εθνικών μειονοτικών μέσων μαζικής ενημέρωσης. Σε μια πολυπολιτισμική πόλη όπως αυτή της Νέας Υόρκης, οι έλληνες ομογενείς διατηρούν με κάθε τρόπο την γλώσσα και τον πολιτισμό τους μέσα από τα ομογενειακά ΜΜΕ της πόλης, αποτελούν τμήμα της συνολικής διαπολιτισμικής επικοινωνίας.

Η Διαπολιτισμικότητα δεν αποτελεί μονόδρομο στην πολυπολιτισμική καθημερινότητα της πόλης, ωστόσο αντιστέκεται σε μια συντηρητική, δεσποτική, μονοδιάστατη πολιτική που αντιτίθεται σε οποιαδήποτε πολύπλευρη επικοινωνιακή προοπτική και την αμφισβητεί. Σε μια πόλη των διαφορετικών εθνικοτήτων και ταυτοτήτων, τα ελληνικά ομογενειακά ΜΜΕ και κυρίως οι εφημερίδες διαδραμάτισαν το κύριο διαπραγματευτικό μας στοιχείο επικοινωνίας με το «άλλο».

Πισσαλίδης Βύρων

Διδάσκων

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο

Θεσσαλονίκης

*Ομογενειακός Τύπος-ΜΜΕ και
Διαπολιτισμική Επικοινωνία:
Η Περίπτωση της Νέας Υόρκης*

Πορφυρίου Ελένη
Ερευνήτρια

Το Πολιτικό-οικονομικό Κλίμα των Κοινωνιών Υποδοχής ως σημαντικός Παράγοντας για την Ίδρυση και Ένταξη των Ελληνικών Κοινοτήτων: Μερικά Παραδείγματα Παροικιών στην Ιταλική Χερσόνησο, 1450-1700

Κατά τη διάρκεια του 15ου αιώνα το μεταναστευτικό ρεύμα ελληνικών πληθυσμών προς την ιταλική χερσόνησο γίνεται συνεχώς πιο αισθητό και ιδιαίτερα ενισχύεται και ευρύνεται μετά τη πτώση της Κωνσταντινουπόλεως σε τουρκικά χερια το 1453.

Πρόκειται περί ενός "Magna Graecorum tam religiosorum et saecularium clericorum quam laicorum multitudo" όπως το περιγράφει το 1564 ο πάπας Πίο Δ, το οποίο αριθμεί, κατά τους ιστορικούς, γύρω στους 40.000 έλληνες

ορθοδόξους στην Ιταλία στη περίοδο 1566-96. Μόνο στη Βενετία – που θεωρείται από τους μετανάστες σαν ένα "σίγουρο λιμάνι" συγκεντρώνονται στο 17ο αιώνα γύρω στους 14.000 έλληνες, δημιουργώντας μια από τις πιο πολυάριθμες και φημισμένες ελληνικές παροικίες της Δύσης. Τα τοπωνυμια και τα μνημειώδη κτίρια της εκκλησίας του Αγ. Γεωργίου και του Κολλεγίου Φλαγγίνη υπενθυμίζουν και σήμερα την παρουσία αυτής της πλούσιας και εκτενής κοινότητας που είχε ένα δικό της νοσοκομείο, σχολείο, βιβλιοθήκη, αρχείο, τυπογραφείο, μοναστήρι και που ήταν η μόνη στην Ευρώπη που είχε δικό της επίσκοπο απευθείας εξαρτώμενο από το Πατριαρχείο της Κωνσταντινουπόλεως. Μα ενώ η ιστορία της βενετικής ελληνικής κοινότητας και συνοικίας έχει επαρκώς ερευνηθεί, πολύ λιγότερες είναι οι έρευνες σχετικά με την ελληνική παρουσία σε άλλες ιταλικές πόλεις, όπως Αγκώνα, Λιβόρνο, Νάπολι, Γένοβα, Μπαρλέτα, Μπάρι, Μεσσίνη.

Το γεγονός ότι ως επί το πλείστον οι Έλληνες εγκαθίστανται σε πόλεις-λιμάνια, υποδηλώνει το γενικότερο εμπορικό χαρακτήρα της ελληνικής διασποράς και της οικονομικής τους ένταξης στις πόλεις υποδοχής. Πάραυτα μια σειρά άλλοι παράγοντες συνεισέφεραν στην εγκατάστασή τους σε αυτές τις πόλεις όπως: η πολιτική σχέση του κράτους υποδοχής με την Οθωμανική αυτοκρατορία (για παράδειγμα μεταξύ Ισπανίας και Τουρκίας), η ύπαρξη μεγάλων διεθνών αγορών και επομένως εντόνων εμπορικών συναλλαγών με την ανατολική μεσόγειο (για παράδειγμα η fiera της Σενιγκάλια κοντά στην Αγκώνα), η προϋπαρξη πολιτικο-οικονομικών δεσμών (όπως μεταξύ της Βενετίας ή της Γένοβας και των κυριαρχιών τους στον ελλαδικό χώρο), ή ακόμα μια σειρά από πιο συγκεκριμένες ανάγκες των πόλεων που δέχονται τους έλληνες μετανάστες (όπως η εποικιστική πολιτική του Φερντινάντου Α, σχετική με το Λιβόρνο).

Σκοπός αυτής της εισήγησης είναι, λοιπόν, να παρουσιάσει συγκριτικά αυτούς τους διάφορους παράγοντες καθώς και την επίδρασή τους στην ίδρυση και ένταξη των ελληνικών κοινοτήτων στην ιταλική χερσόνησο. Ενώ από τη μια μεριά η ίδρυση μιας ελληνικής ορθόδοξης εκκλησίας εκφράζει τον άξονα-επίκεντρο γύρω από τον οποίο η Κοινότητα ιδρύεται με σκοπό να συντηρήσει την εθνική και θρησκευτική της ταυτότητα στην εξορία και στη διασπορά και αποτελεί τον χαρακτηριστικό κοινό παράγοντα όλων των ελληνικών παροικιών, από την άλλη μεριά το διαφορετικό πολιτικο-οικονομικό κλίμα των κοινωνιών υποδοχής διαφοροποιεί τη δημιουργία και εξέλιξη αυτών των κοινοτήτων και από οικονομικής και από πολιτικο-κοινωνικής πλευράς.

Στην αρχή του 20ου αιώνα, μεσούντος του β' παγκοσμίου πολέμου κι ενώ βρισκόμαστε στην ακμή του Έθνους-κράτους, όπου η «κάθαρση» του εθνικού στοιχείου επιχειρείται με την εξόντωση και τον αφανισμό των «μειονοτήτων» (π.χ. σφαγές Αρμενίων κ.λπ.) ο φωτισμένος νους του διαπρεπούς μαθηματικού Κωνσταντίνου Καραθεοδωρή, συλλαμβάνει την ιδέα μιας διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, μιας εκπαίδευσης που θα επιδιώξει την ειρηνική συμβίωση των διαφόρων και διαφορετικών λαών της Μ. Ασίας.

Εισηγείται προς τούτο την ίδρυση ενός ακόμη ελληνικού Πανεπιστημίου στην ελεύθερη τότε (1919) Σμύρνη. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος αποδέχεται την πρόταση και τον εξουσιοδοτεί προς τούτο εν λευκώ.

Εκείνος, ο λαμπρός μαθηματικός Κωνσταντίνος Καραθεοδωρής, φίλος και κατά έναν έμμεσο τρόπο δάσκαλος του Albert Einstein, αναλαμβάνει το εγχείρημα, δραστηριοποιείται πλήρως και όταν πλέον το νέο Πανεπιστήμιο είναι έτοιμο να αναλάβει την υψηλή του αποστολή, επέρχεται η Μικρασιατική καταστροφή και το όνειρο καίγεται στους καπνούς της φλεγόμενης Σμύρνης, χωρίς όμως να συμπαρασύρει μαζί του και την ελπίδα της διαπολιτισμικής αγωγής, που φαίνεται να αναβίωσε ξανά στο τέλος του 20ου αιώνα.

Πυργιωτάκης Ε. Ιωάννης
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Πρώιμη Διαπολιτισμικότητα στην
Εποχή του Εθνοκεντρισμού: Η
Απόπειρα του Κ. Καραθεοδωρή στο
Ελληνικό Πανεπιστήμιο της Σμύρνης*

Petre Benedict

M.A. Γλωσσολογίας-
Μεταφραστής

«Η Διαχρονική Παρουσία των
Ομογενειακών ΜΜΕ στην Αυστραλία»

Σκοπός της ανακοίνωσης είναι να εξετάσει τη διαχρονική πορεία των ελληνόφωνων μέσων μαζικής ενημέρωσης στην Αυστραλία. Ως εκδήλωση της κοινωνικής ζωής των Ελλήνων, τα ΜΜΕ αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της ιστορίας της ομογένειας, το οποίο είναι συνυφασμένο με τους αγώνες για εδραίωση στην καινούργια πατρίδα, αλλά και με την ανάπτυξη

προβληματισμών γύρω από εσωτερικά θέματα της παροικίας (π.χ. το χρόνιο «εκκλησιαστικό ζήτημα»). Η ανάλυσή μας περιστρέφεται γύρω από τρεις κεντρικούς άξονες.

Πρώτος άξονας είναι η πληθυσμιακή εξέλιξη της ελληνικής ομογένειας, δεδομένου ότι απαραίτητη προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα των μέσων ενημέρωσης είναι η ύπαρξη ικανοποιητικού αναγνωστικού κοινού ή ακροατηρίου. Ενώ τα πρώτα χρόνια (1880-1913) ο αριθμός και η γεωγραφική κατανομή των Ελλήνων στην Αυστραλία δεν ήταν ικανός να συντηρήσει έστω και εφημερίδα, η περίοδος μαζικής μετανάστευσης (1954-1971) οδήγησε στην άνθιση του ελληνικού Τύπου και τη σταδιακή καθιέρωση ελληνόφωνων ραδιοφωνικών εκπομπών. Σήμερα η ομογένεια της Αυστραλίας βρίσκεται σε πληθυσμιακό μεταίχμιο, καθώς για πρώτη φορά κατά τη δημογραφία του 1986 οι γεννηθέντες στην Αυστραλία ξεπέρασαν αριθμητικά την πρώτη μεταναστευτική γενιά. Το γεγονός αυτό έχει αναμφίβολα επιπτώσεις στη μορφή και το περιεχόμενο των ομογενειακών ΜΜΕ, αφού η δεύτερη γενιά δεν εξαρτάται γλωσσικά από τα ελληνικά για την ενημέρωση και την ψυχαγωγία της. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε τα τελευταία χρόνια στην εμφάνιση αμιγώς αγγλόφωνων εντύπων και ραδιοφωνικών εκπομπών με ελληνική θεματολογία.

Δεύτερος άξονας είναι η γλωσσική πολιτική της χώρας υποδοχής, αφού αυτή μπορεί να απαγορεύει, να περιορίζει ή να ενθαρρύνει την παρουσία ΜΜΕ σε μειονοτικές γλώσσες. Στην περίπτωση της Αυστραλίας, η στάση διαδοχικών κυβερνήσεων διαιρείται σε τέσσερις φάσεις: την περίοδο της σιωπηρής ανοχής (μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1870)· την ανεκτική αλλά περιοριστική περίοδο (μέχρι την έναρξη του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου)· την περίοδο απόρριψης γλωσσών πλην της αγγλικής (1914-1972), με τους συνεπακόλουθους περιορισμούς στον Τύπο και τις ραδιοφωνικές εκπομπές και, τέλος, την περίοδο επίσημου εναγκαλισμού της πολιτικής του πολυπολιτισμού, που οδήγησε στην έστω έμμεση κρατική επιχορήγηση και υποστήριξη των ομογενειακών ΜΜΕ, και την ίδρυση του κρατικού ραδιοτηλεοπτικού φορέα SBS στην υπηρεσία των μεταναστών.

Τέλος, εξετάζουμε την τεχνολογική εξέλιξη των μέσων ενημέρωσης στη διάθεση της ελληνικής ομογένειας. Από τις πρόχειρα τυπωμένες εφημερίδες των πρώτων χρόνων, οι Έλληνες πρωτοστάτησαν στην καθιέρωση ραδιοφωνικών εκπομπών για τις μειονότητες στην Αυστραλία, προχωρώντας έπειτα στην ίδρυση αποκλειστικά ελληνόφωνων σταθμών και τη δορυφορική σύνδεση με τηλεοπτικούς σταθμούς στην γενέτειρα. Η εμφάνιση ηλεκτρονικών εκδόσεων των παροικιακών εφημερίδων και παρεμφερών σελίδων στο Διαδίκτυο εγκαινιάζει νέα εποχή στην ιστορία των ομογενειακών ΜΜΕ, διευκολύνοντας την επαφή με τον παγκόσμιο ελληνισμό.

Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι η ανάδειξη άγνωστων στοιχείων πρόνοιας σε επίπεδο θρησκευτικής και κοινωνικής οργάνωσης των ελληνικών κοινοτήτων του παροικιακού Ελληνισμού και ειδικότερα της ελληνικής κοινότητας της Βενετίας του 17ου αι.

Εξετάζεται η αποτελεσματικότητα και η συμβολή της κατήχησης των Ελλήνων πιστών, που συγκεντρώνονταν στο ναό του Αγίου Γεωργίου της Βενετίας, κατά την περίοδο της Σαρακοστής του Πάσχα, καθώς και η σημασία του ιατροκοινωνικού έργου του Φλαγγινείου νοσοκομείου, το οποίο βρισκόταν στην περιοχή του Castello, στο χώρο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου, κατά την ίδια περίοδο.

Η εργασία βασίστηκε σε έρευνα δημοσίευτων χειρογράφων του 17ου αι. από τη Μαρκιανή Βιβλιοθήκη της Βενετίας, καθώς και εκείνων του αρχείου του Φλαγγινείου Νοσοκομείου. Τα στοιχεία αυτά συνδυάστηκαν με άλλες δόκιμες πηγές.

Η προσπάθεια για διασφάλιση της συνοχής της ελληνικής κοινότητας της Βενετίας στηρίχθηκε, εκτός από την ιδιωτική πρωτοβουλία, αφενός στη θρησκευτική οργάνωση, που σίγουρα αντανακλάται και στον κατηχητικό λόγο και αφετέρου στην κοινωνική πρόνοια, που επιτυχώς παρείχαν ιδρύματα, όπως το Φλαγγίναιο νοσοκομείο, τόσο στην αντιμετώπιση των ασθενειών, όσο και στην καταστολή της φτώχειας και της ένδειας πολλών ανθρώπων, που κατέφευγαν σε έναν ευαίσθητο κοινωνικά, ελληνικό πυρήνα, για να βρουν λίγη παρηγοριά, ανακούφιση και στήριξη.

Απηχώντας βυζαντινά πρότυπα και εκείνα που διαμορφώνονταν τότε στη Δύση, η έννοια της συνοχής, της διατήρησης των θρησκευτικών παραδόσεων, της φιλανθρωπίας και της περίθαλψης χαρακτηρίζει τις πρώτες αυτές, αλλά συνειδητές προσπάθειες πρόνοιας για «το πνεύμα, την ψυχή και το σώμα». Οι προσπάθειες αυτές αποτελούν δε σημαντική συμβολή και κατάκτηση του παροικιακού Ελληνισμού, σε μια εποχή, όπου η πίστη δοκιμαζόταν και η ασθένεια εξακολουθούσε να συνδέεται με την φτώχεια, συντηρώντας νοσηρά στερεότυπα και κοινωνικά στεγανά.

Ραμουτσάκη Αγγ. Ιωάννα

Δρ Φιλολογίας
Πανεπιστήμιο Κρήτης

Κοινωνική και θρησκευτική οργάνωση των παροικιών:

«Η μέριμνα για το πνεύμα, την ψυχή και το σώμα-

Η συμβολή της κατήχησης και της κοινωνικής πρόνοιας στην ελληνική παροικία της Βενετίας το 17ο αι.»

Ρούσσου Μαρία
ΚΕΜΕΔΙΑ
Μ. Βρετανία

*Ελλήνων Βιοί Παράλληλοι:
«Κυπριακός Απόδημος
Ελληνισμός 1878- 1978:
Σύντομη Ιστορική Αναδρομή σε
Θέματα Έρευνας και Διδασκαλίας*

Η εργασία αυτή αναφέρεται στην έρευνα δράσης και στο αρχαιακό υλικό για τον Κυπριακό Ελληνισμό της Διασποράς που οργανώθηκε και αξιοποιήθηκε από το Κέντρο Μελετών Ελληνισμού Διασποράς για σκοπούς εκδόσεων και διδασκαλίας.

Στην εισαγωγή γίνεται ειδική αναφορά στους λόγους μετανάστευσης των ελληνοκυπρίων (και Τουρκοκυπρίων στα τέλη του 19ου, αρχές και μέσα του εικοστού αιώνα, αλλά και μετά την τουρκική εισβολή του 1974). Στη συνέχεια δίνονται στατιστικά στοιχεία για τον απόδημο κυπριακό ελληνισμό ανα τον κόσμο, και περιγράφεται η δομή οργάνωσής του και οι δυαδικές του σχέσεις με Κύπρο (και τελευταία με Ελλάδα μέσω του ΣΑΕ), καθώς και οι παράλληλες επαφές με άλλα τμήματα του απόδημου ελληνισμού στις χώρες υποδοχής.

Στη συνέχεια αναφερόμαστε σε δειγματικά προγράμματα διδασκαλίας για την ελληνική διασπορά και ειδικά την ελληνοκυπριακή σε διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης από το Δημοτικό σχολείο με διαθεματική ενότητα- Ευέλικτη Ζώνη, προεισαγωγικές Εξετάσεις Α' του Πανεπιστημίου του Λονδίνου, καθώς και για μια σειρά μαθήματα στο Πανεπιστήμιο του Μπέρμινγχαμ και σε Καλοκαιρινά Μαθήματα Μαστερς στο Ινστιτούτο Παιδείας του Πανεπιστημίου Λονδίνου).

Συμπερασματικά δίνονται τα αποτελέσματα της πειραματικής αυτής διδασκαλίας για την εμπειρία της Νεοελληνικής Διασποράς και τονίζεται η ανάγκη συστηματοποίησης της έρευνας και της διδασκαλίας με αφορμή και την έκδοση του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου για τον Ελληνικό Πολιτισμό εκτός Ελλάδας.

Από το 1453 έως και το 1920 παρατηρήθηκε μετακίνηση ατόμων από διάφορα διαμερίσματα της οθωμανικής αυτοκρατορίας σε άλλα, όπου νόμιζαν ότι θα ζούσαν μια καλύτερη ζωή.

Η Αίγυπτος κατείχε μια εξέχουσα θέση στη Οθωμανική αυτοκρατορία και ένας μεγάλος αριθμός Ελλήνων από διάφορα μέρη, εγκαταστάθηκε στην Αίγυπτο και δημιούργησε τις πρώτες ελληνικές κοινότητες σε αρκετά σημαντικά μέρη της Αιγύπτου, με την αλληλεγγύη και την συνεργασία μεταξύ τους, αλλά και με τους τοπικούς φορείς που έπαιξαν ουσιαστικό ρόλο στην ιστορία του τόπου που διέμεναν, αλλά και στην ιστορία της μητέρας Ελλάδας.

Μια από τις πλέον λαμπρές κοινότητες της Αιγύπτου υπήρξε και η ελληνική κοινότητα Αλεξανδρείας και κυρίως κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα και το πρώτο μισό του 20ου αιώνα.

Η περίοδος μεταξύ 1850-1960 στην Αίγυπτο και ειδικά στην Αλεξάνδρεια υπήρξε περίοδος άνθισης του Αιγυπτιώτη ελληνισμού στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό αλλά και θρησκευτικό τομέα, και μεγάλες μορφές των Αιγυπτίων έγιναν παράδειγμα προς μίμηση σε όλους αυτούς τους τομείς.

Μια σημαντική τομή υπήρξε ο Ευγένιος Μιχαηλίδης (1885-1975) που πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στην Αλεξάνδρεια Αιγύπτου, αφήνοντας ένα τεράστιο έργο που είναι η καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Αιγύπτου. Αναφερόμενος στα βιβλία λέει το εξής: «Το αιώνιον και ακατάλυτον τούτο μουσείον της ανθρώπινης σκέψεως και γνώσεως».

Ο θησαυροφύλακας αυτός του Αιγυπτιώτη Ελληνισμού υπήρξε δάκτωρ της ελληνικής θεολογίας, αλλά και διδάκτωρ της αραβικής φιλολογίας, άνθρωπος που θα μπορούσε να εισέλθει βαθιά όσο κανείς άλλος στην κοινωνία την αιγυπτιακή μέσα στην οποία ζούσε κι έτσι να προσφέρει πολλά στους συνανθρώπους του, Έλληνες της Αλεξανδρείας αλλά και όλης της Αιγύπτου γενικά.

Μιλώντας για τον Αιγυπτιώτη Έλληνα λέει συγκεκριμένα: «Ο διανοούμενος αιγυπτιώτης, Έλληνα παρ' όλας τα πολυμερείς εκνευριστικές ασχολίας του και την καθημερινή εξαντλητική βιοπάλην του εις την αγορά, εις το χρηματιστήριον, εις το εργαστήριον, εις τον αγρόν, εις το γραφείον, εις την κλινικήν, εις το δικαστήριον, εις το τυπογραφείον, εις το σχολείον, εις οίκον του θεού και αλλαχού, δημιουργεί ολίγας, πλην ανεκτίμητους ώρας, προς παραγωγήν πνευματικών προϊόντων και τοιουτοτρόπως προώθησιν των Ελληνικών Γραμμάτων εις την Αίγυπτον».

Η ελληνική κοινότητα Αλεξανδρείας πέτυχε όλους σχεδόν τους στόχους, δηλαδή να μεταφέρει μια μικρή Ελλάδα αλλά με μεγαλύτερη εμβέλεια εκεί που ζούσε και δρούσε, να κατανοήσει τον ντόπιο πληθυσμό και να χαράξει μια γραμμή αλληλοκατανόησης σεβασμού και αγάπης μεταξύ Ελλήνων και Αιγυπτίων, και να κερδίσει και να επηρεάσει όχι μόνο τους διανοούμενους αλεξανδρινούς και γενικά Αιγυπτίους αλλά και να δράσει έτσι ώστε όλοι οι Αιγύπτιοι να αγαπούν τους Έλληνες και την Ελλάδα ακόμα και ως σήμερα.

Σακρ Μαχμούτ
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Τάντας
Αίγυπτος

*Ελληνική Κοινότητα Αλεξανδρείας:
1850-1960. Πολιτιστική κληρονομιά*

Σαμαριτάκη Ελένη
Ερευνήτρια
Ελληνικό Ίδρυμα Πολιτισμού
Παράρτημα Οδησσού

*Εθνογραφικό ερευνητικό πρόγραμμα
Παραρτήματος ΕΙΠ Οδησσού.
Κριμαία - περίοδος 1η: κατευθύνσεις,
συμπεράσματα, προοπτικές*

Στα πλαίσια της γενικότερης στρατηγικής του Παραρτήματος Οδησσού του Ελληνικού Ιδρύματος Πολιτισμού για την προβολή και διάδοση του ελληνικού πολιτισμού, ξεκίνησε επιστημονική συνεργασία του Παραρτήματος με φορείς και εκπαιδευτικά ιδρύματα της Ουκρανίας και του εξωτερικού.

Στόχος, η ιστορική και πολιτιστική ενημέρωση αλλά και η ανθρωπογεωγραφική τοποθέτηση των ελληνικών κοινοτήτων κατά τη διαδοχή

των γενεών και πλάι στους γειτονικούς λαούς από τους οποίους δέχονται επιρροές. Πρόκειται για την πρώτη ουσιαστικά προσπάθεια πολύπλευρης προσέγγισης του αντικειμένου, η οποία παράλληλα με την επεξεργασία πλούσιου αρχαιακού υλικού σε κρατικά αρχεία της Ουκρανίας και της Ρωσίας, επικεντρώνεται στην πρακτική ανίχνευση, συλλογή, περιγραφή, συγκριτική μελέτη αλλά και παρουσίαση λαογραφικών τεκμηρίων.

Το Νοέμβριο του 2001 και τον Ιούνιο του 2002, πραγματοποιήθηκαν εθνογραφικές αποστολές σε 13 δήμους και κοινότητες, κατά τη διάρκεια των οποίων, συγκεντρώθηκε πλούσιότατο υλικό εξαιρετικού ενδιαφέροντος που αφορά στην ιστορική πορεία, τον παραδοσιακό κοινωνικό και υλικό βίο, την προφορική παράδοση, την εθμική λατρεία, τη λαϊκή κοσμοθεωρία, την κοινοτική οργάνωση και τις διαδικασίες κοινωνικοποίησης των ελληνικών κοινοτήτων της Κριμαϊκής χερσονήσου.

Οι ομάδες των Ελλήνων μεταναστών κατηγοριοποιούνται συνήθως με γνώμονα το χώρο προέλευσης. Ονομασίες όπως «Τριπολέτοι», «Ματσουκέτοι», «Ανεφορίτοι», «Έλληνες της Μπαλακλάβας», «Έλληνες της Γιάλτας», «Πιντόσοι» και άλλες, διαφοροποιούν το ελληνικό στοιχείο, όχι μόνο ως προς την καταγωγή αλλά και ως προς τη διάλεκτο και τις πολιτιστικές ιδιομορφίες. Η Θρακιώτικη κοινότητα των Ελλήνων της περιοχής Καρατσόλ (σημερινό Τσερνοπόλιε) παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον ακόμη και για τους πιο απαιτητικούς μελετητές των λαογραφικών παραδόσεων του τόπου μας, παραδόσεων που ούτε ο μαζικός και βίαιος εκπατρισμός των Ελλήνων της Κριμαίας το 1944, στάθηκε ικανός να αφανίσει.

Ήδη βρίσκεται σε εξέλιξη η δεύτερη φάση, της επεξεργασίας δηλαδή, του πρωτότυπου υλικού για την παρουσίαση των επιστημονικών πορισμάτων της αποστολής, την καλύτερη δυνατή αξιοποίηση δεδομένων και τεκμηρίων και την ανίχνευση δυνατοτήτων συνεργασίας.

Η μετανάστευση και εγκατάσταση Κυπρίων στην Αυστραλία ήταν το θέμα μιας μεγάλης έρευνας που ολοκληρώθηκε το 2000 με βάση μακροκοινωνιολογικές και μικροκοινωνιολογικές προσεγγίσεις και κάλυψε (σε ανύποπτο χρόνο) και την Ελληνοκυπριακή και την Τουρκοκυπριακή πτυχή. Για σκοπούς έρευνας εξετάστηκαν οι εξής περίοδοι: Α) 1878-1939, Β) 1940-1973 και Γ) 1974- σήμερα.

Η πρώτη προσέγγιση βασίζεται στη θεωρία απώθησης-έλξης ή πιο απλά στη συγκεκριμένη περιοχή έρευνας, με το τι στρώχνει τους μετανάστες να φύγουν από τη χώρα τους και ιδιαίτερα για ό,τι αφορούσε την έρευνα, αμέσως μετά από την Αγγλική Κατοχή της Κύπρου, το 1878. Παράλληλα, όμως, σχετίζεται και με το τι τους ελκύει στη χώρα όπου πρόκειται να μεταναστεύσουν. Η μέθοδος αυτή προϋποθέτει την εξέταση των αιτίων (και των αιτιών), των κινήτρων που παρακινούν ένα άτομο να αλλάξει την κοινωνική του κατάσταση, ποιοι είναι οι λόγοι πίσω από μια τέτοια απόφαση και στη συνέχεια με ποιο τρόπο και σύμφωνα με ποια διαδικασία προχωρεί στην εκτέλεσή μιας τέτοιας πράξης (σε προσωπικό και ομαδικό επίπεδο (αλυσιδωτήμετανάστευση). Επίσης αναλύθηκαν τα δημογραφικά στοιχεία τόσο στη μεταναστεύουσα χώρα όσο και στη χώρα υποδοχής, τις οικονομικές συνθήκες σε τοπικό και παγκόσμιο επίπεδο, κατανοώντας συνάμα τις συνθήκες ανάπτυξης και ρυθμών ανάπτυξης που ισχύουν σε μια χώρα ανά πάσα στιγμή κατά την οποία λαμβάνει χώρα μαζική έξοδος, ματανάστευση ανθρώπων από τη μια χώρα στην άλλη κλπ. με άλλα λόγια, η εξέταση μιας μεταναστευτικής κίνησης από την Κύπρο στην Αυστραλία στην προκειμένη περίπτωση, προϋποθέτει γνώσεις που να προέρχονται από ένα πλατύ φάσμα επιστημονικών γνώσεων και μεθόδων. Εξετάστηκε επίσης ο τρόπος οργάνωσης.

Γίνεται επίσης αναφορά στα στοιχεία που συνelέγησαν κατά τη διάρκεια της έρευνας με βάση την μικροκοινωνιολογική προσέγγιση όπου προσεγγίζεται η μετανάστευση με βάση την ελάχιστη ή μικρότερη κοινωνική ομάδα που στην περίπτωση αυτή είναι η οικογένεια. Ο κοινός παρονομαστής με τον οποίο ο ερευνητής προσέγγισε το θέμα 'μετανάστευση' είναι οι ειδικές συνθήκες μέσα στις οποίες κινείται και δρα η οικογένεια πριν και μετά από την μετανάστευση από την Κύπρο. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση παλιννόστησης της οικογένειας. Θέματα όπως: η αφομοίωση ή η ένταξη της οικογένειας στο κοινωνικό σύνολο και την εκάστοτε ιδεολογική θεώρηση του μετανάστη στη χώρα υποδοχής, η ταυτότητα της νέας γενιάς, η εκπαίδευση και γενικά η παιδεία των Κυπριοπαίδων στην Αυστραλία δεν εξετάζονται μόνο με τη γλώσσα των αριθμών, αλλά και με την πιο εξειδικευμένη τους εκδοχή που περιορίζεται σε ένα πιο μικρό κύκλο θεμάτων που στρέφονται κυρίως γύρω από ένα μικρόκοσμο της κοινωνίας, την οικογένεια. Η μέθοδος αυτή καλείται να καλύψει, επίσης, και ζητήματα που αφορούν και άλλες μικρότερες ομάδες που έχουν στο μεταξύ σχηματίσει οι μετανάστες ως πράξη ενάντια στην αφομοίωση που караδοκει συνεχώς.

Σοφοκλέους Α. Μιμης

Διευθύνων Σύμβουλος εκδόσεων
Ερευνητής

Κύπριοι στην Αυστραλία:

Μετανάστευση και εγκατάσταση

Σταματοπούλου - Βασιλάκου
Χρυσόθεμις
Επίκουρη Καθηγήτρια
Πανεπιστήμιο Αθηνών

*Το Θέατρο του Ελληνισμού της
Διασποράς: 19ος-20ος αιώνας -
Συμβολή ενός Πανεπιστημιακού
Μαθήματος στη Διδασκαλία της
Ιστορίας του Ελληνισμού της
Διασποράς*

Αντικείμενο της εισήγησης θα είναι η παρουσίαση του μαθήματος με τον ανωτέρω τίτλο, που έχει σχεδιαστεί και έχει ήδη υλοποιηθεί από την υπογράφουσα τόσο στο προπτυχιακό όσο και στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Θα παρουσιαστούν:

- α) Οι σκοποί του μαθήματος και οι επιδιωκόμενοι στόχοι
- β) Ο χρονολογικός άξονας του μαθήματος (ενότητα Α': 19ος αιώνας, ενότητα Β': 20ός αιώνας με τις επί μέρους ιδιαιτερότητές τους)
- γ) Η εισαγωγή στην ιστορία της ελληνικής

διασποράς μέσα από το θέατρο

δ) Η αναλυτική παρουσίαση των θεματικών ενοτήτων του μαθήματος με βάση τη σύγχρονη συναφή βιβλιογραφία και

ε) η χάραξη της ερευνητικής στρατηγικής για την περαιτέρω διερεύνηση και κάλυψη των άγνωστων περιοχών του θέματος.

Το 1948 σηματοδοτεί στην Ελλάδα την έναρξη ενός από τα δραματικότερα κεφάλαια της νεοελληνικής ιστορίας. Στη πιο κρίσιμη φάση του εμφυλίου πολέμου ένας μεγάλος αριθμός παιδιών (25.000 με 28.000) φυγαδεύονται οικειοθελώς ή με τη βία, υπό τη πίεση σε κάθε περίπτωση των τραγικών συνθηκών που επικρατούσαν, στο Ανατολικό Μπλοκ. Τον Αύγουστο του 1949, μετά τις μάχες στο Βίτσι-Γράμμο, θα τους ακολουθήσουν, κυνηγημένοι αυτοί τη φορά, τα υπολείμματα του «Δημοκρατικού Στρατού» με τις οικογένειες τους, 80.000 περίπου ακόμα ψυχές.

Εκεί, στις νέες τους «σοσιαλιστικές» πατρίδες, μικροί και μεγάλοι πρόσφυγες έπρεπε να δημιουργήσουν εκ νέου την κοινωνικοοικονομική τους ύπαρξη που αντίθετα με τις προσδοκίες τους, έμελλε να διαρκέσει δεκαετίες. Παρά την γενναιόδωρη υλική συνδρομή των χωρών αυτών, παρά την οικτρή κατάσταση στην οποία βρίσκονταν, οι οποίες τους αναγνώρισαν ως «πατριώτες-αγωνιστές», οι άνθρωποι αυτοί δοκίμασαν άπειρες δυσκολίες αφού ορισμένες χώρες τους εγκατέστησαν σε μέρη αφιλόξενα χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά, των οποίων οι κάτοικοι δεν είχαν την παραμικρή πολιτιστική συγγένεια με αυτούς. Οι οικογένειες τους εξάλλου διαμελίστηκαν σε τέτοιο βαθμό που το ένα μέλος να αγνοεί την ύπαρξη του άλλου.

Η εισήγηση αυτή πραγματεύεται την πολιτιστική και εκπαιδευτική εξέλιξη της ιδιαίτερης αυτής κοινωνικά εθνικής ομάδας, τα εθνικά και ιδεολογικά πρότυπα που τους μεταδόθηκαν από τις χώρες αυτές και το κομματικό μηχανισμό του ΚΚΕ, τις αναστατώσεις στις τάξεις τους που ανέκυπταν από τις διαρκείς ενδοκομματικές ανακατατάξεις και τέλος τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν στη διαδικασία επαναπατριsmού τους και το κομματικό παιχνίδι που οργανώθηκε στις πλάτες τους.

Πραγματεύεται τέλος το λεπτό ζήτημα των Σλαβομακεδόνων που ακολούθησαν διαφορετική εκπαιδευτική και πολιτιστική πορεία και παρά τις προσπάθειες του κομματικού μηχανισμού του ΚΚΕ να τους ελέγξει, έγιναν δέκτες εθνικιστικών επιδιώξεων, οι οποίες εκδηλώθηκαν από ορισμένες χώρες του Ανατολικού Μπλοκ από τα μέσα της δεκαετίας του 50 και έπειτα. Το ζήτημα αυτό παραμένει ακόμα και σήμερα ανοικτό.

Στεργίου Ανδρέας

Dr. Phil

Πανεπιστήμιο Mannheim

Πολιτικοί Πρόσφυγες στο Ανατολικό Μπλοκ

Στεφανίδου Αναστασία
Διδάσκουσα ΠΔ 407
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

*Η Ποίηση των Ελλήνων Μεταναστών
στις Η.Π.Α. από τις Αρχές του 20ου
αιώνα έως Σήμερα*

Η εργασία αυτή έχει σκοπό την παρουσίαση των κυριότερων θεμάτων που πραγματεύονται οι Έλληνες μετανάστες στην Αμερική μέσα από την ποίησή τους, όπως είναι η εμπειρία της διασποράς και οι επιπτώσεις της στη σχέση των μεταναστών με την πατρίδα τους καθώς και με την Αμερικανική κοινωνία και κουλτούρα.

Στόχος επίσης της προτεινόμενης εργασίας είναι να μελετήσει την εξέλιξη της Ελληνοαμερικανικής ποίησης μέσα στον εικοστό

αιώνα, αντλώντας συμπεράσματα για την προβληματική και την τεχνική αυτής της ποίησης, συμπεριλαμβανομένης της λογοτεχνικής παραγωγής των απογόνων των πρώτων μεταναστών.

Από τους πρώτους μετανάστες στα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τους πιο πρόσφατους που έφυγαν από την Ελλάδα κατά τη διάρκεια της δικτατορίας παρατηρούμε μια διαφορετική προσέγγιση της ξενιτειάς, της νοσταλγίας για την πατρίδα, και της σχέσης του μετανάστη με την Αμερική. Όλοι οι ποιητές δεν εκφράζουν τον πόνο του ξεριζωμού ή το φόβο του μετανάστη μπροστά σε μια καινούρια και συχνά απειλητική κοινωνική και πολιτισμική κατάσταση. Η αλήθεια είναι ότι πολλοί από αυτούς καλωσορίζουν τη νέα τους ζωή με αίσθημα αισιοδοξίας και ελπίδας. Για παράδειγμα, ο Δημήτριος Μιχάλαρος (1898-1967) που ήταν σημαντικό μέλος της Ελληνικής κοινότητας του Σικάγο, γράφει στα Αγγλικά και αναπολεί την πατρίδα του στη Μικρά Ασία χωρίς όμως να αποτελεί αυτή η αναπόληση αντίδοτο στην Αμερικανική πραγματικότητα η οποία, κατά τον Μιχάλαρο, προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία για πολιτιστική και οικονομική πρόοδο στους μετανάστες.

Οι πιο πρόσφατοι μετανάστες που γράφουν ποίηση είναι πιο προσαρμοσμένοι σε μια νέα διαπολιτισμική και κοσμοπολίτικη λογοτεχνική και πολιτισμική ταυτότητα. Έτσι γράφουν στην Ελληνική ή στην Αγγλική, εκδίδουν συχνά και στις δύο χώρες αναφοράς τους, προσπαθώντας να γεφυρώσουν τις διαφορές και αντιθέσεις ανάμεσα στις εθνοτικές ρίζες τους και την θετή τους πατρίδα. Συχνά βέβαια η προσπάθειά τους αυτή δεν είναι επιτυχημένη επειδή πέφτουν σε αντιφάσεις οι οποίες είναι απόρροια της σύγχυσης ως προς το λογοτεχνικό και κοινωνικοπολιτισμικό χώρο και τόπο όπου ανήκουν. Ο πιο σημαντικός από τους σημερινούς Έλληνες ποιητές της διασποράς είναι ο Αντώνης Δεκαβάλλης (1920). Καθηγητής γνωστών Αμερικανικών πανεπιστημίων και με μια μακρόχρονη και σπουδαία ακαδημαϊκή και λογοτεχνική πορεία, ο Δεκαβάλλης αντιμετωπίζει τη μετανάστευση ως δοκιμασία ψυχική και πνευματική και, από την άλλη μεριά, ως πρόσφορο έδαφος για την δημιουργία μιας εξιδανικευμένης πατρίδας η οποία αποτελεί και τον προορισμό του ποιητικού του νόστου.

Η μετανάστευση έχει δύο χωροταξικούς πόλους: Τη χώρα προέλευσης και τη χώρα υποδοχής των μεταναστών.

Στην παρουσίασή μας επιχειρούμε να διερευνήσουμε την κατάσταση που διαμορφώνεται στους τόπους που αφήνουν πίσω τους οι ξενιτεμένοι. Όπως μαρτυρείται τόσο από τις ιστορικές πηγές όσο κι από μαρτυρίες που αντλούνται από τα κείμενα λογοτεχνίας του τέλους του 19ου αιώνα, το φαινόμενο της μετανάστευσης παρατηρήθηκε πιο έντονα στις νησιώτικες και τις ορεινές κοινωνίες.

Δεδομένου δε ότι η μετανάστευση αποτέλεσε έναν από τους τρεις βασικούς παράγοντες εξέλιξης και μεταβολής στους τόπους, στους οποίους παρατηρήθηκε το φαινόμενο, είναι ενδιαφέρον να δούμε πως επεμβαίνει κάθε φορά τόσο στο κοινωνικό όσο και στο οικονομικό γίνεσθαι και διαμορφώνει τις ισορροπίες δυνάμεων των περιοχών όπου επισυμβαίνει.

Η έρευνά μας αποτελεί μια μελέτη περίπτωσης και εστιάζεται στην εξέταση της κατάστασης στις νησιώτικες κοινωνίες, όπως αυτή παραδίδεται από τη λογοτεχνία. Η μετανάστευση παρουσιάζεται ως καθαρά ανδρική υπόθεση. Οι γυναίκες, σαν σύμβολα ακινησίας και σταθερότητας στις νησιώτικες κοινωνίες, ελάχιστα συμμετέχουν στο μεταναστευτικό ρεύμα. Στις περιπτώσεις όμως που συμβαίνει αυτό, τότε έχουμε μια αξιοσημείωτη διατάραξη των ισορροπιών, που αποβαίνει μοιραία για τη ζωή των γυναικών. Η εξέτασή μας προσπαθεί να ανιχνεύσει τον ιστορικό πυρήνα, δεν παραβλέπει όμως και την αισθητική ματιά και τους λογοτεχνικούς τρόπους, με τους οποίους η λογοτεχνία υπηρέτησε και παρουσίασε αυτήν την εμπειρία.

Ταλιγκάρου Αγγελική
Λέκτορας
Πανεπιστήμιο La Trobe
Αυστραλία

*Η Ελληνική Μετανάστευση του
Τέλους του 19ου αιώνα
μέσα από την Ελληνική Λογοτεχνία.
Μια Μελέτη Περίπτωσης*

Τάμης Αναστάσιος
Καθηγητής
Εθνικό Κέντρο Ελληνικών Μελετών
και Έρευνας
Πανεπιστήμιο La Trobe
Αυστραλία

*Τυπολογία Ιστοριογραφίας
της Ελληνικής Εποίκησης στην
Ωκεανία και Νότια Αμερική*

Η ελληνική μετανάστευση και εποίκηση στην Ωκεανία και Νότια Αμερική είχε χαρακτήρα κυρίως οικονομικό και εξελίχθηκε από το 1805 έως το 1975. Στην περίοδο αυτή συνολικά 450.000 Έλληνες, αγρότες και προλετάριοι των αστικών κέντρων αναζήτησαν καλύτερες κοινωνικο-οικονομικές προϋποθέσεις στις 12 χώρες-επικράτειες των αχανών αυτών ηπείρων. Στην περίοδο (1875-1945), συνολικά 51.000 Έλληνες εγκαταστάθηκαν στη Νότια Αμερική και 17.000 στην Ωκεανία. Κοινοτυπικά γεγονότα που αποφάσισαν το μέγεθος και τη

φύση της μετανάστευσης ήταν το μεταναστευτικό εμπάργκο των Ηνωμένων Πολιτειών (1924), οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και η Μικρασιατική Καταστροφή, το αλύτρωτο των Ελλήνων μέχρι το 1947, η έλλειψη διακρατικών συμβάσεων και μεταναστευτικής πολιτικής και οι εναλλασσόμενοι ρυθμοί της αλυσιδωτής μετανάστευσης. Ο ισχνός αριθμός και η διασπορά των Ελλήνων σε αχανείς εκτάσεις, γέννησε αδύναμες συλλογικές εμφανίσεις, με εφήμερη ή διαρκώς μεταλλασσόμενη και αναστελόμενη δράση, προσωρινές και φερέοικες εγκαταστάσεις Ελλήνων που ουσιαστικά αποφάσιζαν οι κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες της συγκεκριμένης περιοχής.

Χαρακτηριστικά γνωρίσματα της ελληνικής εποίκησης είναι (α) ο νησιώτικος και ανδροκρατικός χαρακτήρας της μετανάστευσης, που γέννησε αρχικά αλληλοβοηθητικά αδελφάτα, για να ακολουθήσει η συγκρότηση κοινοτήτων σε μορφή δια-εθνοτικών συνδικάτων ορθοδόξων, και αργότερα (1898), αμιγώς ελληνικών κοινοτήτων στα πρότυπα του ευρωπαϊκού μοντέλου, (β) η τυρανία της απόστασης και οι δυσκολίες της πρόσβασης και επικοινωνίας με τη γενέτειρα, (γ) το απόιμαντο των Ορθοδόξων που γέννησε ετερογενείς εθνικά και παροδικές συμπράξεις ομοδόξων (τα πρώτα πολυπολιτιστικά Ορθόδοξα συνδικάτα της διασποράς), (δ) ο διαφορετικός χρόνος ωρίμανσης κοινωνικής, πολιτιστικής, πολιτικής και οικονομικής συγκρότησης των ελληνικών παροικιών στις χώρες υποδοχής, ως αποτέλεσμα (i) της διαφορετικής πολιτικής ωρίμανσης των χωρών υποδοχής (ii) της δημογραφικής διαφοροποίησης των Ελλήνων και Ορθοδόξων στις χώρες υποδοχής, (iii) της κυβερνητικής ελεγχόμενης μετανάστευσης, και (iv) της διαφορετικής κοινωνικής νοοτροπίας των χωρών υποδοχής προς τους νοτιοευρωπαίους μετανάστες, (ε) η ιδιαιτερότητα κοινωνικής και πολιτικής ενσωμάτωσης των Ελλήνων στις χώρες υποδοχής τους, (στ) η εντονότερη συγγένεια του λατινικού πολιτισμού και κοινωνίας της Νότιας Αμερικής προς τον ελληνικό, σε σύγκριση με τον εξελισσόμενο βρετανοκεντρικό, ευρωπαϊκοβρετανικό και ασιοευρωπαϊκό πολιτιστικό και κοινωνικό χαρακτήρα της Ωκεανίας.

Α. Παρουσίαση της οικονομικής και κοινωνικής εξέλιξης της Ελληνικής Παροικίας, μέσα από την υπάρχουσα βιβλιογραφία (20ος αιώνας).

Β. Παρουσίαση της σημερινής οικονομικής κατάστασης της παροικίας:

Οι κατ' εξοχήν κλάδοι απασχόλησης των Ελλήνων, τόσο σε μικρομεσαίο και μεσαίο επίπεδο επιχειρήσεων (κτηματομεσίτες, φούρνοι, μανάβικα-παντοπωλεία, ζαχαροπλαστεία, εστιατόρια, νυχτερινά κέντρα), όσο και σε υψηλότερο επίπεδο οικονομικής δραστηριότητας (ξενοδοχεία, χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, ναυτιλιακά, βιοτεχνίες, βιομηχανίες, αεροπλοΐα).

Επίσης θα εμφανίζεται ο Έλληνας ως υπάλληλος και ως ελεύθερος επαγγελματίας (τραπεζικός, εκπαιδευτικός, γιατρός, ακαδημαϊκός, εισοδηματίας ακίνητης περιουσίας).

Γ. Παρουσίαση συμπερασμάτων που εξάγονται από ερωτηματολόγιο ειδικά διαμορφωμένο για τους σκοπούς της παρούσης έρευνας, το οποίο απευθύνεται σε επιτυχημένους επιχειρηματίες της Παροικίας:

Θα παρουσιαστούν τα συμπεράσματα και θα ενισχυθούν από διαφάνειες, εικόνες και γραφήματα. Η παρουσίαση θα διανθίζεται από πραγματικά περιστατικά-εξιστορήσεις έντονου ενδιαφέροντος που θα μπορούν να συμβάλλουν στη πληρέστερη κατανόηση της πραγματικής κατάστασης. Τα περιστατικά αυτά μπορούν να εξιστορούνται από τον εισηγητή ή να ακούγονται σε κασέτα ή να προβάλλονται σε βίντεο.

Δ. Μελλοντικά σενάρια περαιτέρω εξέλιξης της Παροικίας στον οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό τομέα και πώς τα σενάρια αυτά μπορούν να υποβοηθηθούν από τη διδασκαλία της ιστορίας της νεοελληνικής διασποράς.

Θα επιχειρηθεί να δοθεί απάντηση στο δύσκολο ερώτημα: «Πώς (με ποια μέσα, ποια μέθοδο, ποια συχνότητα, ποιους στόχους) θα διδάξουμε την ιστορία της νεοελληνικής διασποράς στα Ελληνόπουλα της διασποράς, ούτως ώστε να διαμορφώσουν τις επιθυμητές στάσεις και συμπεριφορές προς τις χώρες καταγωγής και διαμονής τους.»

Μέσα στους γενικότερους στόχους της εισήγησης εντάσσονται και οι παρακάτω:

- Η αποτύπωση της πραγματικής οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής κατάστασης των Ελλήνων του Λονδίνου, αλλά και των άλλων πόλεων της Μεγάλης Βρετανίας.

- Η επισήμανση του ρόλου της Ελληνοκυπριακής Παροικίας του Λονδίνου ως μοχλού πίεσης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στη χάραξη στρατηγικής του Βρετανικού Υπουργείου Εξωτερικών στο Κυπριακό πρόβλημα.

- Στην ανάδειξη της υφιστάμενης δυναμικής της Παροικίας προς την κατεύθυνση της δημιουργίας «Ελληνικού Λόμπι» στην πολιτική, κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα της Μεγάλης Βρετανίας (νέοι πολιτικοί, δήμαρχοι, πρυτάνεις, βιομήχανοι, επιχειρηματίες).

- Η παρουσίαση της βέλτιστης – σύμφωνα με τους εισηγητές – προσέγγισης στο καυτό ζήτημα της διδασκαλίας της ιστορίας της νεοελληνικής διασποράς στη Μεγάλη Βρετανία, ούτως ώστε αυτή να επιτυγχάνει τους στόχους που προαναφέρθηκαν.

Τέγος Αριστείδης

Εκπαιδευτικός Α/βθμιας

Εκπαίδευσης

Σάββας Παυλίδης

Προϊστάμενος Κυπριακής

Εκπαιδευτικής Αποστολής

Μ. Βρετανία

Οικονομική, Κοινωνική, Πολιτική και Πολιτιστική Ένταξη των Ελλήνων και Ελληνοκυπρίων Μεταναστών στη Μεγάλη Βρετανία.

Τομαρά-Σιδέρη Ματούλα
Αναπλ. Καθηγήτρια
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Ο Ελληνικός Παροικιακός Ευεργετισμός

Η ιδεολογία του ευεργετισμού στο πλαίσιο της ευρύτερης εθνικής και κοινωνικής συνείδησης, που καλλιεργήθηκε στους κόλπους του παροικιακού ελληνισμού της Αιγύπτου, αποτελούν το αντικείμενο της εισήγησής μου.

Το φαινόμενο του ευεργετισμού τοποθετείται στο πλαίσιο που ορίζεται από τις ιδιαιτερότητες της εποχής (19ος-20ος αιώνας), τη δια-

δικασία μετάβασης στη νεωτερικότητα και τις διαπολιτισμικές συνθήκες όπου αναπτύχθηκε το παροικιακό φαινόμενο.

Μέσα από τις διαθέκες εξεχόντων παραγόντων της Ελληνικής παροικίας (που αποτέλεσαν την πηγή της πρωτογενούς μας έρευνας) αναδείχθηκαν τα χαρακτηριστικά της δράσης τους και αναλύθηκε η ιστορική και προσωπική διάσταση του ευεργετισμού. Παράλληλα εντοπίστηκαν τα σημεία που προεξάρχουν σαν χαρακτηριστικά της ταυτότητας των ευεργετών:

- Ο γενέθλιος τόπος
- Η παροικιακή κοινότητα
- Η κοινοτική ευθύνη

Αναδείχθηκε επίσης η αυξημένη ευαισθησία τους και η ευρεία κοινωνική τους συνείδηση όταν απευθύνονται στους εν γένει απροστάτευτους κοινωνικούς χώρους. Στο σημείο αυτό προσμετράται και ο βαθμός ένταξης της Ελληνικής Κοινότητας – μέλη της οποίας υπήρξαν οι ευεργέτες – στο κοινωνικό και θρησκευτικό περιβάλλον της Αιγύπτου.

Σχολιάζεται τέλος το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που επέδειξαν οι ευεργέτες Έλληνες όχι μόνο για τη διευκόλυνση του Αιγυπτίωτη Ελληνισμού και την πρόοδο της ιδιαίτερης πατρίδας τους, αλλά για την ανάπτυξη του Ελληνικού κράτους.

Η ανάλυση της ιδεολογίας του ευεργετισμού ως εκδήλωση της κοινωνικής, εθνικής και διαπολιτισμικής συνείδησης οριοθέτησε την ιδιαιτερότητα της λειτουργίας των ευεργετών και επηρέασε την οικονομικο-κοινωνική κατάσταση της Αιγυπτιακής παροικίας. Ταυτόχρονα εικονογραφεί το ότι καίριες στιγμές της σύγχρονης Ελληνικής ιστορίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένες και με την εξέλιξη του παροικιακού Ελληνισμού.

Μόλις τις τελευταίες δύο δεκαετίες, λόγω της αυξανόμενης μετανάστευσης οικονομικών προσφύγων, η εκπαιδευτική κοινότητα όλης της Ευρώπης άρχισε να ασχολείται με το πρόβλημα της ομαλής ένταξης και αποδοχής των παιδιών των μεταναστών που προέρχονται από διαφορετικές, ευρωπαϊκές και μη, χώρες και φέρουν τα ιδιαίτερα πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους.

Στη γειτονική μας Ιταλία το Υπουργείο Παιδείας θεσπίζει διατάξεις σχετικές με την υποδοχή και την ένταξη στο σχολικό σύστημα μαθητών από άλλες χώρες, κυρίως μη ευρωπαϊκές. Αρχίζει έτσι, στο πλαίσιο της ιταλικής πανεπιστημιακής κοινότητας, ο προβληματισμός για την έννοια και τις πρακτικές εφαρμογές της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ξεκινά ένα νέο είδος εκπαίδευσης που ονομάστηκε «αποδομητική» επειδή αποσκοπεί στην αποδόμηση των αντιλήψεων και των στάσεων απέναντι στους "άλλους" τους "διαφορετικούς", στους "ξένους".

Το μάθημα της ιστορίας παρουσιάζεται ως ο κυριότερος φορέας της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης λόγω του περιεχομένου του, αλλά και των στερεοτύπων που δομεί μέσω της μελέτης του παρελθόντος.

Η προσπάθεια θεωρητικής στοιχειοθέτησης των μοντέλων της διαπολιτισμικής διδακτικής, η επιλογή συγκεκριμένης μεθοδολογίας με την υιοθέτηση της γεωγραφικής έννοιας της κλίμακας-σκάλας και η εφαρμογή εργαστηριακών πρακτικών με την ίδρυση και λειτουργία εργαστηρίων Ιστορίας, αποτελούν σήμερα την ιταλική απάντηση στο αυξανόμενο φαινόμενο της πολιτισμικής πολλαπλότητας που χαρακτηρίζει το μαθητικό πληθυσμό και κατά συνέπεια της προσαρμογής της ιταλικής κοινωνίας στα νέα δεδομένα διαπολιτισμικής συμβίωσης και στην ανάγκη ειρηνικής παγκόσμιας συνύπαρξης και κοινής πορείας της ανθρωπότητας στη νέα χιλιετία.

Τραντάς Πέτρος

Υπ. Διδάκτωρ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

*Διαπολιτισμική Διδακτική της Ιστορίας:
Θεωρητικές Προσεγγίσεις και
Εφαρμογές. Το Ιταλικό Παράδειγμα*

Τριμη-Κύρου Κατερίνα
Εκπαιδευτικός Β/θμιας
Εκπαίδευσης-Ιστορικός

*«Η Πόλις Αυτή δεν Είνε Πόλις
Αιγυπτιακή, Είνε Πόλις Διεθνής»
Η Αλεξανδρινή Παροικία Απέναντι
στο Αιγυπτιακό Κίνημα Ανεξαρτησίας
(1919- 1922)*

Οι Έλληνες, καθώς και οι υπόλοιποι ξένοι που έχουν εγκατασταθεί στην Αίγυπτο κατά τη διάρκεια του 19ου αιώνα, είτε ως υπήκοοι ευρωπαϊκών χωρών, είτε ως Έλληνες υπήκοοι απολαμβάνουν τα ιδιαίτερα προνόμια του καθεστώτος των διομολογήσεων (δεν πληρώνουν φόρους, δεν υπόκεινται στην αιγυπτιακή νομοθεσία, δικάζονται από τα προξενικά δικαστήρια κτλ.). Έτσι αισθάνονται και λειτουργούν ως κράτος εν κράτει στη χώρα του Νείλου.

Η προνομιούχα θέση τους απειλείται πρόσκαιρα το 1882 (από το επαναστατικό κίνημα του Αράμπι, το οποίο καταπνίγεται από τον αγγλικό στρατό) αλλά αρχίζει να κλονίζεται σοβαρότερα μετά τη λήξη του Α' Παγκοσμίου πολέμου, όταν παρατηρείται μια έντονη αναζωπύρωση του αγώνα για ανεξαρτησία, υπό την ηγεσία του αιγυπτίου πολιτικού Ζαγλούλ. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1919-1922, ξεσπούν επανειλημμένα ταραχές ενάντια στους ξένους, ταραχές που δυναμιτίζουν το πρότερο αίσθημα ασφάλειας στο εσωτερικό της ελληνικής παροικίας.

Αυτό που μας ενδιαφέρει ειδικότερα σε αυτή την ανακοίνωση είναι αφ' ενός ο τρόπος με τον οποίο η ελληνική παροικία αντιλαμβάνεται τις πολιτικές εξελίξεις εντός της χώρας υποδοχής και τις συνέπειές τους για την ίδια και αφ' ετέρου ο τρόπος με τον οποίο αντιδρά σε αυτές τις εξελίξεις. Πώς δηλαδή σχολιάζει την πρώτη εξέγερση και πώς τις επόμενες; Ποια θέση υιοθετεί απέναντι στο αίτημα των Αιγυπτίων για ανεξαρτησία αρχικά και πώς αυτή η στάση διαμορφώνεται στη συνέχεια, όταν πλέον είναι φανερό ότι δεν πρόκειται για μια παροδική έξαρση εθνικισμού; Κατά πόσο μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου οι προτάσεις που διατυπώνονται προς την αποικιοκρατική δύναμη, τη Μεγάλη Βρετανία; Ποια πολιτική ακολουθεί ο τύπος και ποια λογική διέπει τα μέτρα που λαμβάνει η ηγεσία της παροικίας για να διασφαλίσει το μέλλον της; Και εντέλει πρόκειται για μέτρα αντίστοιχα του μεγέθους των αλλαγών που επίκεινται στο κοινωνικο-οικονομικό περιβάλλον;

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να παρουσιάσει τα τελευταία δεδομένα για το ακαδημαϊκό-εκπαιδευτικό επίπεδο, την απασχόληση και τα εισοδήματα των Ελληνοκαναδών δεύτερης γενιάς (γεννημένων στο Καναδά) όπως προκύπτουν από την καναδική απογραφή του 1996. Επιπλέον συγκρίνεται η κατάσταση των Ελληνοκαναδών με τους υπόλοιπους Καναδούς για να φανούν τυχόν διαφορές στα πιο πάνω αναφερθέντα τρία επίπεδα.

Άλλα ερωτήματα που θα απαντηθούν είναι τα εξής: υπάρχει διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στα ακαδημαϊκά επιτεύγματα, την κατανομή του εισοδήματος και τη θέση τους στην αγορά εργασίας; Υπάρχει διαφορά στα τρία αυτά επίπεδα, ανάμεσα στους Ελληνοκαναδούς του Οντάριο και αυτούς του

Κεμπέκ, τις δυο περιοχές όπου βρίσκεται συγκεντρωμένο το 90% του ελληνοκαναδικού πληθυσμού; Υπάρχει διαφορά στα ακαδημαϊκά επιτεύγματα και την κατανομή του εισοδήματος ανάμεσα στους Ελληνοκαναδούς και τους υπόλοιπους Καναδούς που έχουν το ίδιο ακαδημαϊκό-εκπαιδευτικό επίπεδο; Υπάρχει διαφορά στα ακαδημαϊκά επιτεύγματα και την κατανομή του εισοδήματος ανάμεσα στους ελληνοκαναδούς ομοιογενούς καταγωγής (και οι δυο γονείς ελληνικής καταγωγής) σε σχέση με αυτούς ανομοιογενούς εθνικής καταγωγής (γεννημένους από μεικτούς γάμους ή με επιπρόσθετες της ελληνικής εθνικές ρίζες;)

Τα δεδομένα για την ανάλυση αυτή προέρχονται από τη Στατιστική Υπηρεσία Καναδά (απογραφή 1996) και παρουσιάζουν το ακαδημαϊκό-εκπαιδευτικό επίπεδο, την κατανομή του εισοδήματος και την απασχόληση των Καναδών κατά κατηγορία εθνικής καταγωγής. Χρήσιμα στοιχεία παρέχει επίσης η ίδια Υπηρεσία για τον τόπο γέννησης των ενδιαφερομένων και των γονέων τους, την εθνική καταγωγή τους, το φύλο, την ηλικία και τον τόπο κατοικίας τους.

Αυτή τη στιγμή δεν είναι ακόμα διαθέσιμα τα δεδομένα της απογραφής του 2001. Οι δυο ερευνητές προσπαθούν να παρουσιάσουν το πορτρέτο της δεύτερης γενιάς Ελληνοκαναδών σε μια στιγμή που η σκυτάλη του ελληνοκαναδικού ελλητισμού περνά σταδιακά στα χέρια τους.

Τσίμπος Παναγιώτης

Καθηγητής

Brescia University College

Κωνσταντίνος Στέφανος

Καθηγητής

Πανεπιστήμιο Μόντρεαλ

Διευθυντής ΚΕΕΚ

Καναδάς

Η Εικόνα των Ελληνοκαναδών

Δεύτερης Γενιάς: Εκπαίδευση,

Απασχόληση και Εισοδήματα

Φιλιππάκη Ειρήνη, Δεληγιάννη
Αγγελική, Λουκά Μαργαρίτα, Ζήσιμος
Απόστολος, Γεωργιάδης Φωκίων

*Το Μάθημα της Ιστορίας της
Νεοελληνικής Διασποράς στα
Ημερήσια κι Απογευματινά Ελληνικά
Σχολεία της Βρετανίας*

Η εισήγηση περιλαμβάνει 4 μέρη.

Το πρώτο μέρος είναι η εισαγωγή, στην οποία αναλύονται οι στόχοι και η μεθοδολογία της εισήγησης και εξηγείται η αναγκαιότητα διεξαγωγής της έρευνας.

Ακολουθεί το δεύτερο μέρος, στο οποίο επιχειρείται παρουσίαση και ανάλυση της προβληματικής που περιβάλλει τη διδασκαλία της Ιστορίας γενικά αλλά και τη διδασκαλία της Ιστορίας της νεοελληνικής διασποράς ειδικότερα, στις σχολικές μονάδες του εξωτερικού.

Στο τρίτο μέρος παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 200 μαθητών που φοιτούν στα ημερήσια κι απογευματινά σχολεία του μείζονος Λονδίνου. Πιο συγκεκριμένα ερευνήθηκαν οι πιο κάτω άξονες:

- Σε ποιο βαθμό διδάσκεται η ιστορία της νεοελληνικής διασποράς στους μαθητές των ελληνικών σχολείων Βρετανίας.
- Ποια διδακτικά υλικά χρησιμοποιούνται για το σκοπό αυτό.
- Ποιες μεθοδολογικές προσεγγίσεις ακολουθούνται.
- Ποια προβλήματα προκύπτουν.

Ποια είναι η στάση των μαθητών, εκπαιδευτικών και των φορέων σχετικά με την αναγκαιότητα διδασκαλίας του μαθήματος αυτού στους μαθητές των ελληνικών σχολείων του εξωτερικού.

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος της εισήγησης θα αναλυθούν τα προβλήματα που προέκυψαν και οι λύσεις που δόθηκαν. Θα επιχειρηθεί εξαγωγή πορισμάτων σχετικά με την αποτελεσματικότερη προσέγγιση αναφορικά με τη διδασκαλία της ιστορίας της νεοελληνικής διασποράς σε σχολεία του εξωτερικού.

Η συμμετοχή του Ν. Καζαντζάκη το 1919 ως Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Προνοίας στον Καύκασο τον βοηθά να αναδείξει, μετά από επιτόπια έρευνα, τα προβλήματα του ελληνισμού των παρευξείνιων χωρών. Η υπηρεσιακή αλληλογραφία και οι μαρτυρίες του είναι κατατεθειμένες ως πρωτογενές υλικό σε διάφορα κρατικά και ιδιωτικά αρχεία. Βρίσκονται όμως διάσπαρτες και στο λογοτεχνικό του έργο. Η παράλληλη χρησιμοποίηση των εγγράφων και των λογοτεχνικών του υποθηκών μπορεί να συμβάλλει αποτελεσματικά σε ένα πετυχημένο μάθημα ιστορίας. Και αυτό γιατί τα έγγραφα τονίζουν με ρεαλιστικό τρόπο το μέγεθος της γενοκτονίας και τη δυστυχία της προσφυγιάς των ανθρώπων. Η λογοτεχνία όμως λειτουργεί με τον δικό της ξεχωριστό τρόπο.

Ο αναγνώστης οικειώνεται τον μακρινό χώρο, τον μεγεθύνει μέσα του, αποκτά βιωματική και συναισθηματική επαφή με την περιρρέουσα ατμόσφαιρα και τα πρόσωπα, τέτοια που μόνο η λογοτεχνία μπορεί να χτίσει.

Έπειτα πλάθεται η συλλογική μνήμη του Πόντου και των Ποντίων, μέσα από την λογοτεχνική αφήγηση, η οποία σταματά σε γεγονότα που σημάδεψαν την παρουσία του λαού αυτού και σημασιοδότησαν την τραγική μοίρα της προσφυγιάς και της γενοκτονίας των Ελλήνων που τον κατοικούσαν από τα πανάρχαια χρόνια. Η ιστορία του μακρινού Καυκάσου γίνεται κομμάτι της νεοελληνικής ιστορίας, αλλά και η συνείδηση των περιπετειών των Καυκασίων εμπλουτίζει την κοίτη της νεοελληνικής συνείδησης.

Το σημαντικότερο όμως μέρος του κειμένου το οποίο αποτελεί παιδαγωγικό υλικό και διευκολύνει την πρόσκτηση των ιστορικών πληροφοριών του κειμένου είναι η έννοια του χρέους απέναντι στη διαχρονική ιδέα του Ελληνισμού, τις πολιτισμικές του αξίες και τις πανανθρώπινες παρακαταθήκες του. Ο μακρινός Καύκασος του Καζαντζάκη προσωποποιεί αυτό το χρέος.

Φωτιάδης Κωνσταντίνος

Καθηγητής

Α. Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
(Φλώρινα)

*Ο Ν. Καζαντζάκης και οι Έλληνες του
Καυκάσου. Όταν η Λογοτεχνία
Συναντά την Ιστορία*

Χασιώτης Κ. Ιωάννης
Καθηγητής
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

*Νεοελληνική Ιστορία
και Συγκριτική Διασπορά:
Ιστορικές Επαλληλίες και
Ιστοριογραφικές
Ασυμμετρίες*

Εξετάζονται οι ενδεικτικές περιπτώσεις επαλληλίας και ασυμμετρίας κατά περιόδους ανάμεσα στη γενικότερη ιστορία του Νέου Ελληνισμού και στην και κατά τόπους "ειδικότερη" ιστορία της νεοελληνικής Διασποράς.

Παράλληλα, επιχειρείται η σύγκριση της ελληνικής περίπτωσης με άλλα αντίστοιχα εθνικά παραδείγματα (π.χ. της αλβανικής, της αρμενικής και εν μέρει και της εβραϊκής Διασποράς) με βάση τις ίδιες παραμέτρους (περιοδολόγηση, σχέσεις με το εθνικό κέντρο, τις χώρες υποδοχής και τις σύνοικες "μειονότητες").

Η μελέτη των μεταναστευτικών κινήσεων από την περίοδο των νέων χρόνων έως τη σύγχρονη εποχή καθώς και των τοπικών οργανώσεων των Ελλήνων μεταναστών θα μπορούσε να αποτελέσει προνομιακό πεδίο για τη σύνδεση της ιστορίας της νεοελληνικής κοινωνίας με την ιστορία των ευρύτερων κοινωνικών σχηματισμών στους οποίους αυτή εντάσσεται.

Εντούτοις, η διεθνής διάσταση του φαινομένου αυτού σπάνια οδηγεί σε μια ιστοριογραφική προσέγγιση που ξεπερνά τα στενά όρια της εθνικής ιστορίας.

Ως τις αρχές της δεκαετίας του 1980 οι μελέτες αφορούσαν τη συνολική εκτίμηση της μεταναστευτικής κίνησης και των επιπτώσεων της στην εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

Αργότερα η ιστοριογραφία στράφηκε στις μελέτες συγκεκριμένων τοπικών περιπτώσεων χωρίς όμως τη φιλοδοξία να χρησιμεύσουν αυτές ως ερμηνευτικό κλειδί για το σύνολο της ελληνικής ιστορίας.

Η θετική πλευρά ήταν ότι ο περιορισμός του εύρους της φτώχευσης επέτρεψε την εμβάθυνση στις συγκεκριμένες κοινωνικές σχέσεις των μεταναστών οι οποίες συχνά ερευνώνται με τη συνδρομή εργαλείων που προέρχονται από άλλες κοινωνικές επιστήμες.

Δεν είναι υπερβολή όμως να υποστηρίξει κανένας ότι παρόλη την αλλαγή της σκόπευσης και τον εμπλουτισμό της μεθόδου, η λεγόμενη «ιστοριογραφία της ελληνικής διασποράς» παρέμεινε στην πλειονότητα των περιπτώσεων «επαρχιώτικη» μελετώντας με εθνοκεντρικό τρόπο φαινόμενα με διεθνής διαστάσεις και κυρίως παρέμεινε αδιάβροχη στη συγκριτική προσέγγιση και ανεπηρέαστη από τη μελέτη ανάλογων φαινομένων σε άλλες κοινωνίες.

Χατζηιωσήφ Χρήστος
Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Ζητήματα Ιστοριογραφίας της
Ελληνικής Διασποράς*

Χουρδάκης Αντώνης
Αναπλ. Καθηγητής
Πανεπιστήμιο Κρήτης

*Ζητήματα διδακτικής-διδασκαλίας της
ιστορίας και του πολιτισμού της
ελληνικής διασποράς*

Είναι γεγονός ότι η «επίσημη» Ιστορία της Ελλάδος επιμένει να εκτοπίζει ή και να αγνοεί εν πολλοίς την Ιστορία της ελληνικής Διασποράς, ωσάν η τελευταία να μην αποτελεί οργανικό τμήμα της. Αυτή η κατάσταση αποτελεί σε μεγάλο βαθμό συνέπεια, αλλά και γνώρισμα, της διαπιστωμένης «ασύμμετρης σχέσης μεταξύ της ελλαδικής έκφρασης της ελληνικότητας και των εκφάνσεων της ελληνικότητας στη δια-

σπορά» (βλ. Δαμανάκης 2002).

Μια διδακτική που, εκ των πραγμάτων επιχειρεί να ανατρέψει αυτήν την κατάσταση, είναι «υποχρεωμένη» να διαφύγει από την κλασική γραμμή ανάγνωσης και διδασκαλίας της ελληνικής ιστορίας. Το ζήτημα δεν είναι μόνο θεωρητικό. Είναι και μεθοδολογικό.

Η Ιστορία της ελληνικής Διασποράς είναι μια ιστορία κοινοτήτων, που συγκροτήθηκαν, αναπτύχθηκαν και εξακολουθούν να λειτουργούν και να εξελίσσονται σε διαφορετικά ιστορικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά συγκείμενα. Επομένως μια παιδαγωγική της ιστορίας αυτής καλείται να εστιάσει σε όλες εκείνες τις όψεις και τις εκφάνσεις της ελληνικότητας που συγκροτούν ταυτότητα, που αποτελούν το κοινό σημείο αναφοράς των κοινοτήτων των Ελλήνων, που να μην διαβιούν μακριά από τον τόπο αναφοράς, όχι όμως και από τον πολιτισμό και την ιστορία του. Είναι όμως και αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη τόσο το κοινωνικό και ιστορικό συγκείμενο της εκάστοτε παροικίας, όσο και οι γνωστικές και γλωσσικές προϋποθέσεις των εκεί διαβιούντων μαθητών-μαθητριών. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο η παραγωγή σχολικού υλικού που να αναφέρεται «στη ζωή και την ιστορία των ελλήνων στις παροικίες», προσαρμοσμένου αντίστοιχα στις ιδιαίτερες ανάγκες και προϋποθέσεις των μαθητών αναμένεται όχι απλά να συμβάλλει στην αποτελεσματική προσέγγιση της ιστορίας της ελληνικής διασποράς μέσα στην παροικιακή σχολική τάξη, αλλά και στο να δώσει τη δυνατότητα μιας εμπράγματης αξιοποίησης- διαχείρισης της ίδιας της ελληνικής ιστορίας, φέρνοντας με διαφορετικούς τρόπους και μέσα από διαφορετικά γνωστικά θεματικά πεδία τους μαθητές και τις μαθήτριες σε επαφή με το ίδιο το γεγονός της Ιστορίας, της ιστορίας τους. Η τελευταία άλλωστε δεν είναι αποκλειστικά η ιστορία της πατρίδας, ούτε βέβαια και μόνο η ιστορία της παροικίας, ή της κοινότητας. Αναπόφευκτα είναι και τα δυο. Και η ήδη αναφερθείσα αρχή της υιοθέτησης του κοινωνικο-πολιτισμικού χώρου, σε συνδυασμό με άλλες αρχές, μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στην διδασκαλία μιας τέτοιας συνθετικής Ιστορίας.

Μια διδακτική της ιστορίας των Ελλήνων της Διασποράς δεν απαιτείται (και δεν είναι καθόλου βέβαιο αν είναι εφικτό αλλά και χρήσιμο τελικά) να καλύπτει κάθε λεπτομέρεια της ιστορίας της Ελλάδας και της ιστορίας της Διασποράς. Αυτό που προκρίνεται είναι μια ποιοτική και όχι ποσοτική σχέση. Μια τέτοια σχέση διέρχεται αναπόφευκτα από την εφαρμογή αρχών όπως της επιλεκτικότητας και της ευελιξίας, τόσο στη συγγραφή όσο και στη διδασκαλία. Μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο θα μπορούσε να εξετασθεί η δημιουργία ευέλικτων δεσμών ύλης όπου θα προτείνονται επιλεγμένα τμήματα- θεματικές της ιστορίας κάθε κοινότητας της Διασποράς.

Πανεπιστήμιο Κρήτης
Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε.
Εργαστήριο Διαπολιτισμικών
και Μεταναστευτικών Μελετών (Ε.ΔΙΑ.Μ.ΜΕ.)
Πανεπιστημιούπολη 74 100 Ρέθυμνο
Τηλέφωνο: 28310-77605, 77635
Fax: 28310-77636
e-mail: ediamme@edc.uoc.gr
www.uoc.gr/diaspora